

Haringvliet | juni 2016

Natura 2000 Deltawateren

Beheerplan 2016-2022

Colofon

Uitgegeven door	Ministerie van Infrastructuur en Milieu Rijkswaterstaat
Informatie	www.rijkswaterstaat.nl
Telefoon	0800-8002 (gratis)
Uitgevoerd door	Rijkswaterstaat Zee en Delta en Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid i.s.m. Royal HaskoningDHV
In samenwerking met	Provincie Zuid-Holland, Provincie Zeeland, Provincie Noord-Brabant en ministerie van Economische Zaken
Kwaliteitsborging	Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving en Rijkswaterstaat Corporate Dienst
Datum	17 juni 2016
Status	Beheerplan

Inhoud

	Samenvatting—5
	Inleiding—9
1	Kenmerken van het Haringvliet—10
1.1	Belangrijke ecologische waarden in het Haringvliet—10
1.2	Abiotische kenmerken—11
1.3	Activiteiten en beheer in het Haringvliet—14
2	Instandhoudingsdoelstellingen—16
2.1	Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie—16
2.1.1	Habitattypen—18
2.1.2	Habitatsoorten—22
2.1.3	Kustbroedvogels—27
2.1.4	Moerasbroedvogels—30
2.1.5	Steltlopers—32
2.1.6	Viseters—34
2.1.7	Eenden, ganzen en zwanen—36
2.1.8	Roofvogels—38
3	Instandhoudingsmaatregelen—40
3.1	Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid—40
3.2	Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000—43
3.3	Onderzoek en monitoring—47
4	Activiteiten en mitigatie—48
4.1	Stikstofdepositie en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)—49
4.2	Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden—51
4.3	Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden—51
4.4	Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven—61
4.5	Niet Nb-wet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist—62
5	Worden de doelen bereikt?—64
5.1	Habitattypen—64
5.2	Habitatsoorten—65
5.3	Kustbroedvogels—67
5.4	Moerasbroedvogels—68
5.5	Steltlopers—69
5.6	Viseters—70
5.7	Eenden, ganzen en zwanen—71
5.8	Roofvogels—73
	Bijlage A Activiteiten Haringvliet zonder significante gevolgen en niet Nb-wet vergunningplichtig—74
	Bijlage B Synopsistabel—76
	Bijlage C Detailkaarten—82

Samenvatting

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie (EU). De EU heeft dit netwerk ingesteld omdat de natuur en de biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa al decennia lang snel achteruitgaan. Het Haringvliet is als Natura 2000-gebied onderdeel van dit netwerk. Het is aangewezen om specifieke natuurwaarden in stand te houden. Zo draagt het Haringvliet bij aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

Kenmerken van het Haringvliet

Het Natura 2000-gebied Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. De bereikbare foerageergebieden, zoals drooggevallen slikken en oude schorren, grote visrijke wateren en binnendijkse voedselrijke graslanden en akkers, maken het een belangrijk leefgebied voor kustbroedvogels en doortrekkende en overwinterende watervogels. Samen met het Krammer-Volkerak vormt het Haringvliet o.a. het belangrijkste Nederlandse broedgebied voor de zwartkopmeeuw. Ook is het Haringvliet voor trekvogels een onmisbaar gebied als ruigebied of tussenstop om te foerageren en rusten. Voor watervogels zijn vooral de slikken en grasgorzen belangrijk. Hier verblijven grote aantallen grauwe ganzen, brandganzen en grutto's. Verder is het Haringvliet één van de belangrijkste potentiële poorten voor trekvissen (zoals elft, fint rivierprik, zeebek en zalm) en is het gebied belangrijk voor het voortbestaan van de noordse woelmuis in Nederland.

De huidige natuurwaarden in de Deltawateren zijn, in de loop der tijd, ontwikkeld in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied. Naast de rijke natuur, kent het Haringvliet namelijk een groot aantal gebruiksfuncties. Zoals waterkeren, regionale watervoorziening, recreatievaart, zwemwater, drinkwater, oeverrecreatie, sportvisserij, beroepsvisserij en beroepsscheepvaart.

De afgelopen jaren is onderzocht wat er voor nodig is om de natuurdoelen voor het gebied te realiseren. Daarbij is gekeken naar:

- knelpunten in het ecosysteem die negatieve gevolgen hebben voor de natuurwaarden;
- maatregelen uit vastgesteld beleid die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de natuurdoelen;
- aanvullende maatregelen die genomen moeten worden om de doelen te kunnen realiseren;
- activiteiten die nu in het gebied plaatsvinden en mogelijk invloed hebben op de natuurwaarden;
- voorwaarden voor vrijstelling van de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) en/of mitigerende maatregelen die ervoor zorg dragen dat doelbereik van instandhoudingsdoelstellingen geborgd wordt voor alle activiteiten die in het beheerplan toegestaan worden.

De uitkomsten van dit onderzoek beschrijven we uitgebreid in dit beheerplan. In de komende alinea's vatten we samen wat de belangrijkste punten zijn in het beheerplan, welke maatregelen worden uitgevoerd om de doelstellingen te realiseren en wat de gevolgen zijn voor gebruikers.

Het gaat goed met verschillende beschermde habitattypen en soorten in het Haringvliet. Dit geldt voor de habitattypen 'vochtige alluviale bossen' en 'slikkige rivieroeveren', voor de bittervoorn en de rivierdonderpad, de broedvogels zwartkopmeeuw, bruine kiekendief en rietzanger, en voor bijna 75 procent van de niet-broedvogels. Er zijn echter ook knelpunten waar de komende jaren aan gewerkt moet worden. Of waarvoor de maatregelen al in gang zijn gezet. De aandachtspunten zijn vooral de kwaliteit en omvang van het habitatype 'ruigten en zomen', de passeerbaarheid voor vissen van de Haringvlietsluizen, optimaal leefgebied voor de noordse woelmuis en de blauwborst, de aanwezigheid van voldoende geschikte broedgebieden voor kustvogels. Ook zijn er aandachtspunten voor enkele niet-broedvogels.

In de eerste beheerplanperiode nemen we verschillende instandhoudingsmaatregelen. Ook reguleren we, in overleg met betrokken partijen, menselijke activiteiten via vrijstellingsvoorwaarden, vergunningvoorschriften of mitigerende maatregelen. Voor een aantal instandhoudingsdoelstellingen is het met de huidige informatie niet mogelijk een goede maatregel te nemen. Dit komt omdat het knelpunt en de invloed hiervan op de doelrealisatie onduidelijk is (niet aan externe factoren toe te schrijven). Voor het Haringvliet gaat het om de bergeend, kuifeend en blauwborst (lage aantallen, negatieve of onduidelijke trend). Voor deze soorten voeren we in deze beheerplanperiode onderzoek uit. Effectieve maatregelen voor de blauwborst onderzoeken we in samenhang met experimenteel beheer dat primair voor de noordse woelmuis plaatsvindt. In onderstaande alinea's geven we per opgave aan welke maatregelen we treffen en of de doelstellingen worden bereikt.

Knelpunt afname natuurlijke processen voor habitattypen

Doordat bepaalde typische soorten van het habitatype ruigten en zomen daar nog ontbreekt, kwalificeert een deel van de aanwezige ruigten en zomen nog niet als dit habitatype. Voor een ander deel van de ruigten en zomen in het gebied is nog niet bepaald of het wel of niet kwalificeert als dit habitatype. Dit leidt, in combinatie met een uitbreidingsdoelstelling, tot een knelpunt.

Met de maatregelen uit het programma Deltanatuur worden de instandhoudingsdoelstellingen voor 'slikkige rivieroeveren' en 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' bereikt. In veel nieuw gerealiseerde natuur zijn deze habitattypen al ontwikkeld. En er wordt nog meer nieuwe natuur gerealiseerd waar deze typen zich in de toekomst nog gaan ontwikkelen. Daarmee is, en wordt, een wezenlijke uitbreiding gerealiseerd.

Genoeg geschikte broedlocaties voor kustbroedvogels

Voor vogels, die hun broedplaatsen en leefgebied hebben in het overgangsgebied tussen land en water, zijn de minder dynamische omstandigheden ongunstig. Kustbroedvogels bijvoorbeeld broeden in pioniersvegetaties die ontstaan door hoge winterstanden, stormen en overstroming met zout water waardoor ze kaal of schaars begroeid blijven. Op dit moment ontstaan weinig tot geen nieuwe, als broedbiotoop geschikte, kale gronden. En de bestaande broedgebieden verslechteren door verdergaande vegetatiesuccessie, mede door een verhoogde stikstofdepositie.

Om genoeg geschikte broedlocaties te hebben realiseren we nieuwe natuur (in het kader van Deltanatuur) en worden aanvullende maatregelen getroffen. Dit om vegetatiesuccessie tegen te gaan zodat bestaande locaties behouden blijven en verbeteren. Bijvoorbeeld: het creëren van broedgebied, het verwijderen van bomen en struiken, het optimaliseren van het peilbeheer, zout toedienen om vegetatie-

ontwikkeling te remmen en het beperken van begrazing. Ook het reguleren van activiteiten via de bestaande en nieuwe voorwaarden draagt bij aan het behoud van het leefgebied. De verwachting is dat zo de locaties voor bontbekplevier, dwergstern, grote stern en visdief minstens behouden blijven op het beoogde niveau. En dat door duurzaam beheer het leefgebied voor deze soorten ook op de langere termijn op peil blijft. Voor de kluut en strandplevier schatten we in dat in het Haringvliet een verdere verslechtering weliswaar nu wordt voorkomen, maar dat er op termijn aanvullende (beheer)maatregelen nodig zijn.

Behoud optimaal leefgebied voor de noordse woelmuisen

De kwetsbare noordse woelmuis kan zich handhaven in natte, ruige gebieden. Door de afgenomen dynamiek wordt het leefgebied droger en neemt het in kwaliteit en in omvang af. De voormalige territoria van de noordse woelmuis worden zo steeds geschikter voor concurrenten zoals de aard- en veldmuis. Deze trend staat haaks op de uitbreidingsdoelstelling. Er zijn dus aanvullende maatregelen nodig om de trend te keren en uitbreiding te realiseren.

Een aantal bestaande, of reeds geplande, maatregelen hebben een positieve invloed op het leefgebied van de soort. Op verschillende locaties leggen we natuurvriendelijke oevers aan, streven we naar verruiging of leggen we getijden-natuur aan. In deze beheerplanperiode wordt ook het terreinbeheer op bepaalde locaties wat aangepast. We experimenteren met beheer (bijvoorbeeld gebieden tijdelijk uit de begrazing halen of boompjes trekken). Zo hopen we erachter te komen wat de beste manier is om ruigten te beheren zodat soorten als de noordse woelmuis en de blauwborst profiteren. Ook worden inlagen optimaal ingericht voor de soort. Door het huidige beheer door te zetten en door het nemen van maatregelen bereiken we de instandhoudingsdoelstelling voor de noordse woelmuis in de eerste beheerplanperiode.

Optimaal leefgebied voor trekvissen

De afgesloten Haringvlietsluizen zijn voor de trekvissen hinderlijk bij de trek tussen de Voordelta (leefgebied) en de rivieren (paai- en opgroeigebied). Volgens het aanwijzingsbesluit Haringvliet is vooral bij de verbinding met het Natura-2000 gebied Voordelta een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied gewenst. Door deze verbinding te verbeteren, verbetert ook het leefmilieu van het Haringvliet zelf (ministerie van Economische Zaken, 2013b). De uitvoering van het Kierbesluit (voorzien in 2018) zorgt, in de eerste beheerplanperiode, voor een zeer belangrijke verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor trekvissen. Voor de fint en elft zou het Haringvliet in de toekomst belangrijker zijn als paai- of opgroeigebied, als er meer ondiepe zones komen en de waterkwaliteit verder verbetert. Maatregelen vanuit Deltanatuur voor nieuwe getijdenatuur (samenhangend met geschikte structuur op de waterbodem) dragen hier al deels aan bij. In het kader van de KRW (en aanverwant milieubeleid en waterwetgeving) staat de verbetering van de waterkwaliteit op de agenda.

Onderzoek voor niet-broedvogels

Voor de kuifeend en de bergeend blijkt uit monitoringsgegevens een negatieve trend: de aantallen liggen lager dan het doelaantal. Wat hiervan de oorzaak is, is niet duidelijk. Het kan komen door een verslechtering van het leefgebied: verandering in voedselbeschikbaarheid, verandering van geschikt leefgebied en/of onvoldoende rust. Het kan ook door externe factoren komen. Onderzoek in de eerste beheerplanperiode moet duidelijkheid geven over de oorzaken van de negatieve trends. Ook komt er extra monitoring. De uitkomsten daarvan zullen moeten uitwijzen of er maatregelen in het Haringvliet mogelijk zijn.

Regulering huidige activiteiten

De huidige natuurwaarden in de Deltawateren hebben zich in de loop der tijd (zowel in positieve als in negatieve zin) ontwikkeld in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied. Ondanks de, vaak negatieve, menselijke invloeden van vroeger en nu vinden we de natuurwaarden nog altijd zo belangrijk en uniek dat ze een wettelijke bescherming verdienen. We hebben het dan over bescherming van het ten tijde van de aanwijzing, aanwezige niveau van de gebieden. Ze zijn daarmee een product van menselijke en natuurlijke invloeden. Voortbouwend op deze sterke relatie tussen menselijke activiteiten en natuur richt dit beheerplan zich op behoud en, waar nodig en mogelijk, versterking van deze nog altijd bijzondere natuurwaarden. We bieden daarbij nog zo goed mogelijk ruimte voor behoud en ontwikkeling van de menselijke activiteiten in het gebied. Zonder natuurlijk de behouds- en verbeterdoelstellingen tekort te doen. We hebben vastgesteld dat het grootste deel van de activiteiten in dit gebied geen belemmering vormt voor het bereiken van de natuurdoelen. Deze activiteiten kunnen zonder problemen doorgaan, zolang ze niet wezenlijk van karakter veranderen. Een (niet uitputtende) lijst met dergelijke activiteiten is opgenomen in bijlage A.

Er zijn ook activiteiten die, onder specifieke voorwaarden, via dit beheerplan vrijgesteld worden van de Nb-wet-vergunningplicht. In het Haringvliet gaat dat om:

- waterskiën
- recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten, jetski's en waterscooters)
- kitesurfen
- baggeren en storten
- bestaande lozingen
- chemische onkruidbestrijding
- burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer
- inspectie- en monitoringvluchten overheden
- onderzoek en monitoring (van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie)
- muskus- en beverrattenbestrijding
- jacht, beheer en schadebestrijding (volgens de Flora- en faunawet)
- regulier dijkbeheer en –onderhoud door de waterschappen

Andere activiteiten blijven Nb-wet vergunningplichtig, zoals:

- dijkversterkingen
- militaire vliegactiviteiten
- stikstofemissies bij uitbreidingen van industrie
- land- en tuinbouwactiviteiten of (gebruik van) infrastructuur
- beroepsvisserij (zegenvisserij, elektrovisseren, hokfuikevisserij, schietfuikevisserij, kubben en ankerkuilvisserij)
- grootschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade

Wanneer de vergunningen van deze activiteiten aflopen, moet een nieuwe vergunning of een verlenging, aangevraagd worden bij het bevoegd gezag.

Er zijn ook nog een aantal recreatieve activiteiten in het Haringvliet die (al dan niet in combinatie met andere activiteiten) niet-vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet, maar waarvoor wel mitigerende maatregelen nodig zijn om negatieve effecten te voorkomen of beperken. In dit beheerplan stellen we hiervoor (aanvullende) zonering voor in twee gebieden (Westplaat Buitengronden en bij de Ventjagersplaat). Zo kunnen we rust garanderen. Zie figuur 5.3. De definitieve begrenzing en voorwaarden van de zonering worden in een toegangsbeperkingsbesluit (TBB) vastgelegd.

Inleiding

Aanleiding en doel van het beheerplan

De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler hiervan is de realisatie van Natura 2000. Natura 2000 is een netwerk van Europese natuurgebieden die belangrijke natuurwaarden hebben. Deze worden beschermd zodat de biodiversiteit behouden blijft.

Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022 bestaat uit een overkoepelend Algemeen deel en zeven gebiedsdelen: Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep, Oosterschelde, Oude Maas, Veerse Meer en Westerschelde & Saeftinghe (zie hoofdstuk 1 van het Algemeen deel voor een toelichting over de opbouw van het beheerplan).

Het Haringvliet, inclusief de gorzen, platen en (buitendijkse) polders, is onderdeel van het Natura 2000-netwerk. Voor het Natura 2000-gebied Haringvliet zijn doelen (instandhoudingsdoelstellingen) geformuleerd die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit. Een beheerplan geeft een handvat voor gebruik en vergunningverlening over een langere periode.

Leeswijzer

Voor u ligt het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022 voor het gebiedsdeel het Haringvliet. In hoofdstuk 1 worden de kenmerken van het Haringvliet beschreven. Hoofdstuk 2 behandelt de doelen. Hierin staat welke specifieke natuurwaarden worden beschermd, hoe staat het met deze natuurwaarden en wat de beoogde situatie is. Hoofdstuk 3 beschrijft instandhoudingsmaatregelen die bijdragen aan het bereiken van de doelen. Hoofdstuk 4 beschrijft de relatie tussen menselijke activiteiten en Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Dit hoofdstuk geeft ook aan welke voorwaarden we aan activiteiten stellen, om effecten op de doelen te verzachten of te voorkomen. Hoofdstuk 5 beschrijft in hoeverre doelen bereikt worden wanneer activiteiten, met negatieve volgen voor de natuur, worden gemitigeerd en maatregelen worden uitgevoerd.

1 Kenmerken van het Haringvliet

Het Natura 2000-gebied Haringvliet is een afgesloten zeearm die via een open verbinding met het Hollands Diep deel uitmaakt van de delta van Rijn en Maas. Na de voltooiing van de Haringvlietsluizen in 1970 viel het getij in het voormalige brakke getijdengebied grotendeels weg. In dit document gebruiken we 'Haringvliet' om te verwijzen naar de begrenzing van het Natura 2000-gebied (zie voor begrenzing figuur 1.1). Het gebied is niet alleen van belang voor de biodiversiteit, dit Natura 2000-gebied wordt ook door de mens voor van alles gebruikt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste kenmerken van natuur, abiotiek (milieufactoren zonder biologische oorsprong) en menselijke activiteiten beschreven.

1.1 Belangrijke ecologische waarden in het Haringvliet

Het Haringvliet is een belangrijk leefgebied voor kustbroedvogels, moerasbroedvogels en (doortrekkende en overwinterende) watervogels. Ook is het belangrijk voor doortrekkende vissen, de noordse woelmuis, en (buitendijkse) habitattypen die gebonden zijn aan rivieroeveren met relictten van brakke getijdennatuur.

Broedgebied voor kustbroedvogels en moerasbroedvogels

Het Haringvliet is een belangrijk broedgebied voor kustbroedvogels (kluut, bontbekplevier, strandplevier, visdief, grote stern en dwergstern) en moerasbroedvogels (blauwborst, bruine kiekendief en rietzanger). Dit leefgebied is ideaal voor broedvogels door de combinatie van bereikbare foerageergebieden (drooggevallen slikken en oude schorren) met grote visrijke wateren en binnendijkse voedselrijke graslanden en akkers. Het Haringvliet is, samen met het Krammer-Volkerak, het belangrijkste Nederlandse voor de zwartkopmeeuw.

Schakel in trekvogelnetwerk: foerageer-, rust-, rui- en slaapgebied

De Deltawateren, waar het Haringvliet onderdeel van is, zijn van nationaal en internationaal belang voor vogels. Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de delta als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. Bijvoorbeeld tijdens de trek van hun broedgebieden in Scandinavië, Noordwest-Rusland en Siberië naar de overwinteringsgebieden in Zuid-Europa en West-Afrika. De vogels gebruiken de delta om op krachten te komen, ook wel op te vetten, voor het vervolg van hun reis. De Deltawateren hebben een relatief groot en gevarieerd voedselaanbod, met visrijke open én ondiepe (doorwaadbare) wateren, waterplanten, zeeslavelden, voedselrijke binnendijkse graslanden, slikken, platen en schorren, en zilte en zoete moerasbegroeiingen. Hiervan profiteren vis-, bodemfauna- en planteneterende (trek)vogels. Het open water van het Haringvliet en de natte open gebieden zijn veilige slaapplekken voor watervogels. Voor watervogels zijn ook de slikken en grasgorzen belangrijk. Hier verblijven grote aantallen grauwe ganzen, brandganzen en grutto's.

Belangrijk gebied voor trekvissen

Het Haringvliet is één van de belangrijkste mogelijke poorten voor trekvissen (zoals elft, fint, rivierprik, zeebek en zalm) naar paai- en opgroeigebieden in en langs de Rijn en Maas. Nu blokkeren de Haringvlietsluizen deze vistrek. Het Haringvliet is bovendien een potentieel opgroeigebied voor soorten die dicht bij het estuarium paaien, zoals zeebek en fint. Rivierprik, zeebek, elft en zalm paaien verder stroomopwaarts en laten zich daarna stroomafwaarts zakken. Sommige vissoorten groeien vervolgens op in het estuarium. Zeebekken laten zich na het estuarium stroomafwaarts afzakken naar slibrijke plaatsen in de rivier. Hier leven de

prikkenlarven 6 tot 8 jaar ingegraven in slibrijke bodems. Het Haringvliet heeft potenties om een opgroeigebied voor dergelijke prikkenlarven en voor juveniele elft en fint te zijn (EL&I, 2009d). Voor de fint zou het Haringvliet op termijn zelfs ook paaigebied kunnen zijn. Maar daarvoor moet de waterkwaliteit verder verbeteren, met onder andere meer zuurstof in het water.

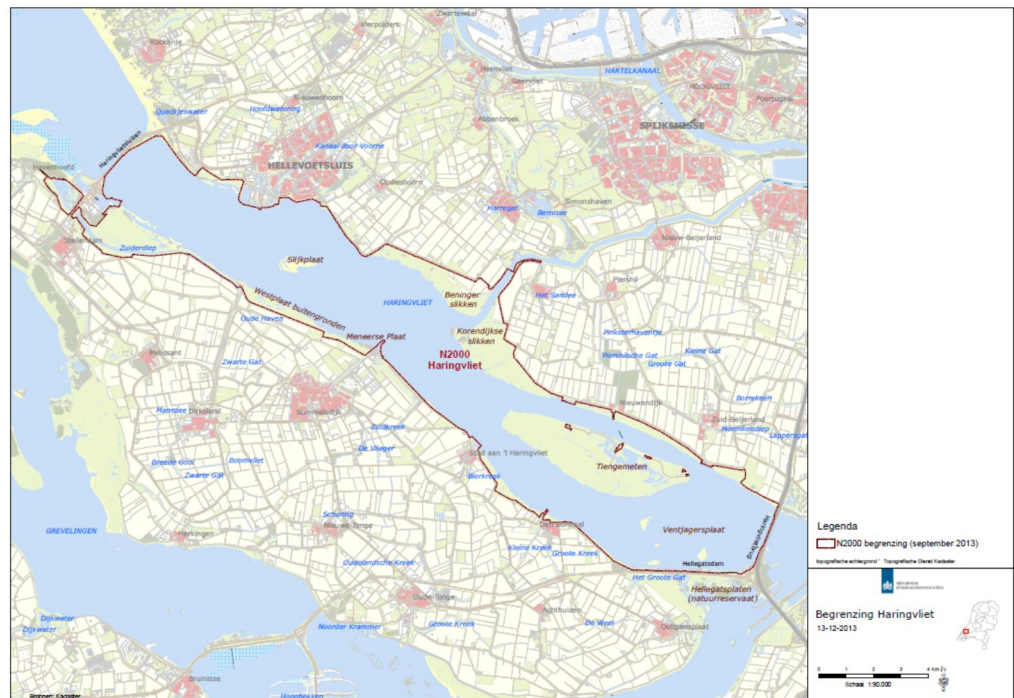
Leefgebied noordse woelmuis

De Deltawateren zijn belangrijk voor het voortbestaan van de noordse woelmuis in Nederland (zie Algemeen deel paragraaf 2.2). Naast de Grevelingen bevindt de grootste populatie noordse woelmuizen van de Deltawateren zich in het Haringvliet. Noordse woelmuizen lopen het risico om weggeconcentreerd te worden door andere muizensoorten. Het Haringvliet is zo belangrijk door de isolatie van populaties in natte (riet)ruigten op de eilanden, zoals Tiengemeten en langs de randen van het Haringvliet.

1.2

Abiotische kenmerken

Abiotische kenmerken bepalen mede welke natuurwaarden met instandhoudingsdoelstellingen op welke locaties aanwezig (kunnen) zijn. Onderstaande paragrafen beschrijven de abiotische kenmerken die belangrijk zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen in het Haringvliet.

Figuur 1.1. Begrenzing Natura 2000-gebied Haringvliet, topografie en plaatsnamen van het Natura 2000-gebied Haringvliet en omgeving.

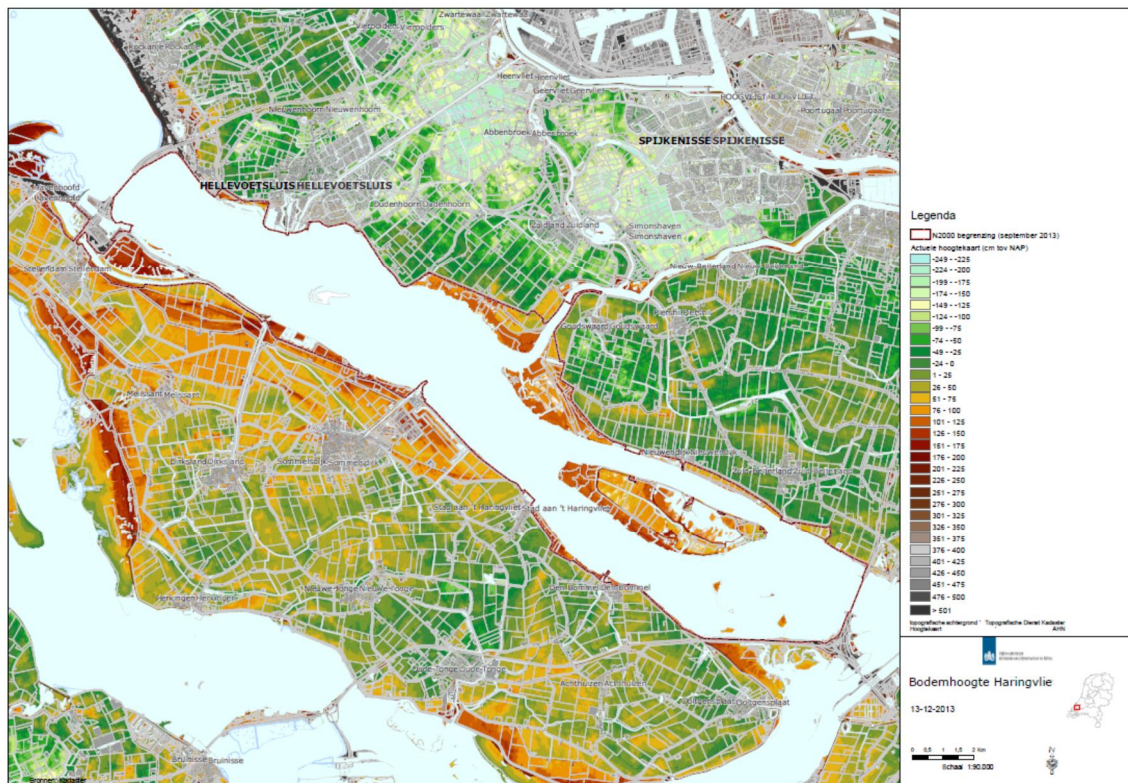
Ligging en geografie

Het Haringvliet ligt tussen Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten en de Hoeksche Waard. Het is in 1970 afgesloten van de Noordzee door de Haringvlietssluisen. Aan de oostzijde staat het Haringvliet in open verbinding met het Hollands Diep. In het Haringvliet liggen enkele platen en eilanden, waaronder Tiengemeten.

Dammen en sluisen

In 1970 zijn de Haringvlietsluizen voltooid. Sindsdien is het Haringvliet afgesloten van de Noordzee. Een jaar eerder was het Haringvliet, door de Volkerakdam ter hoogte van het Hollands Diep, al afgesloten van het Krammer-Volkerak. Dat heeft sinds 1970 de volgende gevolgen gehad:

- De geleidelijke overgangen van zout naar zoet zijn verdwenen. Op enkele relictten van de oude situatie in greppels en laaggelegen graslanden na, zijn er geen brakke biotopen meer.
- Doordat er geen open zeeverbinding meer is, is de getijslag fors verminderd. De doordringing van het getij loopt nu via de Nieuwe Waterweg, waardoor uitdemping plaatsvindt. Er resteert een totale getijslag van ongeveer 30 centimeter (Rijkswaterstaat, 2011D).
- Het gemiddelde peil ligt 40 centimeter hoger dan toen er nog getij was. Toch zijn hoger gelegen delen van de oever uitgedroogd, met inklinkende bodems tot gevolg, doordat er geen vloed meer komt.
- Als gevolg van het verdwijnen van het getij, en dus de meer constante golfaanval op een vaste hoogte, ontstaat oeverafkalving.
- De lage waterstanden zijn verdwenen, de slikken vallen niet vaak meer droog en foerageergebieden voor steltlopers zijn daarmee verdwenen.
- De Haringvlietsluizen vormen een grote barrière voor de uitwisseling van organismen tussen de Noordzee en de grote rivieren, vooral voor trekvisserij;
- Het gespuide rivierwater komt in de Voordelta terecht als grote 'zoetwaterbellen' die slecht met zeewater mengen. Veel organismen kunnen daar niet tegen en sterven. Er zijn aanwijzingen dat er een relatie is met deze schommelingen en waargenomen visziekten.

Figuur 1.2. Bodemhoogte van het Natura 2000 gebied.

Bodem en geomorfologie

Door het veranderde stroombeeld kwam er, na de afsluiting van het Haringvliet in 1970, zowel erosie als sedimentatie. In de oude stroomgeulen en diepe putten sedimenteerde materiaal. In de ondiepe delen trad erosie op, terwijl er bij de oevers juist sprake was van oeverafslag. Door de erosie in de ondiepe delen en de sedimentatie in de diepere delen ontstond er een vervlakking van de waterbodembodem. De gemiddelde bodemhoogte is na 1983 nauwelijks meer veranderd. Toch vindt er nog steeds sedimentatie plaats van reeds aanwezig materiaal dat door erosie vrij is gekomen. Maar ook van nieuw materiaal dat de rivieren aanvoeren. Het afgezette sediment wordt in de loop van de tijd, door de mindere menging met het oudere grovere sediment, steeds fijner. De gemiddelde diepte van het Haringvliet is 7 meter (zie figuur 1.2).

Waterkwantiteit

Het Haringvliet is, formeel gesproken, onderdeel van het stroomgebied van de Maas. Maar het Haringvliet heeft een hydrologische relatie met de stroomgebieden van de Rijn en de Schelde. Het Hollands Diep en het Haringvliet vormen samen de benedenloop van de Rijn en van de Maas. Dit is de laatste decennia van de twintigste eeuw door de afsluiting van het Haringvliet en de aanleg van de Krammersluizen drastisch gewijzigd. Het hele gebied is verzoet en de natuurlijke dynamiek is veel minder. De getijdenwerking is gereduceerd tot enkele decimeters.

Afwatering

De sluisen in het Haringvliet verdelen de afvoer van het Rijn- en Maaswater. Het beheer van de sluisen moet de afvoer van Rijnwater via de Nieuwe Waterweg naar de Noordzee zoveel mogelijk op 1500 m³ per seconde te houden. Daarnaast moet het beheer zorgen voor een goede zoetwatervoorziening voor landbouw, drinkwater en industrie. Bij vloed zijn de Haringvlietsluizen gesloten. Bij eb wordt het rivierwater door de open sluisen afgevoerd naar de Noordzee. Bij een juiste bediening van de Haringvlietsluizen wordt het zoute water dat bij vloed de Nieuwe Waterweg binnenkomt zoveel mogelijk teruggedrongen richting zee. Dat is weer belangrijk om zoutindringing op de Hollandse IJssel tegen te gaan (drinkwater- en landbouwwatervoorziening). Sommige gebieden hebben een eigen waterbeheer, zoals Scheelhoek, Ezelgors, Molengors, Zuiderdiep, de Oosterse en Westerse Laagjes, 's Lands Bekade Gorzen en Meneersche Plaat. Hier proberen we het water in de winter vast te houden, zodat deze gebieden in het voorjaar langer nat blijven.

Watervoorziening

Het Haringvliet is belangrijk om verzilting van West-Nederland tegen te gaan. Door het verdwijnen van het zout (geheel) en het getij (grotendeels) konden op veel plaatsen inlaatpunten aangelegd worden voor de landbouwwatervoorziening van Goeree-Overflakkee, Voorne-Putten en de Hoeksche Waard. En kon er een drinkwaterinnamepunt komen in het westelijke deel van het Haringvliet voor de watervoorziening van delen van Goeree-Overflakkee en Schouwen.

In het invloedgebied van het Haringvliet liggen twee grote inlaatpunten: de Bernisse en de Hollandse IJssel. Ter hoogte van de uitmonding van het Spui ligt het belangrijkste inlaatpunt van het Haringvliet. Van hieruit wordt het water via de Bernisse naar het Brielse Meer geleid. Het water uit dit meer wordt gebruikt voor de land- en tuinbouw op Voorne-Putten. En, via een pijpleiding onder de Nieuwe Waterweg door, voor de land- en tuinbouw van Delfland. Ook wordt het gebruikt door de industrie in het Rijnmondgebied.

Ecologische waterkwaliteit

Voor het Natura 2000-beheerplan kijken we vooral naar de relatie tussen de waterkwaliteit en specifieke natuurwaarden. We zien dat de algenleefgemeenschap (fytoplankton) op orde is. De macrofauna is achteruitgegaan. Dit komt door de afsluiting met de Haringvlietdam. Hierdoor is de intergetijdzone uit het gebied verdwenen en is er minder leefgebied dan voor de afsluiting van de Noordzee. Vissen kunnen maar beperkt passeren en de kwaliteit van het leefgebied voor trekvis is minder doordat het estuariene karakter (getij, rivierinvloed en overgang van zoet naar zout) is aangetast (RWS, 2012a).

De waterkwaliteit van het Haringvliet voldoet niet op alle locaties aan de normen van de Kaderrichtlijn Water. Dit staat los van Natura 2000, maar hiervoor worden wel maatregelen genomen. Het doel is om voor 2027 aan de normen te voldoen.

1.3

Activiteiten en beheer in het Haringvliet

Activiteiten van mensen in het Haringvliet kunnen de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied beïnvloeden. Onderstaande paragrafen vatten die activiteiten samen. Ook wordt het beheer in het gebied beschreven dat relevant is voor de instandhoudingsdoelstellingen en de toekomstige ontwikkelingen. In de Globale Effectanalyse staan de activiteiten in detail beschreven (Royal Haskoning, 2010). In hoofdstuk 4 vatten we de resultaten van de toetsing van de activiteiten en van de mitigatie van negatieve effecten (wanneer die volgens de toetsing optreden) samen. In het Haringvliet is er sprake van zonerings van het gebruik in ruimte en tijd. Op dit moment zijn verschillende deelgebieden, voor bepaalde vormen van gebruik, gedurende het gehele jaar of delen hiervan (bv. broedtijd) beperkt toegankelijk. Dit is op grond van eerdere besluiten van de "oude" Natuurbeschermingswet (artikel 17), van privaatrechtelijke toegangsbeperkingen (artikel 461 Wetboek van Strafrecht) van de (natuur)beheerder of van voorschriften uit door het bevoegd gezag afgegeven Natuurbeschermingswetvergunningen. Wij gebruiken de bestaande zonerings als uitgangspunt voor de toetsing van activiteiten.

Activiteiten in het Haringvliet

Het Haringvliet wordt voor veel dingen gebruikt. De belangrijkste zijn waterafvoer en natuur. Maar het Haringvliet wordt ook gebruikt voor waterkeren, regionale watervoorziening, recreatievaart, zwemwater, drinkwater, oeverrecreatie, sportvisserij, beroepsvisserij en beroepsscheepvaart.

Het Haringvliet speelt een belangrijke rol in de afvoer van het water van de Rijn en de Maas en het tegengaan van zoutdruk bij de Nieuwe Waterweg. Ook wordt er drinkwater en water voor de landbouw ingenomen.

Het Haringvliet is erg in trek bij recreanten. Dat blijkt uit de grote aantallen recreatievaartuigen die het gebied gebruiken. Ook wordt er gezwommen, gesurft en gekanood. Een deel van de oevers is weinig toegankelijk voor watersport en oeverrecreatie. In het noordwesten en noordoosten van het gebied zijn vooral de zwemlocaties en ook op een aantal locaties in de buurt van dorpen en steden. Er zijn twee locaties voor de snelle recreatievaart en voor waterskiën.

Beroeps vissers zijn het hele jaar actief in het gebied. Men vist vooral op blankvoorn en brasem. In Stellendam is een kleine industriehaven, en er is wat beroepsscheepvaart van en naar deze haven. De beroepsscheepvaart gebruikt het Haringvliet ook om via het Spui van en naar de haven van Rotterdam te varen.

Beheer in het Haringvliet

Actief natuurbeheer door Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en particulieren houdt natuurgebieden en dagrecreatieterreinen in stand. Het beheer richt zich ook op een goede zoetwatervoorziening voor landbouw, drinkwater en industrie.

Sommige gebieden zijn in particulier beheer, namelijk: de Westerse en Oosterse Laagjes en de grasgorzen tussen de Oosterse Laagjes en de Haringvlietbrug, het oostelijk van de Westplaatbuitengronden en enkele grasgorzen langs het Zuiderdiep.

Waterschap Hollandse Delta en Rijkswaterstaat beheren en onderhouden de (primaire) waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken. Om de veiligheid te waarborgen worden de dijken waar nodig versterkt. Rijkswaterstaat voert het beheer van de Haringvlietsluizen en het nautisch beheer van het hoofdvaarwegennet, het waterkwantiteitsbeheer (via het peilbeheer) en het waterkwaliteitsbeheer.

We monitoren gedurende het jaar op meerdere momenten de aanwezigheid en verspreiding van vogels, habitatsoorten en vegetatie (niet alleen beperkt tot Natura 2000-soorten). Verschillende partijen, zoals de provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat, terreinbeheerders en vrijwilligers, voeren deze monitoring uit. Ook is er monitoring om de waterkwaliteit en de staat van de dijken te beoordelen. Deze monitoringsactiviteiten gebeuren vanuit een vliegtuig of een schip, of vanaf het land.

Zonering in het Haringvliet

De toegang van de volgende deelgebieden is eerder beperkt op grond van artikel 17 van de "oude" Natuurbeschermingswet:

- Quackgors
- Slijkplaat
- Beningerslikken
- Korendijkse slikken en 's Lands Bekade Gorzen
- oostelijk deel van de Westplaatbuitengronden
- Meneersche plaat
- Scheelhoek en oostelijk deel Zuiderdiep
- Blanke Slikken en Griendweipolder
- Ventjagersplaten
- Grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel
- Grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam
- Grasgorzen tussen de Oosterse Laagjes en de Haringvlietbrug
- Oosterse laagjes
- Westerse Laagjes

Door de (natuur)beheerder zijn beperkingen aan de toegankelijkheid van de volgende deelgebieden gesteld op grond van artikel 461 Wetboek van Strafrecht (verboden voor onbevoegden):

- deel van Tiengemeten
- deel van de Westplaat buitengronden
- Tiendgorzen
- Scheelhoek
- Quackgors

Door de provincie Zuid-Holland zijn toegangsbeperkingen opgenomen in: westelijk deel Zuiderdiep.

2 Instandhoudingsdoelstellingen

Doel van Natura 2000 is behoud en herstel van de biodiversiteit. Om dat te bereiken zijn op Europees niveau afspraken gemaakt om bepaalde habitattypen en soorten te beschermen binnen een netwerk van natuurgebieden. En dus moeten we de omstandigheden, die deze habitattypen en soorten mogelijk maken, behouden of waar nodig te verbeteren.

De staatssecretaris van het ministerie van Economische zaken (EZ) (of zijn voorgangers van de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) of Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I)) heeft, in verschillende tranches, de zeven Natura 2000-gebieden in de Deltawateren definitief aangewezen. Dit gebeurde op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). In de verschillende aanwijzingsbesluiten ligt vast welke natuurwaarden beschermd worden. Er zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. De instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van kwaliteit en behoud of uitbreiding van de omvang. De instandhoudingsdoelstellingen voor habitatsoorten en vogels zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied en behoud of uitbreiding van de omvang van het leefgebied. Voor de vogels is daarnaast een doelaantal vastgesteld dat indicatief is voor de gewenste draagkracht van het gebied. Ook is er voor een aantal kustbroedvogels een regiODOELSTELLING geformuleerd. Zie hiervoor paragraaf 3.1.3 en het Algemeen deel.

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied borgen de bijdrage die het gebied levert aan de (op landelijk niveau) realisatie van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor het Haringvliet zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Haringvliet (EL&I, 2009d) en hebben betrekking op vogelsoorten, habitatsoorten en habitattypen.

2.1 Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie

In dit beheerplan geven we een korte beschrijving van de ecologische randvoorwaarden¹ van de habitattypen en soorten en hun ruimtelijke en temporele verspreiding in het Natura 2000-gebied. Vervolgens gaan we in op de doelstellingen en de huidige situatie. Ook geven we aan of het huidige beheer voldoende is, of dat er maatregelen noodzakelijk zijn om de beoogde doelstellingen te realiseren. De term 'huidig beheer' is veel breder bedoeld dan uitsluitend 'terreinbeheer ten behoeve van natuur'. Met 'huidig beheer' bedoelen we het complex van maatregelen en activiteiten dat nu wordt uitgevoerd en dat een relatie heeft met de natuurwaarden, zoals terreinbeheer, beheer & onderhoud, handhaving, communicatie, mitigerende maatregelen, bestaande zoning, enzovoorts. Voor een uitgebreide beschrijving per habitatype en soort verwijzen we naar de Doeluitwerking (2009).

Het Algemeen Deel (paragraaf 2.3) van de Doeluitwerking Deltawateren beschrijft een visie over het tempo waarop de instandhoudingsdoelstellingen bereikt moeten en kunnen worden. Samengevat komt deze visie voor de Deltawateren op het

¹ De puntsgewijze beschrijving onder de kopjes 'ecologische randvoorwaarden' in dit hoofdstuk betreffen naast de randvoorwaarden ook beschrijvingen van de kwaliteitskenmerken van habitattypen of leefgebieden. Een vergelijking tussen de ecologische randvoorwaarden en de feitelijke staat van een gebied geeft een aanwijzing of er een verbetering mogelijk is en hoe hierop gestuurd kan worden.

volgende neer: optimaliseren van terreinbeheer en waar noodzakelijk activiteiten reguleren om bestaande natuurwaarden te redden, in combinatie met een transitie naar, en een begin van, de ontwikkeling van robuuste systeemnatuur. Voorop staat dat in de eerste beheerplanperiode de verslechtering van habitattypen en leefgebieden van soorten wordt gestopt.

In tabel 2.1. staat hoe de soorten en habitattypen zijn geclusterd. De clustering is gebaseerd op de habitateisen en voedselgewoontes van soorten. De habitattypen vormen een apart cluster. In de Doeluitwerking (2009) is een eerste analyse gemaakt van het doelbereik. Bij het doelbereik gaat het om het bereiken van de behoud-, respectievelijk uitbreidings- of verbeterdoelstelling van de aangewezen habitattypen en soorten. In de analyse is onderzocht of, en zo ja welke, knelpunten er voor dit doelbereik zijn. In 2012 is op basis van de laatste inzichten een inschatting gemaakt van de bijdrage van maatregelen uit reeds vastgesteld beleid aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is opgenomen in hoofdstukken 2 en 3.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling
Habitattypen		Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B) Slikkige rivieroever (H3270) Vochtige alluviale bossen (H91E0)
Habitatsoorten	Vissen	Bittervoorn (H1134) Elft (H1102) Fint (H1103) Rivierdonderpad (H1163) Rivierprik (H1099) Zalm (H1106) Zeeprik (H1095)
	Zoogdieren	Noordse woelmuis (H1340)
Broedvogels	Kustbroedvogels	Bontbekplevier (A137) Dwergstern (A195) Grote stern (A191) Kluut (A132) Strandplevier (A138) Visdief (A193) Zwartkopmeeuw (A176)
	Moerasbroedvogels	Blauwborst (A272) Bruine kiekendief (A081) Rietzanger (A295)
Niet-broedvogels	Steltlopers	Goudplevier (A140) Grutto (A156) Kievit (A142) Kluut (A132) Wulp (A160)
	Viseters	Aalscholver (A017) Fuut (A005) Kleine zilverreiger (A026) Lepelaar (A034)
	Eenden, ganzen en zwanen	Bergeend (A048) Brandgans (A045) Dwerggans (A042) Grauwe gans (A043) Kleine zwaan (A037) Kolgans (A041)

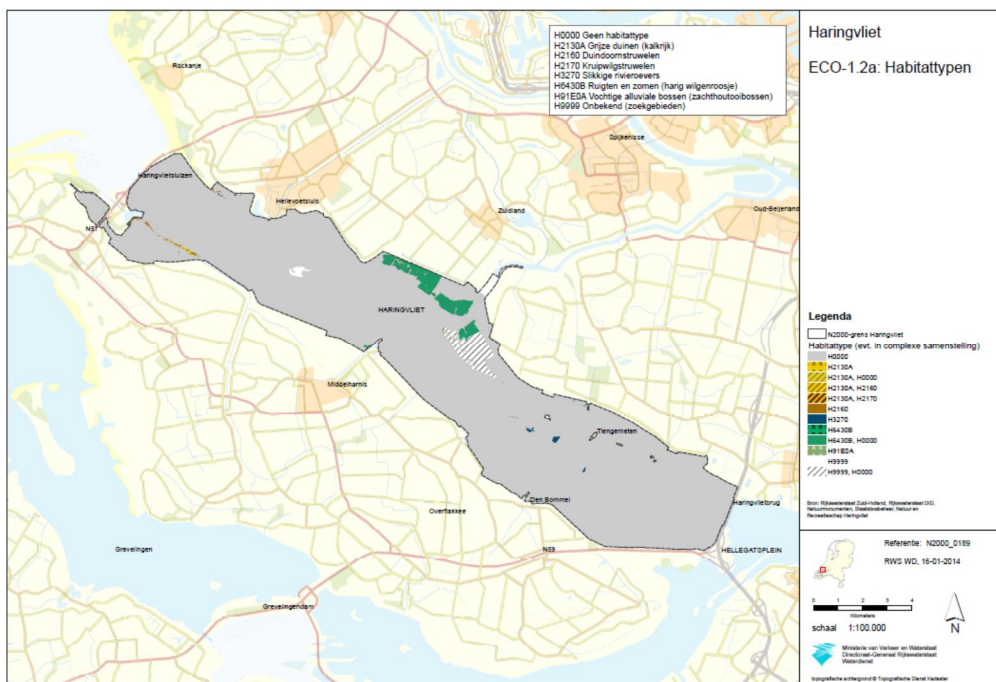
Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling
		Krakeend (A051) Kuifeend (A061) Meerkoet (A125) Pijlstaart (A054) Slobeend (A056) Smient (A050) Topper (A062) Wilde eend (A053) Wintertaling (A052)
	Roofvogels	Slechtvalk (A103) Visarend (A094)

Tabel 2.1. Overzichtstabel instandhoudingsdoelstellingen per cluster voor het Haringvliet.

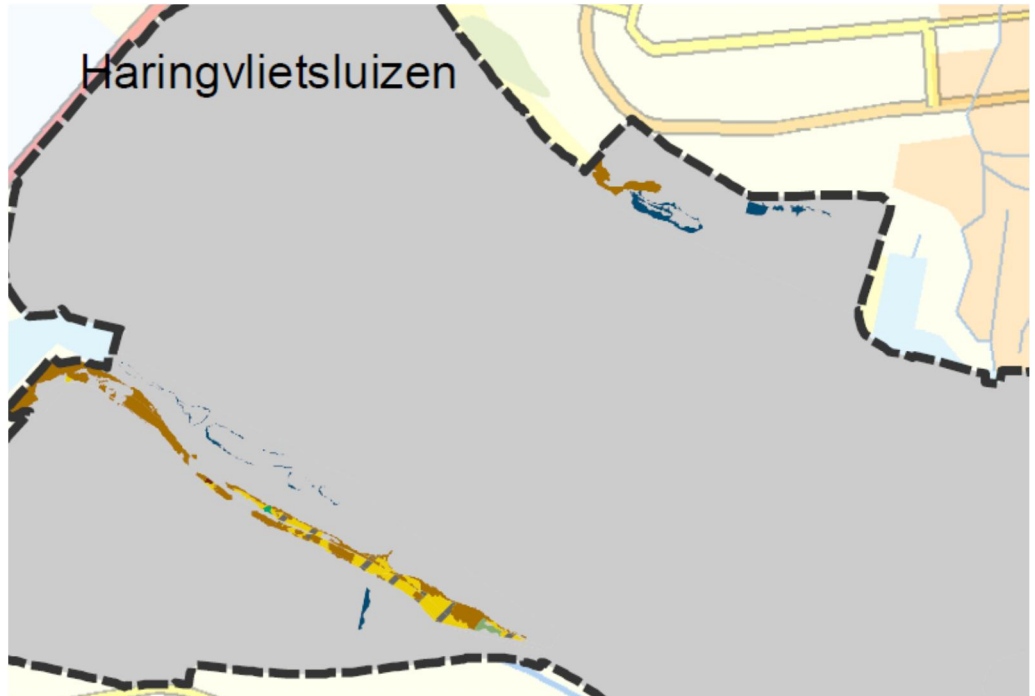
2.1.1 Habitattypen

Ruimtelijke verspreiding

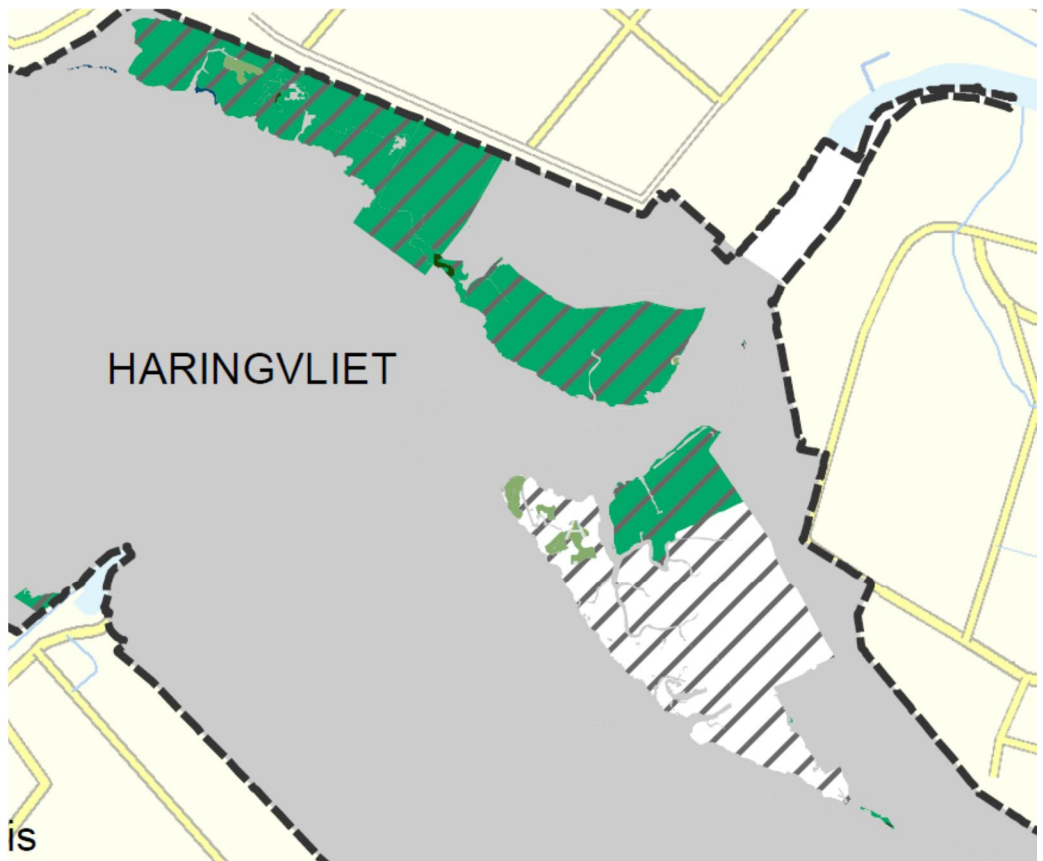
Het Haringvliet is aangewezen voor drie habitattypen. In figuur 2.1 is de verspreiding hiervan weergegeven. Met een uitsnede van de Beninger en Korendijkse Slikken en Meneersche Plaat, Quackgors en Scheelhoek Tiendgorzen en Tiengemeten. Het habitatype 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' komt veel voor op de Korendijkse en Beninger Slikken en in klein oppervlakte op de Meneersche Plaat. Het habitatype 'slikkige rivieroever' komt verspreid voor op de Quackgors, langs de oevers van de Scheelhoekeilanden, bij de Tiendgorzen en Tiengemeten, en langs de Beninger slikken. Relatief kleine oppervlaktes met 'vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)' vinden we op de Korendijkse en Beninger Slikken. Er zijn meer gebieden met ruigten en zomen. Op veel plaatsen ontbreken echter bepaalde kwalificerende soorten, zoals groot warkruid en moerasmelkdistel. Daarom kwalificeren die plekken niet als het habitatype 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)'.

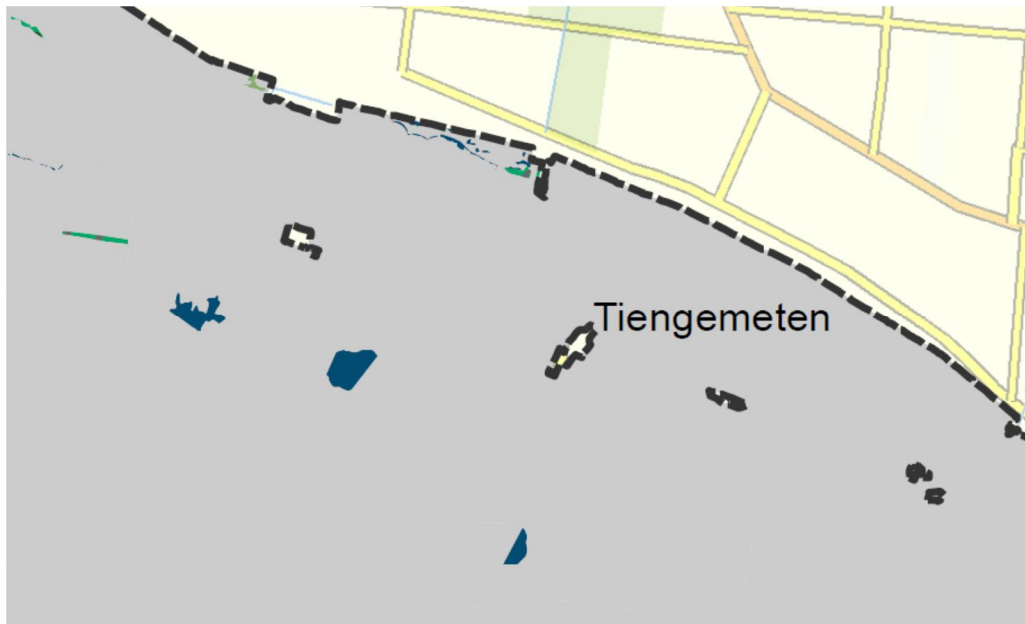

Figuur 2.1. Verspreiding habitattypen Haringvliet.

Vervolg figuur 2.1. Verspreiding habitattypen Haringvliet.

Vervolg figuur 2.1. Verspreiding habitattypen Haringvliet.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor de habitattypen zijn doelstellingen geformuleerd die een richting aangeven ten opzichte van de uitgangssituatie: uitbreiding van het areaal, verbetering van de kwaliteit of behoud. Om de huidige situatie ten opzichte van de doelstelling te bepalen, is het belangrijk te weten hoe de habitattypen zich ontwikkelen en of dit parallel loopt aan de doelstelling. Tabel 2.2 laat per habitatype de doelstelling zien en geeft een inschatting of het huidige beheer voldoende is om aan de instandhoudingsdoelstellingen te voldoen.

Voor het habitatype 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' is een uitbreidingsdoelstelling. De landelijke staat van instandhouding is matig negatief en het relatief belang is groot. Voor dit habitatype geldt dat een deel van de aanwezige ruigten en zomen nog niet kwalificeren als dit habitatype. Dit komt doordat bepaalde typische soorten ontbreken. Ook is voor een ander deel van de ruigten en zomen in het gebied nog niet bepaald of het wel kwalificeert als dit habitatype. Dit, in combinatie met een uitbreidingsdoelstelling, leidt tot een knelpunt.

Voor habitatype 'slikkige rivieroever' geldt een opgave voor uitbreiding van oppervlakte. Na de afsluiting van het Haringvliet in 1970 is de oppervlakte sterk afgenomen. Sinds de aanmelding als Habitatrichtlijngebied in 2004 zijn de oppervlaktes toegenomen, als gevolg van natuurontwikkelingsprojecten (vooral Deltanatuur). De effecten hiervan zijn nu al zichtbaar in het veld en op de habitattypenkaart (zie verder hoofdstuk 3 en 5 over reeds geplande en gerealiseerde maatregelen). Hiermee is nu voldaan aan de uitbreidings- en verbeteropgave.

'Vochtige alluviale bossen (zachthoutoebossen)' hebben de opgave: verbetering van kwaliteit en behoud van het oppervlak. De landelijke staat van instandhouding is matig negatief en de relatieve bijdrage aan de landelijke doelstelling is klein. De aangetroffen vegetatietypen duiden op een matige kwaliteit. Er is dus ruimte voor verbetering van kwaliteit van vochtige alluviale bossen (Doeluitwerking, 2009). De kwaliteit van de vochtige alluviale bossen zal zonder verder beheer verbeteren. Dit

komt omdat de structuur en variatie van de bossen toeneemt bij het ouder worden. Vooral op de kop van de Korendijkse slikken zal de kwaliteit van zachthoutoobossen autonoom verbeteren. Daarmee wordt voldaan aan de verbeterdoelstelling.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling ¹	Trend ²	Landelijke staat van instandhouding ³	Relatieve bijdrage ⁴	Knelpunt
Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	U	?	-	++	Ja
Slikkige rivieroever	U	+	-	++	Nee
Vochtige alluviale bossen (zachthoutoobossen)	V	+	-	-	Nee
Legenda					
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Landelijke staat van instandhouding		
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	-	Matig ongunstig		
U	Uitbreiding omvang leefgebied				
V	Verbetering kwaliteit leefgebied				
2	Trend habitattypen in oppervlakte en kwaliteit (expert judgment)	4	Relatieve bijdrage gebied		
-	Matige afname	-	Geringe oppervlakte (minder dan 2%) en grotendeels matige kwaliteit		
		++	Zeer grote oppervlakte (meer dan 15%) en grotendeels goede kwaliteit; of bijzondere kwaliteit; of bijzondere geografische ligging in combinatie met goede kwaliteit		
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer				
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer				
?	Trend onduidelijk				

Tabel 2.2. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie habitattypen.

Ecologische randvoorwaarden

Ruigten en zomen en (harig wilgenroosje)

- optimale functionele omvang (vanaf enkele hectares)
- voedselrijke plekken (geen afvoer van plantenmateriaal door beweiding of maaien)
- regelmatige overstrooming
- geen bosontwikkeling (tegengegaan door gefaseerd maai-beheer, het verwijderen van houtopslag of extensieve begrazing)

Slikkige rivieroever

- open begroeiing
- minder dan 10% bedekking van meerjarige soorten
- hoge rivierdynamiek (met geregelde afzetting van vers bodemmateriaal)
- inundatie in de winter (niet in de zomer)
- optimale functionele omvang (vanaf honderden m²)

Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)

- periodieke overstroming met rivierwater
- dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els
- aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of oude hakhoutstoven

Knelpunten

Het uitbreidingsdoel voor habitattype 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' wordt niet automatisch behaald.

Soort	Knelpunt
Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	Uitbreidingsdoel wordt niet automatisch behaald

Tabel 2.3. Knelpunten habitattypen.

2.1.2

Habitatsoorten

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Haringvliet is aangewezen voor één zoogdier (noordse woelmuis) en zeven soorten vissen (tabel 2.1). In figuur 2.2 en figuur 2.3 zijn de verspreidingsgegevens en leefgebieden weergegeven van deze soorten.

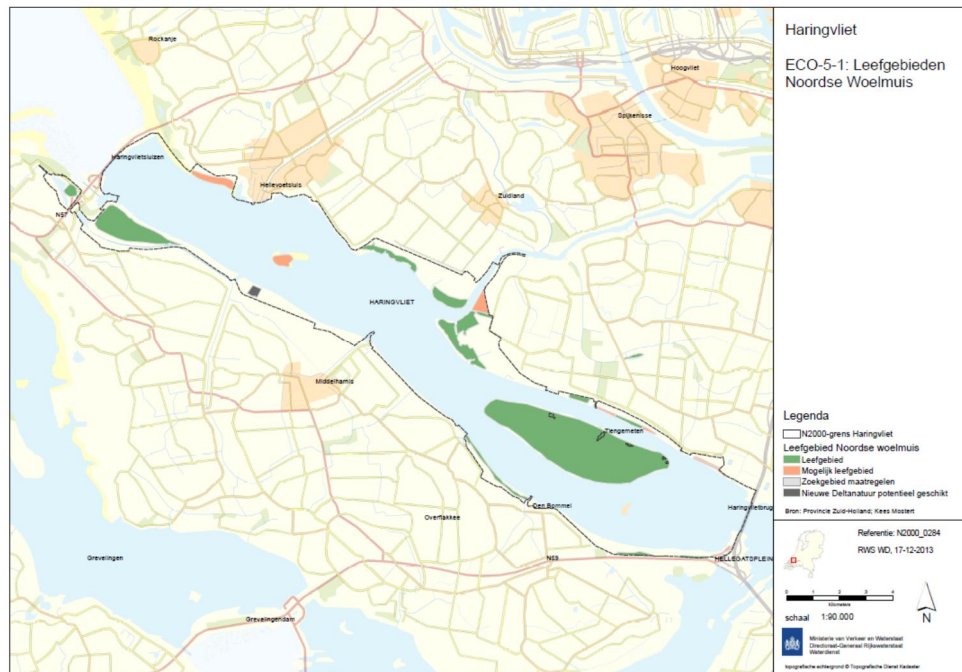
Naast de Grevelingen woont de grootste populatie noordse woelmuis van de Deltawateren in het Haringvliet. De bolwerken van de noordse woelmuis langs het Haringvliet zijn Scheelhoek, Beningerslikken, Korendijkse Slikken en Tiengemeten. Kleine(re) populaties zitten langs de Ventjagersplaat, Gorzen Stad aan 't Haringvliet-Den Bommel, Meneersche Plaat, het Kiekgat en Tiendgorzen. In de Tiendgorzen is een zeer kleine populatie van de noordse woelmuis recent nog voor het eerst aangetroffen. Op de Quackgors is de soort recent niet meer gevangen. Het is onzeker of de soort hier nog voorkomt. Of ze op de Slijkplaat voorkomen is niet bekend. Maar het is aannemelijk dat de soort hier ontbreekt (figuur 2.2).

Sinds de afsluiting van het Haringvliet in 1970, hebben zich in de buitendijkse gebieden op grote schaal riet en ruigtes ontwikkeld. De noordse woelmuis heeft hier deels van geprofiteerd. Maar het grotendeels verdwijnen van de dynamiek heeft, zeker op de langere termijn, ook negatieve gevolgen. Bijvoorbeeld door verbossing. Dit speelt de laatste 15 jaar een steeds grotere rol in deze gebieden.

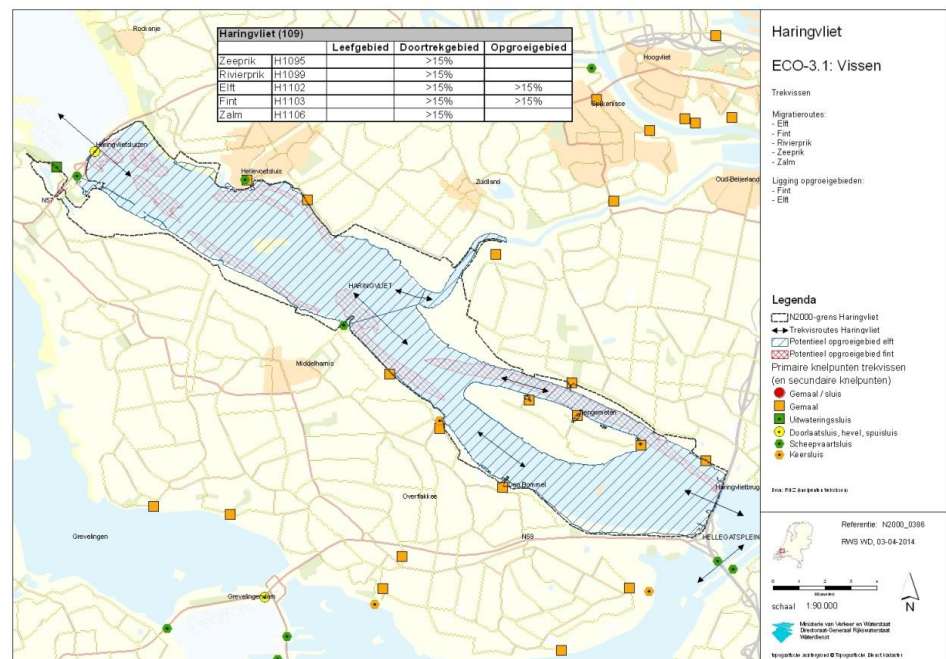
De Leenheerenbuitenpolder (ca. 8 ha) is in de laatste vijf jaar sterk verruigd (van grasland naar rietland). Maar het is niet bekend of de noordse woelmuis hier voorkomt. Het is ook onbekend of de noordse woelmuis voorkomt op de Slijkplaat. Deels omdat de soort hier nooit is gevangen en omdat niet bekend is of dit onderzocht is.

Het Haringvliet kan belangrijk zijn als doortrekgebied voor de trekvissen elft, fint, rivierprik, zalm en zeebek. Het is ook van groot potentieel belang als opgroeigebied voor elft en fint. Van de elft bevonden zich vroeger paai-populaties bovenstrooms (buiten Nederland). Van de fint lag de grootste paai-populatie in het zoetwater-getijdengebied van Haringvliet, Hollands Diep en Biesbosch. Nu zien we elft en fint slechts sporadisch in het Haringvliet. Dit komt door het ontbreken van een connectie tussen zee en rivieren (Schoone, 2009). De rivierprik komt wel vaak voor in het Haringvliet en Hollands Diep. De zalm zien we slechts weinig in het Haringvliet, maar volgens beroepsvissers is er wel een lichte toename, hoewel getallen ontbreken (Schoone, 2009).

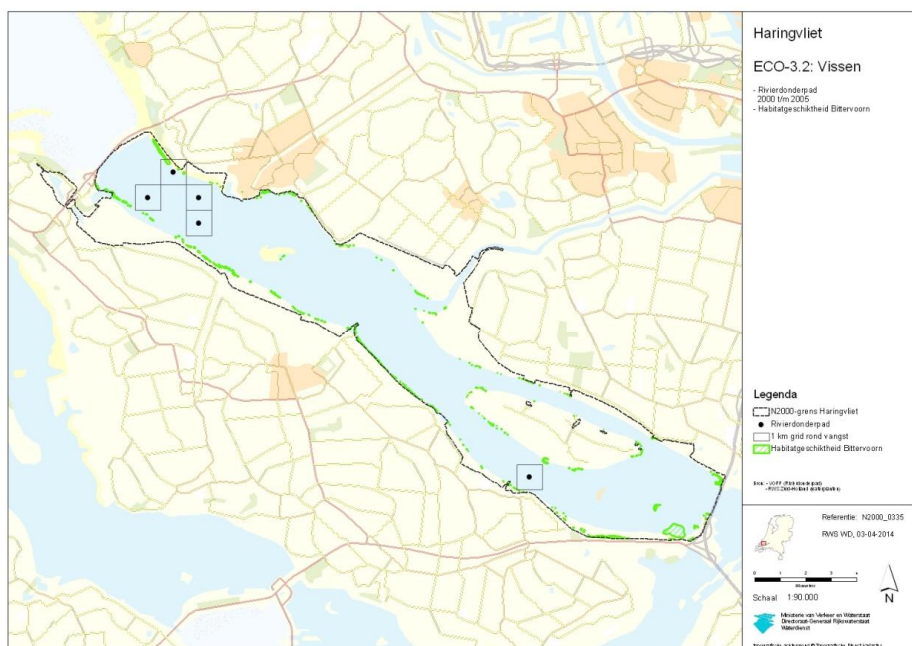
De bittervoorn komt in het Haringvliet verspreid door het gebied voor in vooroevers. Van de rivierdonderpad zijn geen aantallen of trend bekend in het Haringvliet. Uit de periode 2000 tot 2005 zijn wel enkele vangsten bekend in het westelijk deel en ten zuiden van Tiengemeten.

Figuur 2.2. Leefgebied noordse woelmuis (bron: Provincie Zuid-Holland, 2013).

Figuur 2.3. Verspreiding HR-soorten (vissen): trekvisser (boven), bittervoorn en rivierdonderpad (onder).

Vervolg figuur 2.3. Verspreiding HR-soorten (vissen): trekvissen (boven), bittervoorn en rivieronderpad (onder).

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor habitaatsoorten zijn er net als voor de habitattypen doelstellingen geformuleerd die een richting aangeven ten opzichte van de uitgangssituatie: uitbreiding van het leefgebied, verbetering van de kwaliteit van het leefgebied of behoud. Tabel 2.4 laat per soort de doelstelling zien en geeft een inschatting of het huidige beheer voldoende is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.

Voor het behoud van de soort is het noodzakelijk om de bestaande populaties in stand te houden. En om de totale omvang geschikt leefgebied (ca. 890 ha) te behouden. We schatten dat het afgelopen decennium het oppervlakte geschikt leefgebied langs het Haringvliet met enige procenten is afgenomen. Dit komt door toename van struweel en bos ten koste van rietruigte. Dit speelt vooral in de Beninger- en Korendijkse Slikken, maar ook in een aantal kleinere leefgebieden. Het nieuw ingerichte gebied Westplaat is nu niet geschikt als leefgebied voor de noordse woelmuis doordat vochtig tot nat rietland ontbreekt. Het eiland Tiengemeten is grotendeels als dynamisch moerasgebied ingericht. Zo is het leefgebied van de soort hier vergroot. Wel is in dezelfde periode de veldmuis hier verschenen. Deze zal naar verwachting de droge(re) delen op het eiland koloniseren ten koste van de noordse woelmuis.

In het buitendijkse gebied van Tiengemeten is de sterke en monotone uitbreiding van de late guldenroede een mogelijke bedreiging. Dit zien we in delen van het buitendijkse gebied en in riet en ruigte. Dit kan ongunstig zijn voor de noordse woelmuis omdat deze plant giftig kan zijn voor zoogdieren. Dit kan ook op andere plaatsen langs het Haringvliet gebeuren.

De instandhoudingsdoelstelling voor de trekvissen is: behoud van omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie. Het aanwijzingsbesluit Haringvliet geeft aan dat de gewenste verbetering van de kwaliteit van het leefgebied vooral betrekking heeft op de verbinding met het Natura 2000-gebied Voordelta (Noordzee). Voor de trekvissen is het afsluiten van de

Haringvlietsluizen een obstakel voor de trek tussen de Voordelta en de rivieren. Sinds de afsluiting zijn de aantallen fors gedaald. Voor alle aangewezen trekvisseren is een negatieve of zeer negatieve landelijke staat van instandhouding vastgesteld. Terwijl het gebied in potentie voor alle trekvissoorten een grote tot zeer grote bijdrage levert aan de landelijke populatie. Het Haringvliet is een route voor trekvisseren om de rivieren stroomopwaarts te kunnen bereiken. Huidig spui-beheer is dan ook niet voldoende voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen van trekvisseren.

Voor de fint en elft kan het Haringvliet ook dienen als paai- en opgroei-gebied. Hiervoor zijn ondiepe zones met een geschikte bodem (structuur) en voldoende waterkwaliteit van belang. Ondiepe kreekjes waar nog wat getijdewerking aanwezig is, zijn bijvoorbeeld geschikt. Indien de verbinding met de Noordzee wordt hersteld, dan zou het goed zijn om de kwaliteit van het leefgebied voor fint en elft verder te verbeteren. Voor bittervoorn en rivierdonderpad is de opgave: behoud omvang en kwaliteit leefgebied. De relatieve bijdrage van dit gebied in Nederland is voor de bittervoorn gering en voor de rivierdonderpad matig. Zeer waarschijnlijk komt de soort voor langs stenige oevers. De rivierdonderpad en de bittervoorn zijn zoetwatervisseren en kwamen niet voor in het zoute Haringvliet van voor 1970. De rivierdonderpad is in de 20e eeuw in omvang toegenomen op de verharde, stenen oeverzones van rivieren met de bouw van dijken, de bittervoorn in sloten en meren van laagveengebieden. Huidig beheer is voldoende voor realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor bittervoorn en rivierdonderpad.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Trend	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Bittervoorn	B	?	-	-	Nee
Elft	V	-	--	++	Ja
Fint	V	-	--	++	Ja
Noordse woelmuis	U-V	-	--	++	Ja
Rivierdonderpad	B	?	-	+	Nee
Rivierprik	V	-	-	++	Ja
Zalm	V	-	--	++	Ja
Zeeprik	V	-	-	++	Ja
Legenda					
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Landelijke staat van instandhouding		
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	--	Zeer ongunstig		
U	Uitbreiding omvang leefgebied	-	Matig ongunstig		
V	Verbetering kwaliteit leefgebied				
2	Trend voor periode (expert judgment)	4	Relatieve bijdrage gebied		
-	Matige afname	-	Geringe oppervlakte (minder dan 2%) en grotendeels matige kwaliteit		
		+	Zeer grote oppervlakte (meer dan 15%) en grotendeels matige kwaliteit; of grote oppervlakte (van 2 tot 15%); of geringe oppervlakte (minder dan 2%) met grotendeels goede kwaliteit		
		++	Zeer grote oppervlakte (meer dan 15%) en grotendeels goede kwaliteit; of bijzondere kwaliteit; of bijzondere geografische ligging in combinatie met goede kwaliteit		
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer				
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer				
?	Trend onduidelijk				

Tabel 2.4. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie habitatsorten.

Ecologische randvoorwaarden

Noordse woelmuis

- Er moet voldoende geschikt voortplantingsgebied zijn:
 - rietland en ruigten, bloemrijk grasland, open begroeiingen, zoals buitendijks gelegen pioniervegetaties;
 - geen opslag of struweel.
- Zomerleefgebied dient voldoende vochtig te zijn, zodat het niet aantrekkelijk is voor concurrenten (aardmuis, veldmuis).
- Geschikt overwinteringsgebied moet dichtbij en bereikbaar zijn:
 - drogere gorzen, ruigten, bermen.
- Fluctuerend waterpeil is een sleutelfactor in het realiseren van de ecologische randvoorwaarden.
- Intensieve begrazing is zeer negatief voor de noordse woelmuis.

Bittervoorn

- Er moet stilstaand of langzaam stromend, helder, relatief ondiep water met een rijke onderwatervegetatie zijn.
- Er moet beschutting van onderwatervegetatie voor jongen zijn.
- Er moet voedsel zijn in de vorm van plantaardig plankton, soms kreeftjes en slakken.
- De kwaliteit van het water moet goed zijn.

Rivierdonderpad

- Er moet hard substraat zijn, zoals schelpenbanken en dijktenen.

Zalm, zeeprik, rivierprik, elft en fint

- Er is tijdens alle juveniele levensstadia stromend water nodig.
- Rustige rivierbodems zijn noodzakelijk voor het opgroeien van de larven.
- Er zijn ongestoorde paaitrekmogelijkheden nodig, liefst door open verbindingen tussen zee en bovenstrooms water. Voor zover er toch sluizen en stuwen aanwezig zijn, zijn kunstmatige intrekvoorzieningen noodzakelijk.

Knelpunten

De trekvissen hebben vooral hinder van de afgesloten Haringvlietsluizen voor de trek tussen de Voordelta en de rivieren. Daarnaast zijn de paai- en opgroeicondities mogelijk nog niet optimaal. Voor noordse woelmuis is het knelpunt dat door de jaren heen de natte rietlanden zijn verdwenen (met enige dynamiek zonder concurrentie van andere woelmuizen en zonder grondpredators).

Soort	Knelpunt
Elft, fint, rivierprik, zalm, zeeprik	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen.
Noordse woelmuis	Afname leefgebied in kwaliteit en omvang (tekort aan natte rietlanden met enige dynamiek). Uitbreidings- en verbeterdoel worden niet automatisch gehaald.

Tabel 2.5. Knelpunten habitatsoorten.

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Haringvliet (en de Deltawateren als geheel) is belangrijk voor vogels die broeden op kale of schaars begroeide gronden. Het gebied is aangewezen voor zeven soorten kustbroedvogels (tabel 2.1). Vooral gebieden waar natuurontwikkeling heeft plaatsgevonden hebben tijdelijk grote aantrekkingskracht op kustbroedvogels. Omdat de terreinen direct na aanleg kaal of hooguit schaars begroeid zijn. Locaties die vooral in de winter overstromen met water en in het broedseizoen droogstaan, kunnen voor langere periodes kaal blijven, en daardoor geschikt zijn als broedgebied. Langs het Haringvliet hebben broedende kustbroedvogels zich vooral gevestigd in de natuurontwikkelingsgebieden Slijkplaat (1986), Scheelhoek (1996), het Quackgors (1996), Ventjagersplaten (1998/1999, 2003/2004) en Westplaat-Buitengronden. In het Haringvliet kwamen begin jaren '60 nauwelijks kustbroedvogels voor. Daarna zijn de aantallen toegenomen. Sinds de ontwikkeling van natuurgebieden worden vanaf 1998 duidelijk meer broedparen geteld dan in de periode daarvoor. De aantallen broedparen lijken nu geleidelijk weer af te nemen. Waarschijnlijk als gevolg van vegetatiesuccessie.

De grote stern broedt verspreid over het Deltagebied in een beperkt aantal kolonies die geregeld van plaats wisselen. Het komt bij deze soort dus voor dat geschikte broedplaatsen een aantal jaren niet worden gebruikt. De grote stern foerageert uitsluitend in de Voordelta, tot op tientallen kilometers van de kolonie. Visdief en dwergstern foerageren zowel in het Haringvliet als in de Voordelta.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor alle kustbroedvogels, met uitzondering van de noordse stern, zijn regiodoelstellingen geformuleerd voor de hele Delta (de zeven beschreven Deltawateren plus Markiezaat, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Krammer-Volkerak en Zoommeer). Het Algemeen deel behandelt de kustbroedvogels op regioniveau. Daar is te vinden wat de regionale doelstellingen zijn. En of, en zo ja, hoe deze bereikt worden (hoofdstuk 3 Algemeen deel). Het regiodoel benadrukt het mobiele karakter van de kustbroedvogels. En geeft de mogelijkheid om extra instandhoudingsmaatregelen te treffen in het gebied met de beste potenties om de uitbreidingsdoelen te halen.

In dit hoofdstuk gaan we in op de specifieke toestand voor kustbroedvogels in het Haringvliet (zie tabel 2.6). De tabel laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de gewenste bijdrage aan het regiodoel te behalen. Om het regiodoel te kunnen behalen, zullen alle gebieden een bepaalde minimale bijdrage moeten leveren. De bijdrage van het Haringvliet aan het regiodoel is: het behouden van de huidige draagkracht (gemiddelde aantallen zoals geteld over de jaren 2007 tot en met 2011), zie de minimum doelaantallen in tabel 2.6.

Alle kustbroedvogels profiteren ervan als natuurontwikkelingsgebieden in verschillende pioniersstadia zijn. Zodra de gebieden begroeien en verder zijn in het successiestadium, ontstaat er een teruggang in de aantallen broedparen. De vegetatiesuccessie treedt versneld op door de afwezigheid van periodieke overstroming. De grote stern heeft steeds wisselende broedlocaties in verschillende Deltawateren. De strandplevier heeft nooit in grote aantallen in het Haringvliet gebroed. In de periode 1997-2001 waren de aantallen relatief hoog, maar daarna daalden de aantallen weer. Sinds 2006 is de strandplevier niet meer broedend

gezien. In potentie kan de soort wel in het gebied broeden, als er maar voldoende rust op kale, schaars begroeide strandvlakten is. Om de regiODOELSTELLING te bereiken, moet voor alle deelgebieden minimaal het huidige aantal broedende strandplevieren behouden blijven. In het Haringvliet zijn op het moment nul broedparen. Toch is het voor versterking van de regiOPOPULATIE gewenst om ook broedende strandplevieren in het Haringvliet te krijgen. Vandaar dat er wel een knelpunt geldt voor strandplevier in het Haringvliet. Voor de meeste kustbroedvogels is de landelijke staat van instandhouding negatief. Alleen voor de zwartkopmeeuw geldt op landelijk niveau een gunstige staat van instandhouding. De zwartkopmeeuw is bovendien minder gevoelig voor beginnende vormen van successie. Dat is ook de reden dat er voor deze soort geen knelpunt ontstaat voor doelbereik.

Als het kaal houden van de geschikte broedgebieden (Slijkplaat, de Scheelhoek-eilanden en een deel van de Ventjagersplaten) niet wordt volgehouden, zullen de huidige broedgebieden (verder) dichtgroeien. Dat zorgt voor verlies van leefgebied. Ondanks het beheer lijkt het erop dat begroeiing oprukt. Dit zien we bijvoorbeeld op de Slijkplaat en de Ventjagerseilanden (Strucker et al, 2010). Het huidige beheer lijkt dus niet voldoende voor het behalen van het behoudsdoel voor broedende kustvogels (behalve zwartkopmeeuw) in het Haringvliet. Voor de grote stern is de verwachting dat pas op de langere termijn vegetatiesuccessie een knelpunt zal veroorzaken. Omdat momenteel de populatieaantallen van grote sterns in de regio ruim voldoende zijn.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Aantal '07-'11	Minimaal doelaantal (bijdrage Haringvliet)	Trend '02-'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt in gebied
Bontbekplevier (r)	B	4	4	?	--	+	Ja
Dwergstern (r)	B	38	38	-	--	+	Ja
Grote stern (r)	B	1573	1573	?	--	-	toekomst
Kluut (r)	B	275	275	?	-	+	Ja
Strandplevier (r)	B	0	> 0	--	--	+	Ja
Visdief (r)	B	1110	1110	-	-	+	Ja
Zwartkopmeeuw (r)	B	419	419	?	+	-	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Trendaantallen voor periode 2002 t/m 2011 (gebiedspecifiek)				
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	?	onzeker, geen betrouwbare trendindicatie mogelijk (tussen haakjes trend obv expert oordeel)				
(R)	RegiODOEL	-	Matige afname ongunstig				
		--	Sterke afname				
2	Getelde aantallen kustbroedvogels binnen gebied in periode 2007 t/m 2011. Aantallen betreffen gemiddeld aantal paren	4	Landelijke staat van instandhouding				
-	Matige afname	--	Zeer ongunstig				
		-	Matig ongunstig				
		+	Gunstig				
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt wel bereikt bij huidig beheer, maar mogelijk ontstaat er een knelpunt in een volgende beheerplanperiode						

Tabel 2.6. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie kustbroedvogels.

Ecologische randvoorwaarden

Kustbroedvogels

Voor de kustbroedvogels moet aan de onderstaande voorwaarden voldaan worden:

- voldoende geschikt broedgebied in verschillende pioniersstadia:
 - droog blijvende zandplaten, strandvlaktes, (schaars begroeide) gorzen, grazige vegetaties (kluut), meer verruigde terreindelen (zwartkopmeeuw)
 - weinig verruiging van vegetatie
 - enige begroeiing, zodat de jongen dekking hebben bij nat weer (kluut en zwartkopmeeuw)
 - slecht bereikbaar terrein voor predatoren (vooral ratten en vossen);
 - aanwezigheid van (dode) schelpdieren voor nestbouw (bontbekplevier, dwergstern en strandplevier)
- voldoende areaal aan broedgebied voor niet-koloniebroeders (kluut en plevieren)
- enkele geschikte locaties (met enige vorm van risicospreiding) voor koloniebroeders (sterns)
- aanwezigheid andere kolonies, bijvoorbeeld grote sterns komen (bijna) altijd voor in de nabijheid van kokmeeuwen
- afwezigheid van grondpredatoren (vossen, ratten, etc.)
- geen conflicterend grondgebruik (op sommige plaatsen lijkt er een direct of indirect conflict te bestaan tussen grondgebruik van kustbroedvogels en de zomerse aanwezigheid van grauwe ganzen en brandganzen)
 - voldoende rust tijdens voortplantingsseizoen (plevieren en steltlopers in de periode april-juli en sterns in de periode maart-augustus)
- bereikbare geschikte foerageergebieden:
 - open water met veel kleine, pelagische vis (o.a. haringachtigen en zandspiering) voor sterns
 - gebied op afstanden van maximaal 10-15 kilometer tot de Voordelta en/of de Noordzee voor grote sterns
 - gebied op afstanden van 1-5 kilometer tot de foerageergebieden (hoeft voor visdief niet in de Noordzee te liggen) voor visdief en noordse stern
 - gebied op afstanden van maximaal 1 km tot de foerageergebieden voor dwergstern
 - intergetijdengebieden nabij broedplaatsen voor plevieren
 - ondiepe wateren met een zachte slibrijke bodem als foerageergebieden (en slaapplekken) in de buurt van het nest en bestaan voor dwergstern
 - voor zwartkopmeeuw: agrarisch gebied en geploegd bouwland (tot 40km).
- beschikbare hoogwatervluchtplaatsen en dijken

Knelpunten

Door de verzoeting van het Haringvliet, het ontbreken van dynamiek en de verhoogde stikstofdepositie treedt versnelde vegetatiesuccessie op. De laatste jaren zijn grote delen van de Slijkplaat begroeid met kruiden. Delen van de Ventjagerseilanden begroeien o.a. met wilgen en elzen (Waterdienst, 2009). Dit is een knelpunt voor alle kustbroedvogels, behalve voor de zwartkopmeeuw (tabel 3.7). Als er geen maatregelen worden genomen om geschikte broedlocaties te behouden of te verbeteren voor vogels die broeden op kale en schaars begroeide gronden, dan zullen we rekening moeten houden met een afname in het aantal broedparen van alle broedvogels (met uitzondering van de zwartkopmeeuw). Voor de grote stern lijkt dit minder urgent. Zeker gezien de aantallen grote sterns die nog voorkomen in de Deltawateren.

Soort	Knelpunt
Bontbekplevier (r), dwergstern (r), kluut (r), strandplevier (r), visdief (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie door verzoeting en verlies dynamiek en het gebrek aan voldoende beheer om deze processen na te bootsen.
Grote stern (r)	Momenteel zijn populatieaantallen ruim op orde. In de toekomst kan vegetatiesuccessie een verslechtering van de broedbiotoop veroorzaken.

Tabel 2.7. Knelpunten kustbroedvogels

2.1.4 *Moerasbroedvogels*

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Behalve de kustbroedvogels zijn er nog drie soorten broedvogels van moerasgebied en rietlanden aangewezen voor het Haringvliet. Dit zijn de blauwborst, de bruine kiekendief en de rietzanger. Het Haringvliet een belangrijk deel van het totale leefgebied van de blauwborst in Nederland. Deze vogels broeden in rietlanden en ruigten, waaronder Scheelhoek. Bruine kiekendieven broeden vooral in rietruigtes op Tiengemeten en op de Beninger en Korendijkse Slikken. Ze zijn ook gezien op de Meneersche Plaat, het Stadtse Gors, het Quackgors, de Westerse en Oosterse Laagjes, Scheelhoek en de Blanken Slikken. Rietzangers broeden in rietruigtes die verspreid in, en langs, het Haringvliet voorkomen.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

In tabel 2.8 staat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzichte van het doelaantal. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. De instandhoudingsdoelstelling voor deze drie soorten is: behoud van kwaliteit en oppervlakte. Voor de bruine kiekendief liggen de getelde aantallen op, of boven, de doelaantallen. De trend is stabiel tot positief. Voor de rietzanger is de inschatting dat de draagkracht op orde is en dat voortzetting van het huidige beheer genoeg is. De blauwborst laat een duidelijke negatieve trend zien, haaks op de juist positieve landelijke trend. Er lijkt dus iets niet goed met het leefgebied van de blauwborst in het Haringvliet. Het is niet duidelijk wat de achteruitgang veroorzaakt. Mogelijk zijn de rietruigtes ongeschikt aan het raken voor de blauwborst.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '07-'11 t.o.v. doelaantal	Trend '02-'11	Landelijke staat van instandhouding ⁴	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Blauwborst	B	300	--	--	+	+	Ja
Bruine kiekendief	B	20	+	0/(-)	+	-	Nee
Rietzanger	B	420	++	++	-	-	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2002 t/m 2011 (gebiedspecifiek) ²			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		0/(-)	Stabiel tot licht afnemend			
			-	Zeer negatief			
			++	Zeer positief			
2	Huidige aantal broedparen ten opzichte van doelaantal: periode 2007 t/m 2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
++	Aantal ruim boven doel		-	Ongunstig			
+	Aantal boven doel		+	Gunstig			
?	Aantal onduidelijk						
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						

Tabel 2.8. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie moerasbroedvogels.

Ecologische randvoorwaarden

Moerasbroedvogels

Voor de moerasbroedvogels moet aan de volgende voorwaarden voldaan worden:

- voldoende geschikt broedgebied:
 - natte ruigten met hoge vegetatie (bruine kiekendief)
 - verruigd rietland en dichte vegetatie (niet te veel struweel) (blauwborst)
 - vochtige tot vrij droge overjarige rietkragen en kruidenrijke ruigten (rietzanger)
 - weinig tot geen verstoring;
- voldoende rust tijdens het voortplantingsseizoen;
- nabijheid van geschikte foerageergebieden;
- aanwezigheid van voldoende kleine prooien voor bruine kiekendief (vogels, hazen, konijnen, muizen);
- aanwezigheid veel insecten, slakken, spinnen en wormen (blauwborst en rietzanger).

Knelpunten

Het is niet duidelijk waarom het aantal blauwborsten afneemt in het Haringvliet. Mogelijk ontwikkelen de rietzones zich voorbij de optimale biotoop voor de blauwborst.

Soort	Knelpunt
Blauwborst	Exacte oorzaak afname is niet bekend. Mogelijk ontwikkelen de rietzones zich voorbij de optimale biotoop voor blauwborst

Tabel 2.9. Knelpunten moerasbroedvogels.

2.1.5

Steltlopers

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Haringvliet is aangewezen voor vijf soorten doortrekkende en overwinterende steltlopers. Dit zijn de goudplevier, grutto, kievit, kluut en wulp. Het Haringvliet is één van de belangrijkste foerageergebieden voor goudplevier in Nederland. Deze foerageert vooral op de grasgorzen, de hoogste aantallen tijdens de (najaar)trek. Er zijn ook broedende steltlopers in het gebied. Deze zijn bij paragraaf 2.1.1 besproken. Kievit en, een deel van de wulpen en grutto's foerageren op drassige graslanden. De kluut en de meeste wulpen en grutto's foerageren op droogvallende slikken of in zeer ondiep water.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.10 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzicht van het doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. De instandhoudingsdoelstellingen voor de doortrekkende en overwinterende steltlopers zijn: behoud van de huidige draagkracht (oppervlakte en kwaliteit leefgebied).

Voor de goudplevier, de wulp, de kievit en de grutto zijn de getelde aantallen lager dan de doelaantallen. Voor goudplevier lijkt het doelaantal te zijn vastgesteld over een periode dat er een topaantal goudplevieren was. Het doelaantal kan daarom boven de werkelijke draagkracht van het gebied liggen. Er zijn namelijk geen aanwijzingen dat de functionaliteit van het gebied als rust- en foerageergebied is afgenomen sinds de aanwijzing. De aantallen goudplevieren zijn sterk afhankelijk van de omvang van de broedpopulatie. De broedgebieden liggen vooral in Scandinavië en Rusland. De negatieve trend van het aantal grutto's dat het gebied aandoet, komt door de hele achteruitgang van broedende weidevogels in Nederland. Ook de kievit komt verspreid in het hele gebied voor. Zij gebruiken het vooral als slaappleaks. De draagkracht voor dit slaapgebied is voldoende. De draagkracht als doortrek- en overwinteringsgebied voor deze steltlopers lijkt niet te zijn afgenomen. De oorzaken voor het lage aantal ligt buiten de begrenzing van dit Natura 2000-gebied. De wulp vertoont vooral de laatste jaren een negatieve ontwikkeling van het aantal. De oorzaak hiervoor is niet bekend. De grasgorzen of de slikken en platen zijn als voedselgebied voor de wulp niet veranderd. Waarschijnlijk spelen externe factoren een dominante rol in de aantalsontwikkeling.

Voor de kluut zijn de aantallen ook lager dan de doelaantallen, dit is gerelateerd aan de gehele broedpopulatie van de Deltawateren. De draagkracht als doortrek- en overwinteringsgebied lijkt goed. Het broedgebied binnen de Deltawateren verdient echter wel aandacht. Omdat de overwinterende kluten afhankelijk zijn van de broedpopulatie in de Delta is er sprake van een knelpunt.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '06/'07-'10/'11 t.o.v. doelaantal	Trend '01/'02-'10/'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Goudplevier	B	1600	-	-	--	+	Extern
Grutto	B	290	-	--	--	-	Extern
Kievit	B	3700	-	?	-	-	Extern
Kluut	B	160	-	-	-	-	Ja
Wulp	B	210	-	?	+	-	Extern
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2001/2002 t/m 2010/2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		--	Sterke afname			
			-	Matige afname			
			?	Onduidelijk			
2	Huidige aantal ten opzichte van doelaantal: periode 2006/2007 t/m 2010/2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
-	Aantal onder doel		--	Zeer ongunstig			
			-	Matig ongunstig			
			+	Gunstig			
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
	Aantallen liggen onder doelaantal en/of er is een negatieve trend, maar er is waarschijnlijk geen knelpunt (de draagkracht van het gebied is voldoende)						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidige beheer						

Tabel 2.10. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie steltlopers.

Ecologische randvoorwaarden

Steltlopers

Voor de steltlopers moet aan de volgende randvoorwaarden voldaan worden:

- afwisseling van hoge en lage, zandige en slibrijke delen (voor het foerageren op bodemdieren);
- geleidelijke overgangen (van water naar platen en schorren);
- aanwezigheid van voldoende foerageergebieden:
 - drooggevallen platen met voldoende macrofauna, wormachtigen en slakken, en aanwezigheid van schelpdieren
 - graslanden;
- aanwezigheid van hoogwatervluchtplaatsen, die niet te ver (in verband met energieverbruik) van de goede foerageergebieden liggen:
 - droogblijvende zandplaten
 - gorzen
 - dijken
 - binnendijkse (natuur)gebieden;
- voldoende rust op en nabij foerageergebieden en hoogwatervluchtplaatsen.

Knelpunten

Voor steltlopers, waarvan de aantallen tegenwoordig lager liggen dan het doelaantal, is de draagkracht van het gebied groot genoeg. De lage aantallen hebben een externe oorzaak (wulp, goudplevier, grutto, Kievit). Voor de kluut is er wel een knelpunt. Dit heeft te maken met de relatieve kwetsbaarheid van de broedpopulatie kluten in de Deltawateren.

Soort	Knelpunt
Kluut	Lage aantal deels door de kwaliteit van de broedgebieden en deels door externe factoren.

Tabel 2.11. Knelpunten steltlopers.

2.1.6

Viseters

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Haringvliet is aangewezen voor vier soorten viseters: lepelaar, aalscholver, fuut en kleine zilverreiger (tabel 2.12). Het gebied is voor de lepelaar zeer belangrijk als foerageer- en rustgebied. Vanaf eind jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Tegenwoordig levert het Haringvliet, na de Waddenzee, de grootste bijdrage aan de landelijke populatie. Met gemiddeld ongeveer 20 procent van de Nederlandse vogels. De lepelaar vinden we verspreid door het hele gebied, er zijn relatief grote aantallen in het Zuiderdiep en de Ventjagersplaten. De populatie aalscholvers bestaat uit lokale broedvogels, foeragerende vogels uit kolonies buiten het Haringvliet, doortrekkers, wintergasten en niet-broedende zomergasten. In het Haringvliet vinden we aalscholvers verspreid door het hele gebied. Relatief grote aantallen op de Ventjagersplaat. Hier zit een broedkolonie (ongeveer 50 nesten). Deze vogels foerageren deels ook in het Hollands Diep en Krammer-Volkerak. Aalscholvers uit broedkolonies buiten het Haringvliet (Quackjeswater en Breede Water Voornes Duin) foerageren vaak in het Haringvliet. De kleine zilverreiger is vooral aanwezig in de oeverzones in de maanden juni tot en met augustus.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.12 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzicht van doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. Het aantal aalscholvers is gelijk aan het doelaantal en de trend is stabiel. Ook het aantal lepelaars zit op het doelaantal. Het Haringvliet behoort tot één van de vijf belangrijkste gebieden voor kleine zilverreiger. Het gemiddelde over de periode 1999-2003 is drie vogels (seizoensgemiddelde). Sinds 2003 is het belang van het gebied als foerageer- en slaapplek verder toegenomen tot 11 vogels in 2007. Voor de kleine zilverreiger zijn geen goede tellingen beschikbaar. Het aantal futen ligt iets onder doelaantal (gemiddeld 133 over de periode 2007 tot en met 2011). Bij strenge winters zitten de aantallen echter ruim boven het doelaantal. Dit geeft aan dat de draagkracht waarschijnlijk wel op orde is. Er zijn voor geen van de vier viseters aanwijzingen dat draagkracht onvoldoende is of verslechtert.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '06/'07-'10/'11 t.o.v. doelaantal	Trend '01/'02-'10/'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Aalscholver	B	240	0	0	+	-	Nee
Fuut	B	160	-	?	-	-	Nee
Kleine zilverreiger	B	3	?	?	+	-	Nee
Lepelaar	B	160	0	?	+	+	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2001/2002 t/m 2010/2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		--	Sterke afname			
			-	Matige afname			
			?	Onduidelijk			
2	Huidige aantal ten opzichte van doelaantal: periode 2006/2007 t/m 2010/2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
-	Aantal onder doel		--	Zeer ongunstig			
			-	Matig ongunstig			
			+	Gunstig			
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						

Tabel 2.12. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie viseters.

Ecologische randvoorwaarden

Viseters

Voor viseters moet aan de volgende randvoorwaarden worden voldaan:

- beschikbare kleine vis in open water voor fuut en aalscholver
- beschikbare kleine vis in ondiepe zones (kleine zilverreiger en lepelaar), eventueel aangevuld met amfibieën, kleine kreeftachtigen en grote insecten (kleine zilverreiger)
- matig voedselrijk water van een goede kwaliteit (geen vervuiling, geen eutrofiëring, voldoende zuurstof)
- voldoende doorzicht (40-80 cm)
- voldoende rust

Knelpunten

Er zijn geen knelpunten met betrekking tot viseters in het Haringvliet.

2.1.7 *Eenden, ganzen en zwanen*

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Binnen dit cluster zijn vijftien vogelsoorten aangewezen voor het Haringvliet. Het zijn doortrekkende en overwinterende vogels, vooral aanwezig tussen september en maart. Het open water en de oevers van het Haringvliet worden als slaap en/of rustplek en foerageerplek gebruikt. Voor hun voedsel zijn ze afhankelijk van waterplanten en wieren, bodemfauna (zoals mosselen) en/of voedselrijke graslanden.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.13 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzicht van doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. Voor alle eenden, ganzen en zwanen geldt een behoudsdoel van kwaliteit en oppervlakte. Voor een aantal soorten worden doelaantallen niet gehaald. De oorzaak hiervan ligt waarschijnlijk buiten de Natura 2000-begrenzing. Het betreft dwerggans, kolgans, smient, topper en wilde eend. Voor deze soorten is de draagkracht van het gebied op orde. In hoofdstuk 5.5 van het Algemeen deel worden alle soorten in de Deltawateren met een extern knelpunt behandeld.

De afname in aantallen kuifeenden heeft misschien te maken met een verandering in voedselaanbod (schelpdieren). In het Haringvliet is in 2006 een nieuwe mosselsoort, de quaggamossel, aangetroffen. Deze soort verdringt zijn nauwe verwant de driehoeksmossel, die traditioneel het stapelvoedsel is voor de kuifeend. Dit kan een reden zijn voor de afname van de kuifeend in Haringvliet. De kuifeend zou het verlies van de driehoeksmossel in zijn dieet nog niet hebben gecompenseerd met de quaggamossel. Maar dit lijkt niet het geval. Maagonderzoek in het IJsselmeergebied wijst uit dat kuifeenden beide mosselsoorten eten in ongeveer dezelfde verhouding als ze voorkomen in het aanbod (persoonlijke mededeling R. Noordhuis, Deltares). Gemiddeld bevat de quaggamossel per mossel minder vlees dan de driehoeksmossel (Bij de Vaate, 2008). Misschien dat dit deze prooi minder aantrekkelijk maakt. Andere oorzaken, zoals veranderingen in de aantrekkelijkheid van alternatieve gebieden, de internationale trend in de populatie en wellicht ook veranderingen in de beschikbaarheid van andere prooien dan mosselen in de ruitijd (juli-september), kunnen ook niet uitgesloten worden. Dit kunnen mogelijke oorzaken zijn voor de verslechtering van de aantallen van de kuifeend. Onderzoek in de looptijd van het beheerplan moet meer duidelijkheid geven over de oorzaken van de waargenomen afname van het aantal kuifeenden in deze gebieden.

Gezien de huidige aantallen bergeenden en de negatieve trend voor deze soort lijkt het huidige beheer ook voor deze soort niet voldoende om het doel te bereiken. De oorzaak hiervan is evenmin bekend.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '06/'07-'10/'11 t.o.v. doelaantal	Trend '01/'02-'10/'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Bergeend	B	820	-	?	+	-	Ja
Brandgans	B	14800	0	0	+	+	Nee
Dwerggans	B	20 (max)	-	--	+	++	Extern
Grauwe gans	B	6600	+	0	+	+	Nee
Kleine zwaan	B	Geen opgave	N.v.t.	++	-	-	Nee
Kolgans	B	400	-	?	+	-	Extern
Krakeend	B	860	+	++	+	+	Nee
Kuifeend	B	3600	-	-	-	+	Ja
Meerkoet	B	2300	0	?	-	-	Nee
Pijlstaart	B	30	0	++	-	-	Nee
Slobeend	B	90	+	++	+	-	Nee
Smient	B	8900	-	?	+	-	Extern
Topper	B	120	-	?	--	-	Extern
Wilde eend	B	6100	-	-	+	-	Extern
Wintertaling	B	770	+	++	-	-	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2001/2002 t/m 2010/2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		--	Sterke afname			
			-	Matige afname			
			0	Stabiel			
			++	Sterke toename			
			?	Onduidelijk			
2	Huidige aantal broedparen ten opzichte van doelaantal: periode 2006/2007 t/m 2010/2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
0	Aantal gelijk aan doel		-	Matig ongunstig			
+	Aantal boven doel		+	Gunstig			
-	Aantal onder doel		--	Zeer ongunstig			
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
++	Meer dan 15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						
	Aantallen liggen onder doelaantal en/of er is een negatieve trend, maar er is waarschijnlijk geen knelpunt (draagkracht gebied voldoende)						

Tabel 2.13. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie eenden, ganzen en zwanen.

Ecologische randvoorwaarden

Eenden ganzen, zwanen

- beschikbaarheid van voldoende voedsel:
 - waterplanten en wieren in open en ondiep water
 - bodemfauna, zoals mosselen
 - zoöplankton
 - schelpdieren en kleine kreeftachtigen (topper en brilduiker)
- binnendijkse (voedselrijke en niet-verruigde) graslanden of buitendijkse schorren
- drooggevallen platen (bergeend)
- voldoende rust:
 - Weinig barrières voor pendelbeweging tussen slaappleats en foerageergebied;
 - Weinig tot geen verstoring rond rustlocaties.
- voldoende doorzicht

Knelpunten

Voor de meeste eenden, ganzen en zwanen met gemiddelde aantallen, onder doelaantal, is de draagkracht van het gebied groot genoeg. De oorzaken van de lage aantallen moeten een externe oorzaak hebben. Voor de kuifeend en de bergeend is er geen externe oorzaak en lijkt de draagkracht van het gebied onvoldoende te zijn. De oorzaak van de afname van bergeend en kuifeend is echter onbekend.

Soort	Knelpunt
Bergeend, kuifeend	Oorzaak voor afname aantallen onbekend

Tabel 2.14. Knelpunten steltlopers.

2.1.8

Roofvogels

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Haringvliet is aangewezen voor slechtvalk en visarend. Het Haringvliet is één van de belangrijkste gebieden voor deze roofvogels in Nederland en heeft een functie als foerageergebied. De slechtvalk is hier het hele jaar aanwezig. Het aantal slechtvalken is sinds begin jaren tachtig sterk toegenomen. Een significante trend is echter, door de lage aantallen, niet te berekenen. We treffen de soort vooral op de Beninger en Korendijkse Slikken, de Slijkplaat, de Ventjagersplaten en het westelijke deel (Zuiderdiep – Quackgors). De soort broedt in de hoogspanningsmast van de Haringvlietbrug. De visarend pleistert in de nazomer (juli-sep) met enkele exemplaren op de Ventjagersplaten. Het aantalsverloop van visarend vertoont een optimum rond 1995. De aantallen zijn daarna weer afgenomen (Doeluitwerking, 2009).

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.15 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzichte van het doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. Voor de slechtvalk en visarend geldt een behoudsdoelstelling. Doelaantallen voor de slechtvalk worden gehaald. Omdat het aantal visarenden de afgelopen jaren steeds iets toeneemt (voor de trendanalyse zijn de totale aantallen echter te laag), lijken ook de doelaantallen voor de visarend met huidig beheer behaald te worden. Het lijkt aannemelijk dat er in het Haringvliet voldoende draagkracht is om drie visarenden te voorzien van voldoende voedsel, rust en ruimte. Huidig beheer is voldoende voor het bereiken van doelen voor roofvogels.

Soort	Instandhoudings- doelstelling	Doelaantal	Aantal '06/'07-'10/'11 t.o.v. doelaantal	Trend '01/'02-'10/'11	Landelijke staat van in- standhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Slechtvalk	B	8 (max)	+	0	+	+	Nee
Visarend	B	3 (max)	-	?	+	+	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2001/2002 t/m 2010/2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		0	Stabiel			
			?	Onduidelijk			
2	Huidige aantal ten opzichte van doelaantal: periode 2006/2007 t/m 2010/2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
+	Aantal boven doel		+	Gunstig			
-	Aantal onder doel						
5	Relatieve bijdrage gebied		6	Aantallen voor deze soorten betreffen het seizoenmaximum			
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						

Tabel 2.15 Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie roofvogels.

Ecologische randvoorwaarden

Roofvogels

- voldoende leefgebied om te rusten en foerageren (open, ruimtelijk)
- geschikte uitzichtpunten in open landschap (bomen met kale kroon, kunstmatige bouwsels als palen, hekken, (licht)bakens en rijshoutdammen)
- voldoende prooien:
 - voor slechtvalk (middelgrote vogels als eenden en steltlopers)
 - voor visarend (middelgrote vis 10-60 cm)

Knelpunten

Voor de slechtvalk en visarend zijn geen knelpunten aanwezig. De draagkracht van het gebied is voldoende. De slechtvalk zal bovendien meeprofiteren van alle maatregelen die er voor steltlopers en eenden zullen worden genomen. Dit is voor de slechtvalk de belangrijkste voedselbron.

3 Instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen zijn nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. En om tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen. In het Haringvliet zijn er binnen de meeste clusters knelpunten. Het totale pakket aan instandhoudingsmaatregelen voor het Haringvliet bestaat uit drie categorieën van maatregelen (zie Tabel 3.1). De verschillende categorieën (met eigen kleur die terugkomt in hoofdstuk 6) zijn verder uitgewerkt in paragraaf 3.1 tot en met 3.3.

Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 3.1)
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 3.2)
Onderzoek en monitoring (paragraaf 3.3)

Tabel 3.1. Categorieën instandhoudingsmaatregelen.

Binnen de eerste beheerplanperiode worden de maatregelen om de verslechtering van instandhoudingsdoelstellingen te stoppen met voorrang uitgevoerd. In het Algemeen deel is in paragraaf 1.4 verder beschreven welke instandhoudingsdoelstellingen met prioriteit worden aangepakt. Binnen het Haringvliet zijn dit de maatregelen voor kustbroedvogels en noordse woelmuis. De instandhoudingsdoelstellingen die binnen deze opgaven vallen, worden dus met voorrang opgepakt in de eerste beheerplanperiode (zie Algemeen deel hoofdstuk 2).

3.1 Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid

De bestaande zoning (in ruimte en tijd) van het gebruik in het Haringvliet, is belangrijk voor de noodzakelijke rust voor verschillende habitattypen en soorten. Rust die nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Daarom zal dat juridisch verankerd worden met het instellen van een toegangsbeperkingsbesluit op grond van artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998. Het toegangsbeperkingsbesluit wordt/is door het ministerie van EZ genomen voor, of gelijktijdig met, de vaststelling van het Natura 2000-beheerplannen door de bevoegde gezagen.

Binnen het Haringvliet zijn, en worden, ook diverse projecten uitgevoerd op basis van reeds vastgesteld, of parallel lopend, beleid. De drie categorieën maatregelen zijn:

1. Deltanatuur (natte natuur)
2. KRW (optimalisatie vooroeververdediging, natuurvriendelijke oevers)
3. KRW (Kierbesluit)

De nummering komt overeen met de nummering in de linker kolom van tabel 3.2 en tabel 3.3.

In tabel 3.2 zijn de reeds geplande en gerealiseerde maatregelen opgenomen. Het gaat om maatregelen die van 2005 tot en met 2014 gepland en/of gerealiseerd zijn. In tabel 3.3 zijn de KRW-maatregelen opgenomen die worden uitgevoerd in het Haringvliet. Hieronder wordt per cluster kort aangegeven op welke manier de maatregelen een positief effect hebben op een habitatype of soort met een instandhoudingsdoelstelling.

Kierbesluit

In 1970 is het Haringvliet in het kader van de Deltawerken afgesloten. Dit om de veiligheid tegen overstromingen te vergroten, een goede zoetwatervoorziening te creëren en verzilting tegen te gaan. In 2000 is door de toenmalige minister van

Verkeer en Waterstaat het Besluit beheer Haringvlietsluizen (het zogenaamde Kierbesluit) genomen. Het doel hiervan is de Haringvlietsluizen op een kier te zetten, om de geleidelijke zoet-zoutgradiënt in het Haringvliet te herstellen. Ook bevordert het gewijzigde beheer van de sluisen de vismigratie naar bovenstrooms gelegen delen van de Rijn en de Maas. De instandhoudingsdoelstellingen in het Haringvliet, en in de bovenstroomse gebieden, liften mee op deze maatregelen. Trekvisen zoals elft, fint, rivierprik, zeeprik en zalm kunnen via de kier weer de rivieren optrekken en bovenstroomse paai- en opgroeigebieden bereiken. Het estuariene karakter wordt zo hersteld, omdat visen kunnen pendelen tussen de Voordelta en de brakkere gebieden in het Haringvliet (in het westen van het Haringvliet zal een zeer beperkte verzilting plaatsvinden).

In een Kamerbrief van 20 juni 2013 stelde de minister van Infrastructuur en Milieu dat de Haringvlietsluizen in 2018 op een kier gaan. Het betreft een principebesluit waarvan in 2014 de uitvoeringsovereenkomst is getekend. In het kader van het Natura 2000-beheerplan wordt het Kierbesluit opgenomen als KRW-maatregel. De Kier heeft alleen het mogelijk maken van vismigratie tot doel, om te voldoen aan de Europese verplichting van de Habitatrichtlijn en KRW. Het betreft een openstelling waarbij er geen gedempt getij en een beperkte zoutinvloed (in het westelijke deel) in het Haringvliet komt. Als gevolg van de Kier ontstaat in het westelijk deel van het Haringvliet een brakke overgangszone waardoor vooral de mogelijkheden voor vismigratie sterk zullen verbeteren. Er zal echter door de Kier niet meer getij komen en het zout komt niet echt bovenin de waterkolom. Dus zal er ook geen overspoeling van de oevers met zout/brak water gaan plaatsvinden. Als gevolg daarvan is er hierdoor dus (nog) geen sprake van echt herstel van estuariene dynamiek op de schaal van het hele gebied.

Habitattypen

Door de diverse Deltanatuurprojecten ontstaan mogelijkheden voor de ontwikkeling van habitattypen. De typen 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' en 'slikkige rivieroevers' kunnen ontstaan in gebieden met nieuwe getijdennatuur en natuurvriendelijke oevers zoals Tiengemeten, Ventjagersplaat, Westplaatbuitengronden en gebieden in de Spuimonding. Op de habitattypekaart zijn al enkele resultaten zichtbaar. Naar verwachting zullen natuurwaarden zich verder ontwikkelen en op enkele locaties wordt nog nieuwe natuur gerealiseerd.

Habitatsoorten

Door het aanleggen van nieuwe getijdennatuur, die vrij is van concurrenten voor noordse woelmuis, ontstond en ontstaat op diverse plekken langs het Haringvliet geschikt leefgebied voor noordse woelmuis. Nieuwe Deltanatuurgebieden bieden ook luwe zones waar trekvisen kunnen schuilen tijdens de migraties. De uitvoering van het Kierbesluit geeft trekvisen de mogelijkheid te migreren tussen de Voordelta, het Haringvliet en stroomopwaarts naar de rivieren. De populatie fint heeft zich de laatste jaren hersteld en komt nu massaal in de Nieuwe Waterweg voor. Het Kierbesluit, en daarmee vrije doorgang van de Haringvlietdam naar de paaigronden, is een sterke verbetering voor trekvisen. Door de uitvoering van KRW-maatregelen worden op verschillende locaties de vooroevers geoptimaliseerd of natuurvriendelijk gemaakt, hiervan kan de noordse woelmuis ook profiteren.

Kustbroedvogels

Kustbroedvogels (vooral steltlopers) hebben geprofiteerd van maatregelen op de Ventjagersplaten, Westplaatbuitengronden en Tiengemeten. Ook zullen ze nog deels profiteren van nieuwe deltanatuur in de Spuimonding.

Eenden, ganzen en zwanen

Mogelijk profiteren eenden, ganzen en zwanen, waaronder kuifeend en bergeend, van de ontwikkeling van nieuwe natuur in het kader van Deltanatuur.

Nr.	Maatregel	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Gepland of gerealiseerd	Bevoegd gezag/ financiering
1	Westplaatbuitengronden: Verbetering en uitbreiding leefgebied; krekens in open verbinding met Haringvliet, 21 ha is grasland gebleven, 51 ha is ingericht	Ruigten en zomen, slikkige rivieroever, kustbroedvogels, eenden, ganzen, zwanen, noordse woelmuis, trekvis	Gerealiseerd	Prov. ZH
1	Ventjagersplaat: 2 tot 3 eilanden opgespoten langs de Hellegatsdam	Ruigten en zomen, slikkige rivieroever, kustbroedvogels, eenden, ganzen, zwanen	Gerealiseerd	Prov. ZH
1	Tiengemeten: aanleg getijdennatuur 600 ha 'wildernis' en 'weelde'	Ruigten en zomen, slikkige rivieroever, eenden, ganzen, zwanen, grutto, kustbroedvogels, noordse woelmuis, trekvis	Gerealiseerd	Prov. ZH
1	Oosterse en Westerse Laagjes/ Haringvlietbrug: vernatten	Kluut; grutto	Gerealiseerd	Prov. ZH
1	Spuimonding west (polder Beningerwaard en buitengorzen van de Beningerwaard)	Ruigten en zomen, slikkige rivieroever, noordse woelmuis, kustbroedvogels	Gerealiseerd	Prov. ZH
1	Spuimonding oost (Leenheerengorzenpolder en Leenheerenbuitengorzen): intergetijdengebied, die bij de monding van een rivier past, zoals slikken en drassige weiden	Ruigten en zomen, slikkige rivieroever, noordse woelmuis, kustbroedvogels	Gepland	Prov. ZH

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.2. Overzicht reeds geplande en gerealiseerde maatregelen in het Haringvliet.

In tabel 3.3 staan de KRW-maatregelen die worden uitgevoerd in het Haringvliet. De maatregelen hebben positieve effecten op (de kwaliteit van) het leefgebied van trekvis, noordse woelmuis en ruigten en zomen.

Nr.	Maatregel	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Realisatie eerste beheerplanperiode	Bevoegd gezag/ geldstroom
2	Slijkplaat, Beningerslikken en Meneersche plaat: optimalisatie vooroeververdediging; verbreden, hermeanderen, nvo	Ruigten en zomen en noordse woelmuis	Ja, deels	RWS WNZ
3	Haringvlietdam: verbeteren uitwisseling visen zoet-zout, Kierbesluit met bijbehorende visgeleiding	Zalm, fint, elft, zeepril, rivierpril	Ja	RWS WNZ
2	Ventjagersplaat: Natuurvriendelijke oevers Bommelsche gorzen/ Ezelsgorzen	Ruigten en zomen en noordse woelmuis	Ja	RWS WNZ

2	Zeehondenplaat, Blanke slikken, Korendijkse slikken: vooroeververdediging/langs dammen (aanleg/ optimalisatie). Verbreden, hermeanderen, nvo; (snel) stromend water	Noordse woelmuis	Ja	RWS WNZ
---	---	------------------	----	---------

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.3. Overzicht KRW-maatregelen Haringvliet.

Bovengenoemde maatregelen dragen allemaal in meer of mindere mate bij aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. In de Doeluitwerking (2009) is beschreven hoever de bijdrage reikt:

- Met de geplande en reeds gerealiseerde projecten van het programma Deltanatuur wordt een bijdrage geleverd aan doelen voor de habitattypen (ruigten en zomen), noordse woelmuis, enkele kustbroedvogels, steltlopers, bergeend en kuifeend. Het is echter waarschijnlijk, en voor de kustbroedvogels zelfs zeker, niet voldoende voor het behalen van instandhoudingsdoelstellingen.
- Voor het habitatype 'slikkige rivieroever' wordt het doel gerealiseerd door de reeds geplande en gerealiseerde maatregelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de aanleg van nieuwe natuur.
- De KRW-maatregelen dragen bij aan de vispasseerbaarheid en het aanbod van leefgebied in ondiepe zones. Ze zijn voldoende voor het halen van instandhoudingsdoelstellingen voor trekvis (elft, fint, rivierprik, zeebek, zalm).

Er zijn dus aanvullende Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.

3.2

Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000

In tabel 3.4 staan de aanvullende Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen beschreven die in het Haringvliet worden uitgevoerd om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en om verslechtering te stoppen. De terreinbeheerders en uitvoerende instanties (provincie, ministerie van EZ en Rijkswaterstaat) zullen de benodigde maatregelen in concrete terreinbeheerplannen verder uitwerken. Volgens de wet zijn beheermaatregelen ten behoeve van het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen, in beginsel niet vergunningplichtig. In de uitvoering kunnen zich omstandigheden voordien waardoor een beheermaatregel wel vergunningplichtig wordt. Dit is niet op voorhand vast te stellen en de terreinbeheerder zal voorafgaand aan de uitvoering in samenspraak met het bevoegd gezag moeten bepalen of dit onverkort geldig is. Hieronder wordt per cluster kort aangegeven welke maatregelen er worden genomen.

1.	(Optimaliseren) terreinbeheer voor kustbroedvogels
2.	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst, bruine kiekendief en ruigten en zomen

Habitattypen

Voor uitbreiding van het habitatype 'ruigten en zomen' zijn aanvullende maatregelen nodig. Dit om meer grip te krijgen op de beheerfactoren die de kwaliteit van het habitatype kunnen sturen. Dit heeft een directe relatie met ruigtes als leefgebied voor noordse woelmuis, blauwborst en bruine kiekendief. In de eerste beheerplanperiode zijn daarom experimentele maatregelen gepland. Bijvoorbeeld: het periodiek maaien van ruigtes en het deels uit rasteren van begrazing. Zo kunnen ruigtes ontwikkelen. Zo kunnen we meer grip krijgen op het habitattypen 'ruigten en zomen' en op de typische soorten hiervan. Ook op zinvol beheer om de kwaliteit te verbeteren en op de wijze waarop blauwborst en noordse woelmuis in het habitattypen passen. De effectiviteit van de maatregelen evalueren we. Hierna kan worden besloten in hoeverre het terreinbeheer verder wordt uitgerold.

Habitatsoorten

Binnen de eerste beheerplanperiode wordt terreinbeheer voor de noordse woelmuis uitgevoerd op de Beninger slikken en Korendijkse slikken, op Tiengemetten en op Scheelhoek.

Kustbroedvogels

Er worden verschillende maatregelen in het Haringvliet genomen om voldoende geschikt broedgebied voor de kustbroedvogels te verkrijgen en te behouden. Dit zijn: verwijdering van bomen en struiken, optimalisatie van het peilbeheer, zout toediening om vegetatieontwikkeling te remmen en beperking van begrazing. Deze maatregelen dragen bij aan de omvang en de kwaliteit van het broedgebied voor de kustbroedvogels. Maar er blijft continu beheer nodig om successie tegen te gaan. Omdat door het ontbreken van voldoende dynamiek vegetaties dichtgroeien en de pioniersstadia onder druk staan. De aanvullende maatregelen in het beheerplan zijn niet alleen aanvullend ten opzichte van voorgenomen maatregelen maar ook het regulier beheer. Voor kustbroedvogels betekent dit dat de huidige broedgebieden regelmatig moeten worden ontdaan van ruigte en in het algemeen geschikt moeten blijven voor deze soorten. Het blijkt dus vrijwel onmogelijk om in het Haringvliet structureel (zonder continu beheer) een blijvende hoge geschiktheid voor kustbroedvogels te realiseren.

Niet-broedvogels

De populatie doortrekkende en overwinterende kluten (de niet-broedvogels) profiteren van de maatregelen die worden genomen voor het broedgebied van de kustbroedvogels. Als het beter gaat met de broedende kluten in het Haringvliet, dan heeft dit ook zijn uitwerking op de niet-broedende kluten. Extra maatregelen voor de kluut als niet-broedvogel zijn dus niet nodig.

Deelgebied	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Maatregel	Bevoegd gezag/ financiering
Slijkplaat	A191 Grote stern A193 Visdief A195 Dwergstern A137 Bontbekplevier A132 Kluut	Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: gedifferentieerd beheer, in het noorden voortzetten huidig beheer (maaïen, boom- en struweelopslag verwijderen), in het zuiden intensiever beheer (vaker boom- en struweelopslag verwijderen, maaïen en frezen, schelpen en eventueel zout opbrengen), verwijderen bruine ratten voorafgaand aan het broedseizoen.	Prov. ZH
Scheelhoek eilanden	A191 Grote stern A193 Visdief A195 Dwergstern A132 Kluut	Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: tegengaan verruiging door opbrengen zout in verschillende diktes, eventueel aanvullen met schelpen, verruiging tegengaan en daarmee predatievoorkomen. in broedseizoen aangepast spuien Haringvlietsluizen om te voorkomen dat nesten wegspoelen, deels ophogen Stuifeiland en Groot Duineiland met zand (of met een mengsel van zout, zand en schelpen).	Prov. ZH
Tiengemeten (Blanke Slikken)	H3140 Noordse woelmuis (aanwezig)	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis: tegengaan van verruiging met guldenroede door uitvoeren van maaiproef gedurende drie jaar en monitoring vegetatieontwikkeling.	Prov. ZH
Tiengemeten (Weelde)	H3270 Slikkige rivieroever	Intensivering bestrijding kleine warteunisbloem.	Prov. ZH
Beninger Slikken, Korendijkse Slikken	H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) H3140 Noordse woelmuis A272 Blauwborst	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst en ruigten en zomen: delen van rietruigte uitzonderen van begrazing en verwijderen van verspreide struweel- en bosopslag.	Prov. ZH
Scheelhoek	H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) H3140 Noordse woelmuis	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst en ruigten en zomen: onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden om het leefgebied van de noordse woelmuis te herstellen en uitvoeren herstelmaatregelen (o.m. herstellen van kade langs Zuiderdiep om weglekken van water uit de natte rietlanden te voorkomen).	Prov. ZH

Deelgebied	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Maatregel	Bevoegd gezag/ financiering
Ventjagersplaten	A193 Visdief A195 Dwergstern A132 Kluut A137 Bontbekplevier	Optimaliseren terreinbeheer voor kustbroedvogels: gedifferentieerd beheer op de drie noordelijke eilanden ('Lebret, Ouweneel en Zwarts'), voortzetten huidig beheer (jaarlijks maaien, boom- en struweelopslag verwijderen), schelpen en eventueel zout opbrengen, verwijderen bruine ratten voorafgaand aan het broedseizoen.	Prov. ZH
Westplaat Buitengronden	A 132 Kluut A193 Visdief A195 Dwergstern A137 Bontbekplevier	Verbeteren terreinbeheer voor kustbroedvogels: jaarlijks verwijderen van boom-, struweel- en ruigteopslag en eventueel schelpen of zout opbrengen.	Prov. ZH

Tabel 3.4. Overzicht instandhoudingsmaatregelen Haringvliet.

3.3 Onderzoek en monitoring

Voor een aantal andere instandhoudingsdoelstellingen is het, met de huidige informatie, niet mogelijk een goede maatregel te nemen. Hiervoor moet onderzoek uit gevoerd of extra aandacht besteed aan de rapportage van de monitoring. Voor het Haringvliet is er één categorie:

1. Onderzoek

Deze nummering komt overeen met de nummering in de linkerkolom van tabel 3.5.

Onderzoek

Als de trend van een bepaalde soort negatief is, en we weten niet waar deze trend door wordt veroorzaakt, gaan we in de eerste beheerplanperiode onderzoek uitvoeren naar mogelijke maatregelen voor een volgend beheerplan. Voor kuifeend, bergeend en blauwborst is, uit recente monitoringsgegevens, gebleken dat er een negatieve trend is. Aantallen liggen lager dan het doelaantal. Maar het is niet duidelijk wat de oorzaak van de negatieve trend is bij deze soorten. Mogelijk is er sprake van verslechtering van het leefgebied: verandering in voedselbeschikbaarheid, verandering van geschikt leefgebied en/of onvoldoende rust. Maar ook externe factoren kunnen een rol spelen. Onderzoek in de eerste beheerplanperiode moet duidelijkheid geven over de oorzaken van de negatieve trends. Daarnaast zal extra aandacht worden besteed aan het uitwerken en rapporteren van de resultaten van de monitoring.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van kennisleemtes, onderzoek en monitoring.

Nr.	Cluster	Kennisleemte	Onderzoek	Uitvoering in de eerste beheerplanperiode?
1	Eenden, ganzen en zwanen en steltlopers	Oorzaak voor afnemende aantallen bergeend en kuifeend onbekend	Onderzoek naar oorzaak en mogelijke oplossingen	Ja
1	Blauwborst	Oorzaak afnemende aantallen blauwborst onbekend	Onderzoek naar oorzaak en mogelijke oplossingen, monitoren of maatregelen voor ruigten en zomen en noordse woelmuis bijdragen aan blauwborst	Ja

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.5. Overzicht kennisleemtes, onderzoek & monitoring.

4 Activiteiten en mitigatie

Menselijke activiteiten en natuur gaan al lang samen in het Haringvliet. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen probleem voor de instandhoudingsdoelstellingen. Van bepaalde activiteiten in het Haringvliet is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen. Een aantal van deze activiteiten blijft vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet, waarbij voorschriften aan de vergunning zijn verbonden. Andere activiteiten worden onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Voor weer andere gevallen zijn mitigerende maatregelen nodig om te voorkomen dat de activiteiten effect hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Als voldaan wordt aan de Nb-wetvergunningvoorschriften en voorwaarden, of als mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, kunnen de betreffende activiteiten doorgaan. Voor alle activiteiten geldt dat de generieke of algemene voorwaarde is: dat zij in vorm, locatie, omvang en tijd niet wezenlijk wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie.

De vrijstellingen van Nb-wetvergunningplicht betreffen alleen de activiteiten die al plaatsvinden in hun huidige vorm, locatie, omvang en tijd. Als er sprake is van uitbreiding of wijziging van deze activiteiten, dan zijn die uitbreidingen of wijzigingen mogelijk wel vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet.

In onderstaande paragrafen zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de volgende vier categorieën:

- 1 vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden;
- 2 vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden;
- 3 vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven;
- 4 niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Een algemene toelichting op de vrijstelling van vergunningplicht, en bovengenoemde indeling, staat in paragraaf 5.2 van het Algemeen deel. Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is bepaald door het daartoe bevoegde gezag in de zin van de Nb-wet. Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het beheerplan. De specifieke vrijstellingsvoorwaarden voor Nb-wet vergunningvrijstelling bij activiteiten uit de tweede categorie, en de mitigerende maatregelen voor de activiteiten uit de vierde categorie, zijn in dit hoofdstuk opgenomen in paragraaf 4.3 en 4.5.

Ook zijn er activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied waarvan is vastgesteld dat ze geen verslechtering of significante verstoring van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen veroorzaken (GEA, NEA 1 en NEA 2). Deze activiteiten zijn daarom niet vergunningplichtig en kunnen doorgang vinden. Als ze niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie (= voldoen aan de algemene voorwaarde). Voor een deel betreft het activiteiten buiten de begrenzing als Natura 2000-gebied. In bijlage A staat ter illustratie een uitgebreide, maar niet uitputtende, lijst met voorbeelden van activiteiten die, in huidige aard en omvang (peildatum 31 maart 2010), doorgang kunnen vinden. Activiteiten die nergens in het beheerplan worden genoemd, kunnen in principe doorgang vinden, zolang ze naar het oordeel van het bevoegd gezag (EZ of provincie) geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied hebben.

4.1 Stikstofdepositie en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Stikstofemissies van menselijke activiteiten als verkeer, industrie en grootschalige landbouw, leiden landelijk tot deposities van stikstof op onder andere de natuurgebieden. In het kader van de PAS is voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland nagegaan of de omvang van de depositie het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen (voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden voor soorten) in gevaar kan brengen. Hiervoor is vooral gekeken in hoeverre, voor die habitattypen of leefgebieden, sprake is van een overschrijding van de zgn. Kritische Depositie Waarde (de KDW). Op basis van deze KDW kan per habitatype, of leefgebied, worden bepaald wanneer significante gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Waarmee dus het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in het geding kan zijn. Deze significante gevolgen kunnen niet van tevoren worden uitgesloten als de achtergronddepositie boven het niveau van de KDW ligt voor het betreffende habitatype of leefgebied. Hieronder zijn de, voor het Haringvliet relevante, habitattypen en leefgebieden opgenomen. En ook de, voor de habitattypen, relevante KDW's (tabel 4.1 en 4.2).

Habitattypen	KDW (mol/ha/jr)	Stikstofgevoelig?
H3270 Slikkige rivieroeveren	>2.400	Nee
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>2.400	Nee
H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachtouthoobossen)	2429	Nee

Tabel 4.1. Aanwezigheid eventueel stikstofgevoelige habitattypen en hun Kritische Depositie Waarde. Bron: Overzicht kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura2000, Alterra, 2012.

Naar de huidige inzichten (programma aanpak stikstof 2015) zijn er geen instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen. Voor een vijftal soorten (broed- en niet-broed)vogels met een instandhoudingsdoelstelling is er sprake van een mogelijk voorkomen in stikstofgevoelige (delen van het) leefgebied binnen de context van het Haringvliet. Deze vijf soorten maken geen of marginaal gebruik van het aanwezige stikstofgevoelige leefgebied. Dit betekent echter niet dat het Haringvliet geen belangrijke bijdrage levert aan de landelijke doelen voor deze soorten. Hierdoor is opname van het Haringvliet in de PAS niet voorzien. Indien gedurende de looptijd van het programma een voor stikstofgevoelig habitatype of leefgebied aan het aanwijzingsbesluit van een gebied dat is opgenomen in dit programma wordt toegevoegd en het betreffende habitatype of leefgebied een lagere kritische depositiewaarde heeft dan de actuele depositie in dat gebied, dient de gebiedsanalyse van dat gebied hierop te worden aangepast. Wanneer dit zich voordoet in een Natura 2000-gebied dat niet in het programma zit, het betreffende habitatype of leefgebied zich gedurende de looptijd heeft ontwikkeld en de depositie een dalende trend laat zien, dan moet het gebied in het programma worden opgenomen, tenzij gebiedsspecifiek wordt onderbouwd dat stikstof geen probleem is in dat gebied, ook niet bij de toedeling van ontwikkelingsruimte en het verloop van de depositie zoals deze beschikbaar is op grond van dit programma. Dit oordeel dient actueel te blijven.

Soorten	Stikstofgevoelig leefgebied?	Leefgebied voorkomend in Haringvliet?	Wordt leefgebied gebruikt in Haringvliet?
Habitatsoorten			
H1134 Bittervoorn	Ja: LG02 / LG03	Nee	N.v.t.
Broedvogels			
A081 Bruine kiekendief	Ja: LG08/LG10/LG11	Ja: LG08/LG11	Nauwelijks
A132 Kluut	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A137 Bontbekplevier	Ja: LG08/ extra LG	Ja: LG08	
A138 Strandplevier	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A176 Zwartkopmeeuw	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A191 Grote stern	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A193 Visdief	Ja: LG08/LG10/LG11	Ja: LG08/LG11	Nauwelijks
A195 Dwergstern	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A272 Blauwborst	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A295 Rietzanger	Nee	N.v.t.	N.v.t.
Niet-broedvogels			
A005 Fuut	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A017 Aalscholver	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A026 Kleine zilverreiger	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A034 Lepelaar	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A037 Kleine zwaan	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A041 Kolgans	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A042 Dwerggans	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A043 Grauwe gans	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A045 Brandgans	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A048 Bergeend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A050 Smient	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A051 Krakeend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A052 Wintertaling	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A053 Wilde eend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A054 Pijlstaart	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A056 Slobeend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A061 Kuifeend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A062 Topper	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A094 Visarend	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A103 Slechtvalk	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A125 Meerkoet	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A132 Kluut	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A140 Goudplevier	Nee	N.v.t.	N.v.t.
A142 Kievit	Ja: LG08/LG10/LG11	Ja: LG08/LG11	Nauwelijks
A156 Grutto	Ja: LG06/LG07/LG08/LG10/LG11	Ja: LG08/LG11	Nauwelijks
A160 Wulp	Nee	N.v.t.	N.v.t.

Tabel 4.2. Beoordeling stikstofgevoeligheid van aangewezen soorten. Niet van toepassing is ingevuld daar waar in de voorgaande kolom stikstofgevoeligheid niet van toepassing is. N-gevoeligheid is niet relevant voor de bittervoorn omdat voor deze soort het stikstofgevoelig leefgebied niet in Haringvliet voorkomt; N-gevoeligheid is niet relevant voor de diverse soorten broedvogels en niet-broedvogels omdat hun voorkomen in het Haringvliet niet/nauwelijks gerelateerd is aan het voorkomen van eventueel stikstofgevoelige (delen van hun) leefgebied(en).

Soorten maken geen of marginaal gebruik maken van stikstofgevoelige leefgebieden zoals die in het kader van de PAS zijn benoemd. Het blijvend geschikt houden van de kustvogelbroedgebieden in het Haringvliet door het tegengaan van verzuivering wordt wel degelijk voorzien in het beheerplan, maar niet in het kader van PAS. Dit is omdat de verzuivering hier vooral het gevolg is van het weggevoerd zijn van zout- en getijdendynamiek en niet vanwege een overmatige depositie van stikstof.

Stikstofdepositie vormt in dit gebied dus geen knelpunt voor de kwaliteit van de betreffende habitattypen en leefgebieden. Er is dus geen behoefte aan daarop gerichte specifieke maatregelen:

- ter vrijstelling van het in dit beheerplan opgenomen bestaand gebruik;
- en het (op termijn) kunnen realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor toekomstige plannen en projecten blijft de uitstoot van stikstof één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door de provincies in het kader van de Nb-wet, met gebruikmaking van de PAS.

4.2 Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Voor bepaalde activiteiten geldt het beheerplan als vrijstelling van de Nb-wetvergunningplicht zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in mate van betekenis mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie, tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie. In de Deltawateren komen geen activiteiten voor in deze categorie.

4.3 Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden²

Er zijn Nb-wet vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significante negatieve effecten op de Natura 2000-doelstellingen hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van de generieke en specifieke voorwaarden, genoemd in dit beheerplan, vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Het beheerplan vervangt in dit geval de Nb-wet vergunning.

Het gaat hierbij om:

- recreatievaart waterskiën
- recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten, jetski's en waterscooters)
- kitesurfen
- baggeren en storten
- bestaande lozingen
- chemische onkruidbestrijding
- burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer
- inspectie- en monitoringvluchten overheden
- onderzoek en monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie
- muskusratten- en beverrattenbestrijding
- jacht, beheer en schadebestrijding volgens de Flora- en faunawet
- regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken door waterschap Hollandse Delta

Hierna worden de effecten van de activiteiten en de vrijstellingsvoorwaarden beschreven.

² Nadere beschrijvingen van de activiteiten zijn te vinden in GEA en NEA I en II (Lubbe & Van de Broek, 2010, Lubbe *et al.*, 2011a,b).

Recreatievaart waterskiën

Waterskiërs kunnen verstoring veroorzaken van vogels (vooral steltlopers in broedgebieden en watervogels op open water). In het Haringvliet geldt op basis van Rijksregelgeving, buiten de aangewezen snelvaargebieden, een maximum vaarsnelheid van 20 kilometer per uur. En in een aantal ondiep waterzones 9 kilometer per uur. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er volgens de Nadere Effectanalyse geen significante negatieve effecten van waterskiën op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

Vrijstellingsvoorwaarden voor recreatievaart waterskiën

Waterskiën mag alleen plaatsvinden in de aangewezen gebieden. In het Haringvliet gaat het om de Deltageul (zone ten oosten van de Haringvlietdam) en een zone ten noorden van de Slijkplaat tussen Hellevoetsluis en Middelharnis (zie omliggende paarse vlakken in figuur 5.1.) Hiermee wordt ook voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, de benodigde rust geborgd.

Recreatievaart > 20 kilometer per uur

Motorboten die sneller varen dan 20 kilometer per uur kunnen verstoring veroorzaken van vogels (vooral steltlopers in broedgebieden en watervogels op het open water). Hetzelfde geldt voor jetski's en waterscooters die voor dit aspect gelijk gesteld zijn aan motorboten. In het Haringvliet geldt op basis van Rijksregelgeving buiten de aangewezen snelvaargebieden een maximum vaarsnelheid van 20 kilometer per uur en in een aantal ondiep waterzones 9 kilometer per uur. Ten noorden van Tiengemetten ligt een stuk vaarweg waar snelheidsmeters worden gekalibreerd.

Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er volgens de Nadere Effectanalyse geen significante negatieve effecten op van recreatievaart > 20 kilometer per uur op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Vrijstellingsvoorwaarden voor recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten)

Recreatievaart met motorboten die harder gaan dan 20 kilometer per uur mag volgens Rijksregelgeving alleen plaatsvinden in de aangewezen gebieden. In het Haringvliet gaat het om de Deltageul (een zone ten oosten van de Haringvlietdam), een zone ten noorden van de Slijkplaat tussen Hellevoetsluis en Middelharnis en een zone bij de Haringvlietbrug (figuur 4.1). In de twee laatst genoemde zones is, op grond van de Algemene verordening van het Natuur- en Recreatieschap Zuidwestelijke Delta en de Provinciale Milieuverordening Zuid-Holland, ook het jetskiën toegestaan. Met deze ruimtelijke zoneringen wordt ook voor de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen de benodigde rust geborgd.

Overigens is het volgens de Provinciale Milieuverordening in het oostelijk deel van het Haringvliet verboden sneller te varen dan 9 kilometer per uur. Momenteel wordt stemming van de Rijks- met de provinciale regelgeving onderzocht.

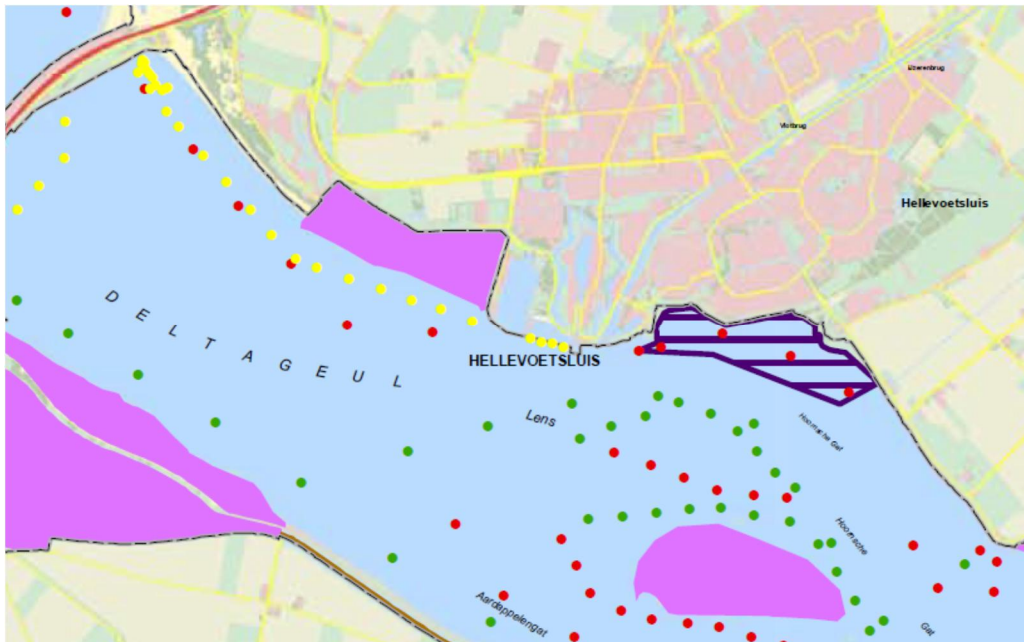
Figuur 4.1. Zones voor snelvaren Haringvliet (paarse vlakken). In de paars omlijnde delen mag men waterskiën (bron: VDJS kaart voor snelvaren 27 juni 2011).

Kitesurfen

De kitesurforganisaties hebben in het Haringvliet een locatie voor kitesurfen gevraagd bij het Hoornse Gat, ten zuidoosten van Hellevoetsluis. Uit een, in 2011 door Rijkswaterstaat uitgevoerde, voortoets naar de effecten van kitesurfen bij het Hoornse Gat op de Natura 2000-waarden, blijkt dat er slechts een zeer kleine verstoring plaatsvindt van geringe aantallen aanwezige watervogels. Die watervogels hebben uitwijkmogelijkheden naar de dichtbij gelegen rustgebieden Beninger Slikken en Slijkplaat. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan treden er op de aangegeven locatie geen significante negatieve effecten van kitesurfen op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

Vrijstellingsvoorwaarden kitesurfen

Kitesurfen wordt in dit beheerplan (op basis van de Nb-wet) alleen toegestaan op de locatie Hoornse Gat, binnen de gemarkeerde zone (zie figuur 4.2). De overheid is verantwoordelijk voor: het aanbrengen van de markering (in de vorm van betonning op de hoekpunten van de locatie), informatieborden voor de gebruikers op de kant, onderhoud hiervan en de voorlichting aan gebruikers. Als de zone niet of onvoldoende wordt gemarkeerd, vervalt vanuit de Natuurbeschermingswet 1998 de toestemming om hier te kitesurfen en is de individuele kitesurfer in overtreding. Overigens kunnen er vanuit andere wet- en regelgeving (bv. gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening of Binnenvaart Politiereglement) voorwaarden, dan wel beperkingen, gesteld worden aan het kitesurfen op de aangegeven locatie.

Figuur 4.2. Kitesurflocatie Hoornse Gat nabij Hellevoetsluis (gearceerde vlak).

Baggeren en storten

In het Haringvliet vinden baggerwerkzaamheden plaats om de Goereese Sluis, toegangsheuvelen van havens (Stellendam en Middelharnis) op vaardiepte te houden. Ook nabij het strand van Hellevoetsluis. Er is een klein stortvak in het noordwesten bij Hellevoetsluis. Ten oosten van Tiengemeten proef-baggeren ze vaak om nieuw materiaal uit te testen. Dit wordt afgestemd met de verkeerscentrale Dordt.

Dit kan invloed hebben op vogels (plantenetters, viseters en steltlopers, inclusief naar mosselen duikende eenden) en vissen (rivierdonderpad, bittervoorn en trekvis) met instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. De effecten op rivierdonderpad en bittervoorn kunnen door de scheiding in ruimte en tijd grotendeels worden uitgesloten. De habitattypen en overige soorten (trekvis en noordse woelmuis) zijn niet gevoelig voor het effect van bodembedekking en significante effecten van veranderde overstromingsdynamiek kunnen worden uitgesloten. Vertroebeling kan een negatief effect hebben op trekvis. Maar door de zeer lage frequentie van het storten, de geringe omvang van het stortgebied en de geringe getijdenwerking, blijven de effecten van vertroebeling zeer lokaal. En zijn deze negatieve effecten in de NEA als niet significant beoordeeld.

Visetende vogelsoorten zijn gevoelig voor vertroebeling. Door vertroebeling verandert het vangstsucces. Afhankelijk van het effect op de zichtdiepte en op de verticale verspreiding van de vis in de waterkolom. Ook merkt vooral deze soortgroep geluids- en visuele verstoringseffecten. Negatieve effecten op viseters kunnen niet worden uitgesloten (de effecten zijn in de NEA als niet significant ingeschat, omdat de effecten zeer lokaal en tijdelijk zijn). Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er door baggeren en storten geen significante negatieve effecten op.

Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en storten

De maximale hoeveelheden, te baggeren en te storten, materiaal en de exacte stortlocaties zijn aangegeven in de (indertijd op grond van de Waterwet verleende) vergunningen. Ondertussen is regulier baggeren en storten (volgens de indertijd

hierin vermelde vergunningvoorschriften) vrijgesteld van een Waterwet-vergunning. Voor de vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de Nb-wet is dan belangrijk dat iedere uitbreiding in omvang, ruimte of tijd van de activiteit een toets aan de Nb-wet doorloopt. En dat in de NEA is geconstateerd dat er geen significante verstoring van vogels optreedt als gevolg van regulier baggeren en storten (Lubbe et al., 2011).

Bestaande lozingen

Bij het verlenen van lozingsvergunningen toetst de waterbeheerder aan het bestaande waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen. Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. Over het algemeen biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid al een afdoende bescherming van Natura 2000-soorten en gebieden.

In de NEA II wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat bestaande lozingen de oorzaak zijn van het niet bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Op basis van de beschikbare kennis is beoordeeld dat in de huidige situatie voldoende garanties bestaan om eventuele negatieve effecten van milieuvreemde stoffen op de instandhoudingsdoelstellingen te voorkómen.

Wanneer aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op door bestaande lozingen op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Vrijstellingsvoorwaarden bestaande lozingen

Bestaande lozingen in het Haringvliet kunnen worden vrijgesteld van de Nb-wetvergunningplicht. Dit onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die bij, of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels). En dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond. Voor die bestaande lozingen is namelijk in NEA II aannemelijk gemaakt dat de Waterwet-verplichtingen voldoende garantie bieden voor het achterwege blijven van significante gevolgen voor Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen (Lubbe et al., 2011b).

Chemische onkruidbestrijding

In het Haringvliet vindt chemische onkruidbestrijding plaats op enkele grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn. Chemische onkruidbestrijding zou negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen habitattypen als de bestrijding wordt uitgevoerd buiten de toegestane locaties of gericht is tegen andere plantensoorten dan specifiek bedoeld. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, zijn geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden chemische onkruidbestrijding

Pleksgewijze chemische onkruidbestrijding op grasgorzen die in agrarisch (mede) gebruik zijn, is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet:

- De bestrijding wordt alleen toegepast op akkerdistel, ridderzuring, grote brandnetel en vogelmuur;

- De bestrijding wordt uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- De bestrijding wordt uitgevoerd met een rugsput in de periode van 1 maart tot 1 november . Bij een bedekkingsgraad van 15% of meer mag buiten het broedseizoen, dat wil zeggen in de perioden van 1 maart tot 15 maart en van 15 juli tot 1 november, ook een spuitboom of spuitlans gebruikt worden;
- De behandeling vindt plaats tijdens windstil en groeizaam weer met een grove druppel, om "driften" tegen te gaan;
- Slootkanten, dat wil zeggen stroken van anderhalve meter gerekend vanaf de insteek van de sloot, en wateroppervlakten worden niet behandeld.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland worden door middel van het "Meldingsformulier chemische onkruidbestrijding" minstens vier werkdagen (datum poststempel) en ten hoogste één maand van tevoren schriftelijk in kennis gesteld van de voorgenomen chemische onkruidbestrijding. Het meldingsformulier dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, Afdeling Toezicht en Handhaving, Bureau Milieu en Groen, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht. Indien de behandeling door een ander dan de gebruiker wordt uitgevoerd, dient deze door de gebruiker op de hoogte gesteld te worden van de hiervoor vermelde voorwaarden, waarbij de gebruiker verantwoordelijk blijft voor de naleving van deze voorwaarden.

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Vliegtuigen (inclusief zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen) hebben door hun zichtbaarheid op grote afstand (in de lucht), grote snelheid en relatief veel lawaai een groot verstoring effect op vogels. Omdat een vliegtuig vaak ook snel een gebied weer verlaat, kan de verstoring weliswaar intens zijn, maar vaak ook van korte duur. Grote aantallen vogels kunnen opvliegen wanneer een vliegtuig passeert, maar ze vliegen slechts kort rond (hooguit enkele minuten) en hervatten relatief snel hun oorspronkelijke gedrag. Verstoring door vliegtuigen wordt pas kritisch voor vogels wanneer de frequentie van vliegtuigpassages hoog is (bijvoorbeeld nabij vliegvelden), of wanneer één verstoring grote effecten heeft, bijvoorbeeld door een lage vlieghoogte in een kwetsbaar gebied (broedvogels, broedkolonies). Uit onderzoek is bekend dat verstoring voornamelijk optreedt wanneer lager dan 1000 voet (circa 300 meter) wordt gevlogen. Binnen de luchtvaart geldt de, in 2004 opgestelde, 'Gedragscode Verantwoord Vliegen' om kwetsbare gebieden (vogelreservaten, Natura 2000-gebieden) te mijden of hier op grotere hoogte (hoger dan 1000 voet) overheen te vliegen. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan treden er geen significante negatieve effecten van burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

Vrijstellingsvoorwaarden burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Er worden de volgende voorwaarden gesteld aan de burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Haringvliet geldt een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). In het vast te stellen
- toegangsbepenkingsbesluit op grond van artikel 20 van de Nb-wet wordt deze minimale vlieghoogte van 300 meter juridisch geborgd.

[Inspectie- en monitoringvluchten overheden](#)

Diverse diensten van Rijkswaterstaat, provincies en Nationale Politie, landelijke eenheid, dienst infra voeren inspectie- en monitoringvluchten uit boven Natura 2000-gebieden of geven opdracht aan derden voor het uitvoeren hiervan. Laag overvliegende vliegtuigen kunnen versturende effecten hebben op de conditie en overlevingskansen van individuele vogels. Dit kan gevolgen hebben voor de perspectieven van de voortplanting en uiteindelijk voor de populatie. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op, door inspectie en monitoringvluchten van overheden op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

[Vrijstellingsvoorwaarden inspectie- en monitoringvluchten overheden](#)

Er worden de volgende voorwaarden gesteld aan de inspectie- en monitoringvluchten van overheden:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Haringvliet geldt in principe een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). Alleen voor zover het noodzakelijk is voor het doel van de inspectie of monitoring dat een situatie dichterbij moeten worden bekeken kan worden afgeweken van deze voorwaarde;
- Broedseizoen (15 maart-15 juli) en gevoelige winterperiode (november-maart) ontzien met laagvliegen.

[Onderzoek en monitoring voor de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie](#)

Onder onderzoek en monitoring verstaan we onder andere het inventariseren van bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren.

De onderzoeks- en monitoringsactiviteiten kunnen mogelijke verstoring van (broed)vogels met zich meebrengen. Daarnaast treedt er verstoring op van het bodemleven door het nemen van bodemmonsters. Er wordt echter een zeer beperkt oppervlak verstoord ten opzichte van het totale verspreidingsgebied van de langlevende bodemdiersoorten. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op van onderzoek en monitoring op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor onderzoek en monitoring](#)

Om te voorkomen dat soorten verstrikt raken mogen afval en onderzoeksmaterialen niet worden achtergelaten. Verstoring dient te worden voorkomen door het gebruik van geluidsapparatuur te beperken en een afstand van 500 meter tot vogelconcentraties aan te houden. Onderzoeks- en monitoringsactiviteiten in de broedperiode (15 maart tot en met 15 juli) gebeuren in overleg met de beheerder van het gebied, zijnde een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie.

[Jacht, \(fauna\)beheer en schadebestrijding](#)

In het Natura 2000-beheerplan Haringvliet zijn vijf handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998³. Dat zijn: het bestrijden van muskusratten en beverratten, het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken, het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen, het vangen en

³ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatief effecten op de aangewezen habitatsoorten noordse woelmuis, zeeprik, rivierprik, elft, fint, zalm, bittervoorn en rivierdonderpad. Er worden voor deze soorten dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen.

Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par.

4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd.

Er worden - met uitzondering van het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna) beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

Muskusratten- en beverrattenbestrijding

In het Natura 2000-gebied Haringvliet vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen worden geplaatst en gecontroleerd⁴. Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen, ook in gebieden waar veel vogels broeden, rusten en/of foerageren. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangst worden vrijgelaten;
- c. Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemeden. Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

Jacht in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is van toepassing op het *gehele* Natura 2000-gebied Haringvliet.

⁴ Muskusrattenbestrijding wordt uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Niet van toepassing. Jacht in het Haringvliet kan niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) en is dus ook *niet* vrijgesteld.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Haringvliet

Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Haringvliet, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats. Deze dijken liggen vaak op korte afstand van plekken die een belangrijke functie vervullen als broed-, foerageer-, rui- en rustgebied voor broedvogels en niet-broedvogels. Jacht en/of schadebestrijding op dijken kan, zeker met het geweer, verstoring van deze vogelfuncties veroorzaken. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten echter uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken

Het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag en buiten het broedseizoen, dus in de periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- b. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland diverse maatregelen genomen om de populatie standganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. En specifiek voor het Natura 2000-gebied Haringvliet, dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een zodanige vermindering van de kwaliteit en draagkracht van het leefgebied van de grauwe gans en de brandgans, dat het gebied de doelaantallen niet meer kan herbergen of bereiken. De doelaantallen voor deze twee soorten hebben uitsluitend betrekking op de functie als doortrek- en overwinteringsgebied en *niet* op de functie als broedgebied. Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- b. De handeling(en) vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een

- locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen van aangewezen soorten moerasbroedvogels (bruine kiekendief)⁵ en kustbroedvogels (kluut, bontbekplevier, strandplevier, zwartkopmeeuw, grote stern, visdief en dwergstern. Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder of aan de hand van een jaarlijkse inventarisatie van kwetsbare soorten broedvogels.

[Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet](#)

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;
- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van het geweer niet vrijgesteld;
- c. Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;
- d. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn.
- e. Om het risico op verstoring van kolonies kustbroedvogels of grote slaapplekken, rustgebieden of hoogwatervluchtplaatsen van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op de Ventjagersplaten, de Slijkplaat en de Scheelhoek-eilanden niet vrijgesteld..

[Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Haringvliet](#)

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in het

⁵ Voor de aangewezen soorten moerasbroedvogels Blauwborst en Rietzanger worden – vanwege de hoge dichtheden en kleine verstoringafstanden – geen nadere voorwaarden gesteld.

Haringvliet zonodig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Haringvliet is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd;
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer binnen het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld.

Regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken door het waterschap

Het waterschap dient de taken uit te kunnen voeren voor het onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken. Wanneer aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan treden er geen significante negatieve effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op van dit reguliere onderhoud, zoals beschreven en getoetst in de Globale en Nadere Effect Analyses (Lubbe & van der Broek, 2010; Lubbe et al., 2011).

Vrijstellingsvoorwaarden voor regulier beheer waterschappen

Het beheer wordt uitgevoerd conform 'de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen' (<https://mijn.rvo.nl/gedragscodes-overige-organisaties>).

4.4

Activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven

Voor de volgende bestaande activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de Nb-wet vergunningplicht. Deze activiteiten zijn door het daartoe bevoegd gezag al getoetst in het kader van een Nb-wet vergunningaanvraag. Hieruit is naar voren gekomen dat deze activiteiten afzonderlijk geen negatieve effecten hebben, mits de Nb-wet vergunningvoorschriften worden nageleefd. Omdat deze activiteiten onvoorspelbaar zijn in omvang, ruimte en tijd, blijven ze Nb-wet vergunningplichtig. Wanneer de Nb-wet vergunningen aflopen, dient een nieuwe Nb-wet vergunning aangevraagd te worden (of een verlenging van de Nb-wet vergunning) bij het bevoegde gezag. Het bevoegde gezag gebruikt onder andere het beheerplan (Algemeen deel en gebiedsdelen) als toetsingskader om Nb-wet vergunningaanvragen te beoordelen.

In het Haringvliet gaat het om de volgende activiteiten:

- dijkversterkingen
- militaire vliegactiviteiten
- stikstofemissies (bij uitbreidingen van industrie, land- en tuinbouwactiviteiten of (gebruik van) infrastructuur)
- beroepsvisserij (zegenvisserij, elektrovisserij, hokfuikenvisserij, schietfuikvisserij, kubben en ankerkuilvisserij)
- grootschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade
- alle handelingen ihkv schadebestrijding, voor zover niet vrijgesteld in par. 4.3

Naast bovengenoemde vergunningplichtige activiteiten kunnen er (nieuwe)

activiteiten zijn waarvoor mogelijk de vergunningplicht geldt. Informatie hierover kan verkregen worden bij het bevoegd gezag voor de vergunningverlening Natuurbeschermingswet 1998, i.c. de Provincie Zuid-Holland of het ministerie van Economische Zaken.

Stikstofemissies door menselijke activiteiten zoals verkeer, industrie en grootschalige landbouw leiden tot grote deposities van stikstof op onder andere de natuurgebieden. In het kader van de PAS zijn voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland eventuele knelpunten onderzocht voor de stikstofgevoelige habitattypen. In het Haringvliet zijn er geen instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen en aangewezen soorten maken geen of marginaal gebruik van het aanwezige stikstofgevoelige leefgebied (programma aanpak stikstof, december 2015). Stikstofdepositie is hier dus geen knelpunt. Aangezien stikstofdepositie geen knelpunt is binnen het Haringvliet, zijn daarop gerichte specifieke maatregelen voor dit gebied niet nodig. Voor nieuwe toekomstige plannen en projecten blijft de uitstoot van stikstof één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door de provincies in het kader van de Nb-wet.

In paragraaf 5.3 van het Algemeen deel is een handreiking opgenomen voor evenementen. Verder zal toetsing van nieuwe activiteiten op dezelfde wijze plaatsvinden zoals dat nu gebeurt, en kan de informatie uit het beheerplan hiervoor aanvullend worden gebruikt.

4.5 Niet Nb-wet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Er zijn ook activiteiten die niet Nb-wet vergunningplichtig zijn, maar die, al dan niet in combinatie met andere activiteiten, wel mogelijke effecten hebben. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn.

Recreatie op en langs water en platen

Recreatie op land en water is intrinsiek niet vergunningplichtig te stellen vanuit de Nb-wet, wanneer het individuen betreft die gebruik maken van bestaande infrastructuur (waaronder het open water, vaargeulen en platen) en voorzieningen. Uit de NEA blijkt dat in de getoetste situatie (aard, omvang, locatie en intensiteit) er geen significante verstoring uitging van de recreatie. Echter, daarbij is uitgegaan van de bestaande zoneringen in het gebied. Deze bestaande zonering wordt daarom vastgelegd in een toegangsbeperkingsbesluit om vanuit Natura 2000 te borgen dat in deze gebieden de toegangsregels hetzelfde blijven.

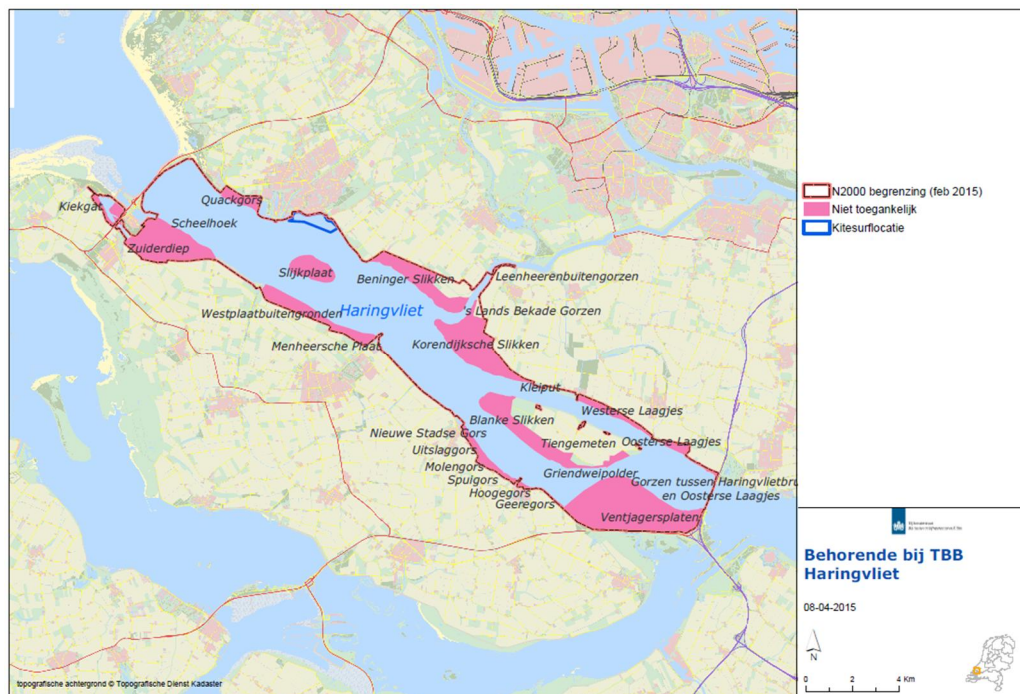
Daarnaast is de autonome ontwikkeling van recreatie moeilijk te sturen. Ook dat is een argument om de zonering vast te leggen in een toegangsbeperkingsbesluit. Zodat ook bij toenemende recreatiedrukke, voldoende rust in het Natura 2000-gebied geborgd is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. In het Haringvliet is daarom een beperkte aanvullende zonering noodzakelijk op de bestaande zonering. Deze worden gezamenlijk vastgelegd in een (vanuit Natura 2000) handhaafbaar toegangbeperkingsbesluit. De volgende vormen van recreatie kunnen daarom ongestoord doorgang vinden, inclusief autonome groei, mits de voorwaarden uit het toegangsbeperkingsbesluit worden nageleefd:

- recreatievaart van motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen
- recreatievaart van windsurfers op de locaties Haringvlietdam (Quackstrand), haven Hellevoetsluis, strandje Hoornse Hoofden, Hitserse Kade, Haringvlietbrug, strand Middelharnis, strand Stad aan het Haringvliet
- recreatievaart van kano's en waterfietsen
- steigerovernachtingen van recreatievaart
- vrij ankeren van recreatievaart

- sportvisserij vanaf boot (rekening houdend met de toegankelijkheidsregeling)
- sportvisserij vanaf oever (rekening houdend met de toegankelijkheidsregeling)
- oeverrecreatie op dijken (wandelen, fietsen) en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen inclusief strandjes

Mitigerende maatregelen voor recreatie

Recreatie houdt zich aan de voorwaarden uit het toegangsbeperkingsbesluit. Het is tijdens (bij het bevoegd gezag aangemelde) zeilwedstrijden toegestaan te keren in de, op grond van het toegangsbeperkingsbesluit niet toegankelijke, delen tussen de Westplaatbuitengronden en Meneersche Plaat en de groene betonning. Melding van deze zeilwedstrijden dient minimaal 5 dagen voor aanvang van de zeilwedstrijd te geschieden bij: meldingNbwet@OZH.nl.

Figuur 4.3. Voorstel zonerig.

5 Worden de doelen bereikt?

In dit hoofdstuk staat in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor het Haringvliet bereikt worden in de eerste beheerplanperiode. Per cluster benoemen we de instandhoudingsdoelstellingen, en geven vervolgens aan op welke manier het eventuele knelpunt wordt opgelost. En in hoeverre we daarmee de instandhoudingsdoelstelling realiseren. Dit kan door:

- 1 uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of;
- 2 uitvoeren van (aanvullende) Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen en/of;
- 3 voldoen aan de, in dit beheerplan gestelde, voorwaarden voor activiteiten die vrijgesteld worden van een Nb-wet vergunning en/of;
- 4 het uitvoeren van mitigerende maatregelen.

Bij het inschatten⁶ van het doelbereik gaan we ervan uit dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd. En dat aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Soorten uit dezelfde ruimtelijke eenheid, met hetzelfde knelpunt, en die door dezelfde maatregelen worden opgelost, zijn zoveel mogelijk in dezelfde rij van de tabel opgenomen.

De ambitie voor de eerste beheerplanperiode is om minimaal verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken (habitattypen en leefgebieden van soorten) stop te zetten. Behoud⁷ - en verbeteringsdoelstellingen kunnen worden gefaseerd naar een volgende beheerplanperiode, afhankelijk van de beschikbare middelen (zie Algemeen deel).

5.1 Habitattypen

Dankzij de maatregelen vanuit het programma Deltanatuur worden de instandhoudingsdoelstellingen voor 'slikkige rivieroeveren' en 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' bereikt. Er is, en wordt, namelijk veel nieuwe natuur gerealiseerd waar deze habitattypen reeds zijn ontwikkeld. Of in de toekomst nog tot ontwikkeling kunnen komen. Daarmee is, en wordt, een wezenlijke uitbreiding gerealiseerd ten opzichte van de situatie ten tijde van de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied (2004). Het beheer van ruigtes wordt via experimenteel terreinbeheer geoptimaliseerd, in samenhang met de doelstellingen voor blauwborst, noordse woelmuis en bruine kiekendief.

⁶ Het doelbereik wordt ingeschat: monitoring zal uiteindelijk uitwijzen of de inspanningen voldoende zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen bereiken.

⁷ Voldoen aan een behoudsopgave is niet altijd hetzelfde als het stopzetten van een verslechtering. De behoudsdoelstelling verwijst naar het kwaliteitsniveau (van de natuurlijke kenmerken) van een aantal jaren geleden. Verslechtering die in de tussentijd plaats heeft gevonden dient te worden hersteld, om te voldoen aan de behoudsopgave.

Habitattype	Knelpunt	Deltanatuur	KRW (natuurvriendelijke (voor)oevers)	(optimaliseren) terreinbeheer voor kustbroedvogels	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst, bruine kiekendief en ruigten en zomen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	Uitbreidingsdoel wordt niet automatisch gehaald	x	x		x	Ja met maatregelen	Ja
H3270 Slikkige rivieroevers	Nee	x		x		Ja	Ja
H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	Nee	x				Ja	Ja
Legenda							
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer							
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidige beheer voort te zetten							
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij maatregelen							
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)							
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 4.3)							

Tabel 5.1. Doelbereik habitattypen binnen het Haringvliet.

5.2

Habitatsoorten

Voor bittervoorn en rivierdonderpad worden de instandhoudingsdoelstellingen gehaald zonder verdere maatregelen. De trekvissen (elft, fint, rivierprik, zalm en zeeprik) hebben als belangrijkste knelpunt de passeerbaarheid van de Haringvlietsluizen (tabel 6.2). Daarnaast kan het leefgebied verder verbeteren door meer ondiepe zones met een geschikte bodem en waterkwaliteit te bieden, die kunnen dienen als paai- en opgroeigebieden. Met uitvoering van de Kaderrichtlijn Water-maatregelen (onder andere realisatie van natuurvriendelijke oevers en het Kierbesluit) en Deltanatuur (realiseren van nieuwe getijdennatuur) wordt het leefgebied voor trekvissen in de eerste beheerplanperiode aanzienlijk beter. De projecten vanuit Deltanatuur (nieuwe natuurgebieden) en KRW (natuurvriendelijke oevers) dragen bij aan de uitbreiding van het leefgebied voor de noordse woelmuis. Daarnaast wordt in een aantal van deze gebieden experimenteel beheer toegepast, om te achterhalen wat voor de noordse woelmuis de meeste optimale beheervormen zijn. De kern daarvan is om delen tijdelijk (één of enkele jaren) uit (begrazings)beheer te nemen en daarnaast struweel- en bosvorming tegen te gaan. De verwachting is dat in de eerste beheerplanperiode de uitbreiding- en verbeteringsdoelstelling behaald wordt. Monitoring zal dit moeten uitwijzen. En mogelijk moet succesvol beheer verder worden uitgerold.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW (natuurvriendelijke (voor)oevers)	KRW (Kierbesluit Haringvlietdam)	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst, bruine kiekendief en ruigten en zomen	Mitigerende maatregelen, vrijstellingsvoorwaarden en vergunningsvoorschriften visserij	Mitigerende maatregelen recreatie	Vergunningsvoorschriften lozingen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Bittervoorn	Nee	x						x	Ja	Ja
Elft	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen, waterbodempkwaliteit en waterkwaliteit onvoldoende	x		x		x		x	Ja met maatregelen	Ja
Fint	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen, waterbodempkwaliteit en waterkwaliteit onvoldoende	x		x		x		x	Ja met maatregelen	Ja
Noordse woelmuis	Afname omvang en kwaliteit leefgebied Uitbreidings- en verbeterdoel worden niet automatisch gehaald	x	x		x				Ja met maatregelen	Ja
Rivierdonderpad	Nee	x						x	Ja	Ja
Rivierprik	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen, waterbodempkwaliteit en waterkwaliteit onvoldoende	x		x		x		x	Ja met maatregelen	Ja
Zalm	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen, waterbodempkwaliteit en waterkwaliteit onvoldoende	x		x		x		x	Ja met maatregelen	Ja
Zeeprik	Vispasseerbaarheid Haringvlietsluizen, waterbodempkwaliteit en waterkwaliteit onvoldoende	x		x		x		x	Ja met maatregelen	Ja

Legenda
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij maatregelen
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 4.3)
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)

Tabel 5.2. Doelbereik habitatsorten binnen het Haringvliet.

5.3 Kustbroedvogels

Voor de kustbroedvogels van het Haringvliet zijn regiodoelen geformuleerd. Eén van de speerpunten van de eerste beheerplanperiode is het behouden van voldoende geschikt broedgebied voor kustbroedvogels. In de verschillende Natura 2000-gebieden worden maatregelen getroffen om de doelen op regioniveau te halen. De beste kansen liggen in de zoute gebieden. In het Haringvliet is de ambitie om, in ieder geval voor de eerste beheerplan, de huidige draagkracht (voor de gemiddelde aantallen over de jaren 2007 tot en met 2011) te behouden. Nieuwe broedeilandjes zullen vooralsnog niet in het Haringvliet aangelegd worden, omdat dergelijke maatregelen veel effectiever zijn in zoute gebieden. De bijdrage van het gebied aan de regiodoelen voor de kustbroedvogels zal dan ook alleen worden vormgegeven door een intensief vegetatiebeheer. Gericht op het tegengaan en terugzetten van successie (zout strooien en maaien, etc.) in bestaande broedgebieden.

We bereiken de instandhoudingsdoelstelling voor de zwartkopmeeuw met het huidig beheer. Voor de overige soorten zetten we belangrijke stappen met de realisatie van nieuwe natuur in het kader van Deltanatuur; aanvullende maatregelen om vegetatiesuccessie tegen te gaan; evenals bestaande en nieuwe voorwaarden aan menselijke activiteiten in het gebied. We verwachten daarmee de draagkracht voor bontbekplevier, dwergstern, grote stern en visdief minstens te behouden op het beoogde niveau. Door duurzaam beheer kan het leefgebied voor deze soorten ook op de langere termijn op peil worden gehouden. Broedende strandplevieren zijn inmiddels uit het gebied verdwenen. De regiodoelstelling (uitbreiding van leefgebied) voor deze soort wordt primair gezocht in de Grevelingen en in de Oosterschelde. Mogelijk kunnen de strandplevieren op termijn, dankzij alle maatregelen die voor kustbroedvogels worden getroffen, in kleine aantallen in het Haringvliet voorkomen. De kluut blijft eveneens een soort waar we aandacht voor houden. Deze soort kan heel snel reageren op de ontwikkeling van nieuwe natuur, maar lijkt daar ook afhankelijk van te zijn. Als de nieuwe natuurgebieden niet in het, voor de kluut geschikte, pioniersstadium kunnen worden behouden, zal de draagkracht voor deze soort gestaag afnemen door vegetatiesuccessie. De ervaringen met beheer gericht op kustbroedvogels zijn dat de effectiviteit ervan vaak tegenvalt.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	(optimaliseren) terreinbeheer voor kustbroedvogels	Mitigerende maatregelen recreatie	Vergunningsvoorschriften lozingen	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie(vaart)	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Bontbekplevier (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x		x		x		Ja met maatregelen	Ja
Dwergstern (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x	x	x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja
Grote stern (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x		x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja
Kluut (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x		x	x	x	x	Geen verslechtering	Ja
Strandplevier (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x		x		x		Geen verslechtering	Waar-schijnlijk
Visdief (r)	Verdwijnen broedgebied door vegetatiesuccessie	x	x	x	x	x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja
Zwartkop-meeuw (r)	Nee	x	x	x		x	x	x	x	Ja	Ja

Tabel 5.3. Doelbereik kustbroedvogels binnen het Haringvliet.

5.4

Moerasbroedvogels

De instandhoudingsdoelstellingen voor bruine kiekendief en rietzanger behalen we met voortzetting van het huidige beheer. Bovendien kunnen ze profiteren van maatregelen die in het Haringvliet zijn en worden genomen. Gedurende de eerste beheerplanperiode wordt nader onderzocht wat de oorzaak is van de afnemende aantallen blauwborsten. Dit gebeurt door de effectiviteit van het beheer van ruigtes te monitoren en te evalueren. De resultaten van dit onderzoek moeten aangeven of, en hoe, de negatieve trend gekeerd kan worden.

Soort	Kneipunt	Deltanatuur	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst, bruine kiekendief en ruigten en zomen	Onderzoek	Extra aandacht aan monitoring	Mitigerende maatregelen recreatie	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Blauwborst (b)	Ja	x	x	x	x	x	x			onbekend	Ja
Bruine kiekendief (b)	Nee	x	x			x	x	x	x	Ja	Ja
Rietzanger (b)	Nee	x	x			x	x			Ja	Ja
Legenda											
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer											
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten											
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)											
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 4.3)											
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)											
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)											
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)											

Tabel 5.4. Doelbereik moerasbroedvogels binnen het Haringvliet.

5.5 Steltlopers

In belangrijke mate worden de aantallen steltlopers in het Haringvliet bepaald door factoren buiten het Natura 2000-gebied. Dit kunnen we in het kader van dit beheerplan niet sturen. In paragraaf 5.5 van het Algemeen deel staat informatie over externe werking op het schaalniveau van de gehele Deltawateren en is aangegeven welke maatregelen (landelijk of internationaal) getroffen zouden moeten worden.

Naar verwachting zal het aantal kluten kunnen toenemen als gevolg van maatregelen die getroffen worden voor de broedpopulatie van de Deltawateren als geheel. Daarnaast kunnen ze profiteren van de maatregelen die worden getroffen in het kader van Deltanatuur. En van de regulering van activiteiten die voor meer rust in het Haringvliet zorgen.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	Mitigerende maatregelen recreatie	Vergunningsvoorschriften lozigen	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie(vaart)	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Goudplevier	Nee	x	x		x	x	x	x	Ja	Ja
Grutto	Nee	x	x		x	x	x	x	Ja	Ja
Kievit	Nee	x	x		x	x	x	x	Ja	Ja
Kluut	Waarschijnlijk gerelateerd aan regionale broedpopulatie Delta-wateren	x	x		x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja
Wulp	Nee	x	x		x	x	x	x	Ja	Ja
Legenda										
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer										
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten										
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij maatregelen										
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)										
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)										
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)										
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)										

Tabel 5.5. Doelbereik steltlopers binnen het Haringvliet.

5.6

Viseters

De instandhoudingsdoelstellingen voor viseters worden met voortzetting van het huidige beheer behaald. Bovendien kunnen ze profiteren van alle maatregelen die in het Haringvliet worden getroffen.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW (Kierbesluit Haringvlietdam)	Mitigerende maatregelen recreatie	Vergunningsvoorschriften lozingen	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Aalscholver	Nee	x	x	x	x	x	x	x	Ja	Ja
Fuut	Nee	x	x	x	x	x	x	x	Ja	Ja
Kleine zilverreiger	Nee	x		x		x	x	x	Ja	Ja
Lepelaar	Nee	x		x		x	x	x	Ja	Ja
Legenda										
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten										
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)										
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)										
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)										

Tabel 5.6. Doelbereik viseters binnen het Haringvliet.

5.7

Eenden, ganzen en zwanen

In belangrijke mate worden de aantallen eenden, ganzen en zwanen in het Haringvliet bepaald door factoren buiten het Natura 2000-gebied. Dit kunnen we in het kader van dit beheerplan niet sturen. In paragraaf 5.5 van het Algemeen deel staat informatie over externe werking op het schaalniveau van de gehele Deltawateren en is aangegeven welke maatregelen getroffen zouden moeten worden.

Voor de bergeend en kuifeend lijkt er iets mis met de draagkracht van het Haringvliet zelf. Omdat het niet exact duidelijk is wat de afname in aantallen veroorzaakt, zullen we onderzoek doen om te bepalen wat precies het knelpunt is. De uitkomsten daarvan zullen moeten uitwijzen of er maatregelen in het Haringvliet mogelijk zijn. Eventuele perspectiefrijke maatregelen kunnen we dan in de tweede beheerplanperiode uitvoeren. Intussen zorgen de Deltanatuurprojecten voor meer leefgebied. En is de rust in het gebied steeds beter geborgd door regulering van activiteiten.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	Onderzoek	Extra aandacht aan monitoring	Mitigerende maatregelen recreatie	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie(vaart)	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Reguleren kitesurfen Hoornse Gat	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Bergeend	Oorzaak afname onbekend	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Geen verslechtering	Ja
Brandgans	Nee	x			x	x	x		x		Ja	Ja
Dwerggans	Nee	x			x	x	x		x		Ja	Ja
Grauwe gans	Nee	x			x	x	x		x		Ja	Ja
Kleine zwaan	Nee	x			x	x	x		x		Ja	Ja
Kolgans	Nee	x			x	x	x		x		Ja	Ja
Krakeend	Nee	x			x	x	x	x	x	x	Ja	Ja
Kuifeend	Oorzaak afname onbekend	x	x	x	x	x	x	x	x	x	Geen verslechtering	Waarschijnlijk
Meerkoet	Nee	x			x	x	x	x	x	x	Ja	Ja
Pijlstaart	Nee	x			x	x	x		x	x	Ja	Ja
Slobeend	Nee	x			x	x	x		x	x	Ja	Ja
Smient	Nee	x			x	x	x	x	x	x	Ja	Ja
Topper	Nee	x			x	x	x		x	x	Ja	Ja
Wilde eend	Nee	x			x	x	x		x	x	Ja	Ja
Wintertaling	Nee	x			x	x	x		x	x	Ja	Ja

Legenda
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten
Geen verdere verslechtering dankzij maatregelen
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)

Tabel 5.7. Doelbereik eenden, ganzen en zwanen binnen het Haringvliet.

5.8

Roofvogels

Voor slechtvalk en visarend worden doelen gehaald in de eerste beheerplanperiode (tabel 5.8). De slechtvalk zal bovendien meeprofiteren van de maatregelen voor steltlopers en eenden (de voornaamste prooien) worden genomen.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	Mitigerende maatregelen recreatie	Gedragscode laagvliegen	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Slechtvalk	Nee	x	x	x	x	Ja	Ja
Visarend	Nee	x	x	x	x	Ja	Ja

Legenda
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)

Tabel 5.8. Doelbereik roofvogels binnen het Haringvliet.

Bijlage A Activiteiten Haringvliet zonder significante gevolgen en niet Nb-wet vergunningplichtig

Onderstaande activiteiten zijn beschreven en getoetst in de Globale Effecten Analyse (Lubbe & van der Broek, 2010). Er is vastgesteld dat deze activiteiten, zoals in aard en omvang beschreven in de Globale Effecten Analyse, geen gevolgen hebben voor de Natura 2000-waarden. Ze zijn daarom niet-vergunningplichtig en kunnen in dezelfde aard en omvang worden voortgezet.

Recreatie

- recreatieve activiteiten (zoals bekend op peildatum 31 maart 2010, in de vorm van excursies terreinbeheerders, vogelkijkhutten)
- verblijfsrecreatie, buiten begrenzing, bungalowpark
- aanwezigheid en gebruik van bestaande jachthavens met het huidig aantal ligplaatsen (Marina Stellendam, Middelharnis, Stad aan 't Haringvliet, Den Bommel, Hitsertse Kade, Nieuwendijk, Put van Goudswaard, Zuidland en Hellevoet-sluis)
- oeverrecreatie (jaarlijkse oeverloop aan het eind van de zomervakantie langs de oevers van de Hoekse Waard, onder andere door voormalige beschermde natuurmonumenten Oosterse en Westerse Laagjes, Gorzen tussen Haringvlietbrug en Oosterse Laagjes, georganiseerd door het Hoeksewaardsche Landschap)
- aanwezigheid en onderhoud (aanbrengen en verwijderen luchtkussens, regelmatige zandsuppleties) van recreatiestrandjes Quackstrand, Hellevoetsluis, Middelharnis, Stad aan 't Haringvliet, Den Bommel en Stellendam

Beheer & onderhoud (klein onderhoud; het instandhouden volgens de Waterwet)

- plaatselijk bestorten met stortsteen langs oevers, dammen, bodems en pijlers
- het verwijderen van opschot (struiken en bomen)
- beheer en onderhoud aan havens, kunstwerken, glooiingen, kades, oevers en dergelijke
- beheer en onderhoud aan voorzieningen en natuur- en recreatieterreinen
- betonning vaarweg/vaarwegmarkering
- inspecties waterkeringen en objecten van Rijkswaterstaat
- inspecties naleving wetten en richtlijnen
- onderhoud vooroever (peilen en stabiliseren), alleen klein onderhoud geen groot onderhoud
- agrarisch gebruik regionale en primaire waterkeringen

Energie

- (aanwezigheid, beheer en onderhoud van) hoogspanningsmasten en elektriciteitsleidingen (inclusief beheer en onderhoud van de elektriciteitsmast in het op grond van de toegankelijkheidsregeling niet toegankelijke gebied Ventjagersplaten)
- bestaande binnendijkse windturbines

Industrie⁸

- bedrijventerreinen (aanwezigheid en gebruik)
- aanwezigheid scheepswerven

⁸ Zonder inbegrip van de eventuele stikstofuitstoot die met deze activiteiten gepaard kan gaan. Deze zal wel in aanmerking komen voor toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet.

- aanwezigheid en gebruik bestaande (industrie)havens en/of laad- en loskades voor overslag en bunkeren (Stellendam, Middelharnis en Den Bommel)
- onderhoud en beheer kabels en leidingen

Overig

- infrastructuur, verkeer op verharde wegen
- inname van zoet water
- kleinschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade
- afstellen van scheepsmotoren van kotters tijdens proefvaart met open uitstaande netten tussen Stellendam en Hellevoetsluis
- proefvaren met open uitstaande netten ten behoeve van pulsvisserij bij afstellen van de netten
- aanwezigheid, beheer en onderhoud jachthavens, winterberging, hellingen en voorzieningen
- landbouw binnen begrenzing, beheersovereenkomst grasgorzen
- land- en tuinbouwkundig gebruik buiten begrenzing
- scheepvaart: beroepsscheepvaart
- militaire oefeningen: bestaande activiteiten (m.u.v. vliegactiviteiten) volgens GEA Militair gebruik (Bureau Meervelt, 2012)

Bijlage B Synopsistabel

Habitattype/soort	Landelijke staat van instandhouding	Doel oppervlakte habitat / leefgebied	Doel kwaliteit	Kneelpunt	Deltanatuur	KRW (natuurvriendelijke (voor)oevers)	KRW (Kierbesluit Haringvlietdam)	(optimaliseren) terreinbeheer voor kustbroedvogels	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis, blauwborst, bruine kiekendief en ruiten en zomen	Onderzoek	Extra aandacht aan monitoring	Mitigerende maatregelen, vrijstellingsvoorwaarden en vergunningsvoorschriften visserij	Mitigerende maatregelen recreatie	Vergunningsvoorschriften lozingen	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie(vaart)	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Reguleren kitesurfen Hoornse Gat	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
Habitattypen																					
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	u	b	Ja	x	x		x												Ja met maatregelen	Ja
H3270 Slikkige rivieroevers	-	u	b	Nee	x			x												Ja	Ja
H91EOA Vochtige alluviale bossen (zacht-houtoibossen)	-	b	v	Nee	x															Ja	Ja
Habitatsoorten																					

Bittervoorn	-	b	b	Nee	x									x						Ja	Ja
Elft	--	b	v	Ja	x		x						x	x						Ja met maatregelen	Ja
Fint	--	b	v	Ja	x		x						x	x						Ja met maatregelen	Ja
Noordse woelmuis	--	u	v	Ja	x	x			x											Ja met maatregelen	Ja
Rivierdonderpad	-	b	b	Nee	x									x						Ja	Ja
Rivierprik	-	b	v	Ja	x		x						x	x						Ja met maatregelen	Ja
Zalm	--	b	v	Ja	x		x						x	x						Ja met maatregelen	Ja
Zeeprik	-	b	v	Ja	x		x						x	x						Ja met maatregelen	Ja
<i>Kustbroedvogels</i>																					
Bontbekplevier (r)	--	b	b	Ja	x			x					x		x			x		Ja met maatregelen	Ja
Dwergstern (r)	--	b	b	Ja	x			x					x	x	x	x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja
Grote stern (r)	--	b	b	Ja, toekomst	x			x					x		x	x	x	x	x	Ja met maatregelen	Ja

Kluut (r)	-	b	b	Ja	x			x				x	x	x	x	x		Geen verslechtering	Ja
Strandplevier (r)	--	b	b	Ja	x			x				x	x			x		Geen verslechtering	Waarschijnlijk
Visdief (r)	-	b	b	Ja	x			x				x	x	x	x	x		Ja met maatregelen	Ja
Zwartkopmeeuw (r)	+	b	b	Nee	x			x				x	x	x	x	x		Ja	Ja
<i>Moerasbroedvogels</i>																			
Blauwborst (b)	+	b	b	Ja	x			x	x	x		x	x					onbekend	Ja
Bruine kiekendief (b)	+	b	b	Nee	x			x				x	x	x				Ja	Ja
Rietzanger (b)	-	b	b	Nee	x			x				x	x					Ja	Ja
<i>Steltlopers</i>																			
Goudplevier	--	b	b	Extern	x							x	x	x	x	x		Ja	Ja
Grutto	--	b	b	Extern	x							x	x	x	x	x		Ja	Ja
Kievit	-	b	b	Extern	x							x	x	x	x	x		Ja	Ja
Kluut	-	b	b	Ja	x							x	x	x	x	x		Ja met maatregelen	Ja
Wulp	+	b	b	Extern	x							x	x	x	x	x		Ja	Ja
<i>Viseters</i>																			
Aalscholver	+	b	b	Nee	x		x					x	x	x	x	x		Ja	Ja

Fuut	-	b	b	Nee	x		x						x	x	x	x		x		Ja	Ja
Kleine zilverreiger	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Lepelaar	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x		Ja	Ja
<i>Eenden, ganzen en zwanen</i>																					
Bergeend	+	b	b	Ja	x								x		x	x		x	x	Geen verslechtering	Ja
Brandgans	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Dwerggans	+	b	b	Extern	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Grauwe gans	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Kleine zwaan	-	b	b	Nee	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Kolgans	+	b	b	Extern	x								x		x	x		x		Ja	Ja
Krakeend	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja
Kuifeend	-	b	b	Ja	x								x		x	x		x	x	Geen verslechtering	Waarschijnlijk
Meerkoet	-	b	b	Nee	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja
Pijlstaart	-	b	b	Nee	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja
Slobeend	+	b	b	Nee	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja
Smient	+	b	b	Extern	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja
Topper	--	b	b	Extern	x								x		x	x		x	x	Ja	Ja

Wilde eend	+	b	b	Extern	x							x		x	x		x	x	Ja	Ja
Wintertaling	-	b	b	Nee	x							x		x	x		x	x	Ja	Ja
<i>Roofvogels</i>																				
Slechtvalk	+	b	b	Nee	x							x			x		x		Ja	Ja
Visarend	+	b	b	Nee	x							x			x		x		Ja	Ja
Legenda																				
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer																				
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten																				
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij maatregelen																				
Aantallen blijven onder gewenste niveau door externe factoren																				
Geen verdere verslechtering dankzij maatregelen																				
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)																				
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 4.3)																				
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)																				
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)																				
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000-beheerplan (hoofdstuk 5)																				

Bijlage C Detailkaarten

Haringvliet

Kwetsbare gebieden voor vogels

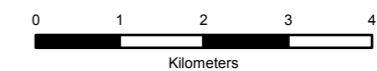
Legenda

- N2000-grens Haringvliet
- Kwetsbare gebieden
- Seizoen*
- Jaarrond

Bron: Ministerie LNV

RWS WD, 03-04-2014

schaal 1:90.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Haringvliet

Kwetsbare gebieden voor vogels

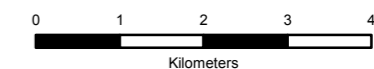
Legenda

- N2000-grens Haringvliet
- Kwetsbare gebieden
- Seizoen*
- Jaarrond

Bron: Ministerie LNV

RWS WD, 07-03-2013

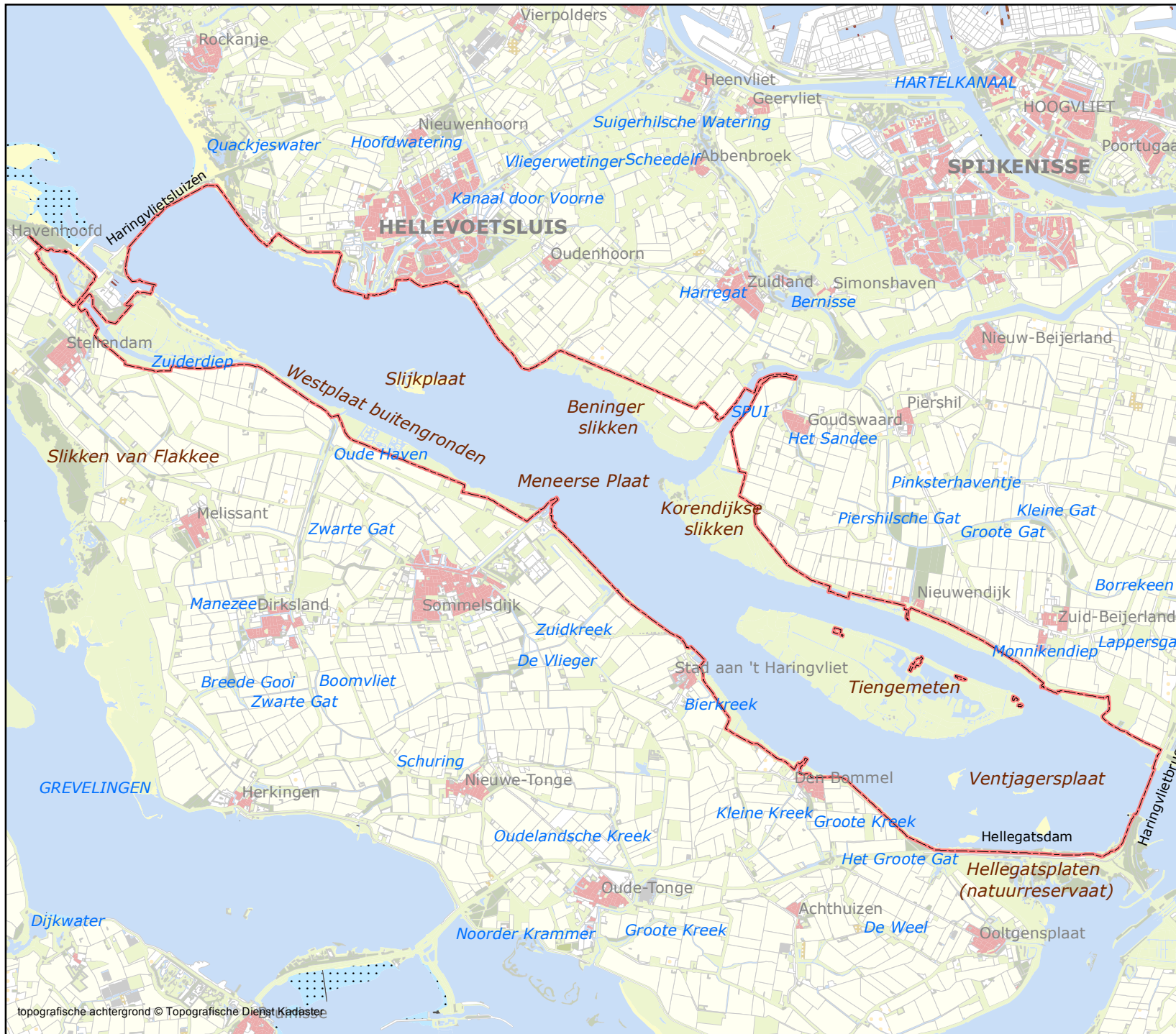

schaal 1:90.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

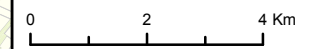

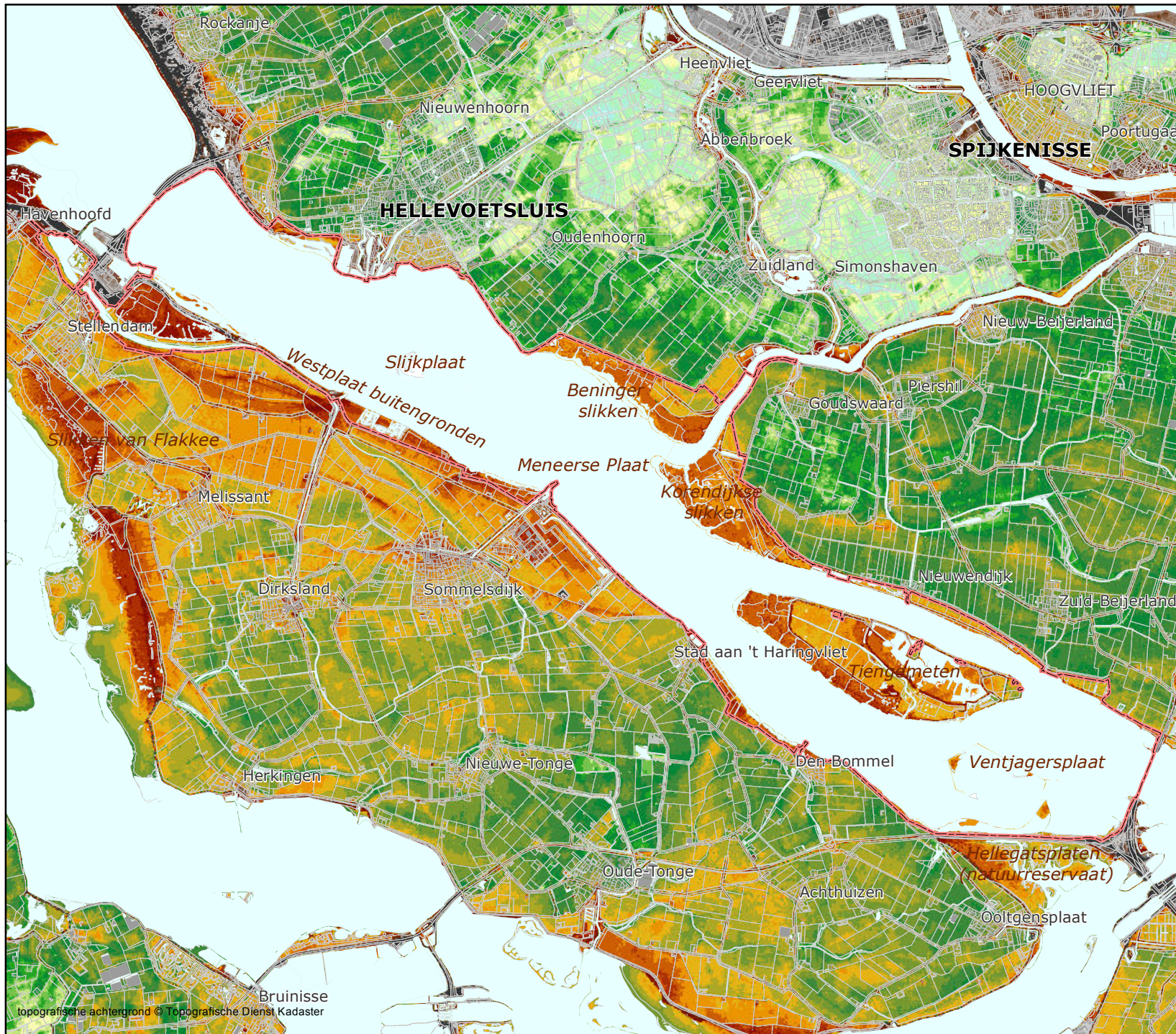
 N2000 begrenzing (feb 2015)

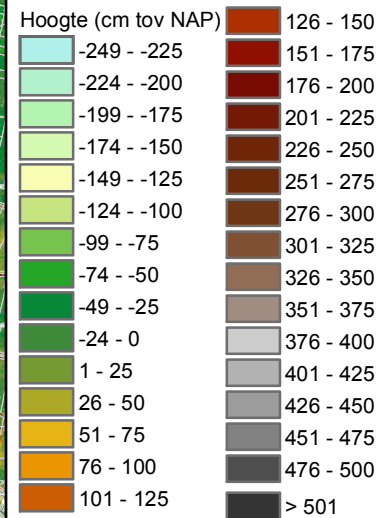
Begrenzing N2000 Haringvliet

08-04-2015

N2000 begrenzing (feb 2015)

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterbouw

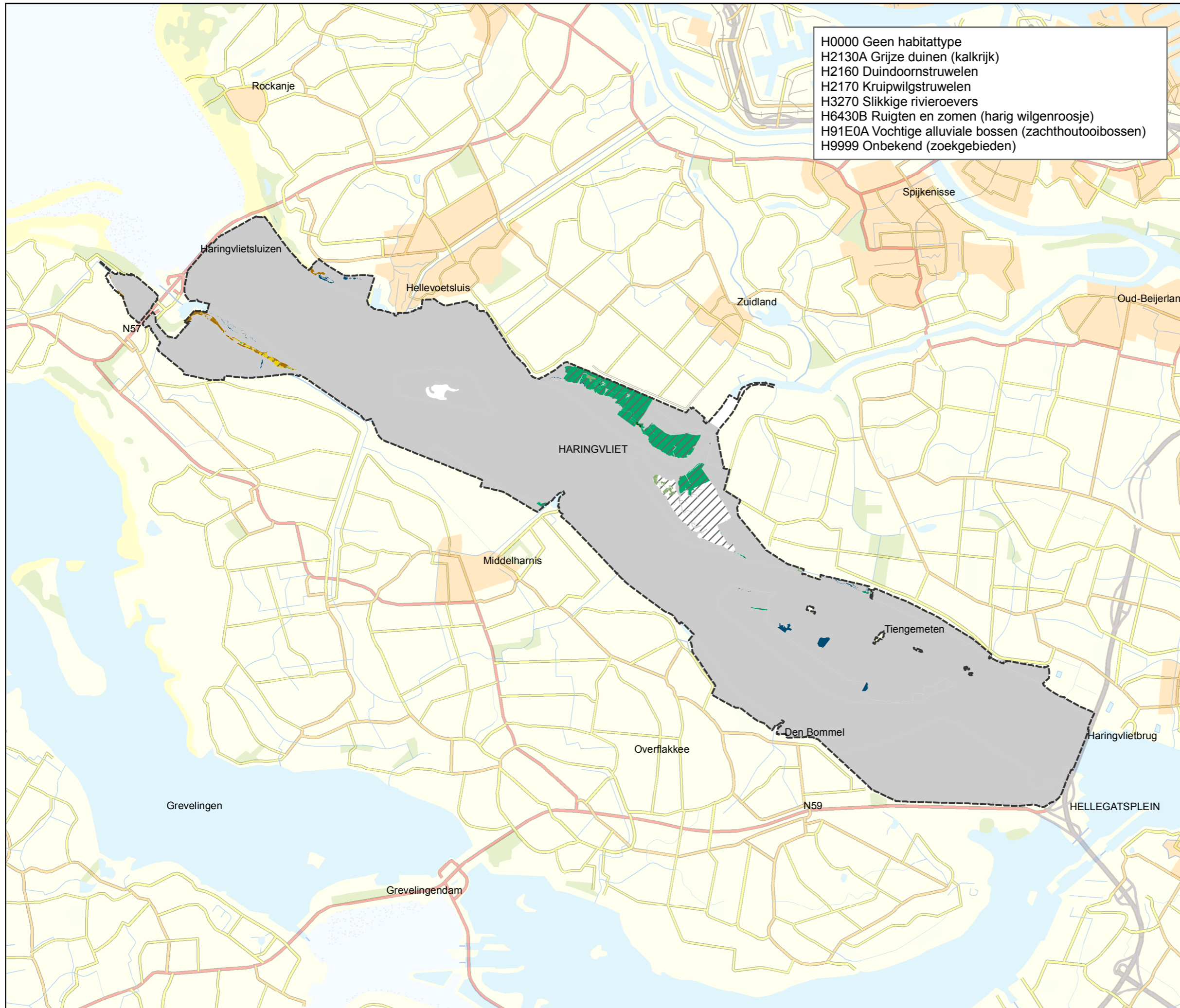
Begrenzing N2000 Haringvliet

08-04-2015

0 2 4 Km

H0000 Geen habitatype
 H2130A Grijze duinen (kalkrijk)
 H2160 Duindoornstruwelen
 H2170 Kruipwilgstruwelen
 H3270 Slikkige rivieroever
 H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)
 H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)
 H9999 Onbekend (zoekgebieden)

Haringvliet

ECO-1.2a: Habitattypen

Legenda

--- N2000-grens Haringvliet

Habitatype (evt. in complexe samenstelling)

- H0000
- H2130A
- H2130A, H0000
- H2130A, H2160
- H2130A, H2170
- H2160
- H3270
- H6430B
- H6430B, H0000
- H91E0A
- H9999
- /// H9999, H0000

Bron: Rijkswaterstaat Zuid-Holland, Rijkswaterstaat DID, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Natuur en Recreatieschap Haringvliet

Referentie: N2000_0189

RWS WD, 16-01-2014

0 1 2 3 4
Kilometers

schaal 1:100.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Haringvliet (109)		Leefgebied	Doortrekgebied	Opgroeigebied
Zeeprík	H1095		>15%	
Rivierprík	H1099		>15%	
Elft	H1102		>15%	>15%
Fint	H1103		>15%	>15%
Zalm	H1106		>15%	

Haringvliet

ECO-3.1: Vissen

Trekvissen

Migratieroutes:

- Elft
- Fint
- Rivierprík
- Zeeprík
- Zalm

Ligging opgroeigebieden:

- Fint
- Elft

Legenda

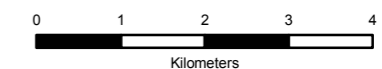
- N2000-grens Haringvliet
- Trekvisroutes Haringvliet
- Potentieel opgroeigebied elft
- Potentieel opgroeigebied fint
- Primaire knelpunten trekvissen (en secundaire knelpunten)**
- Gemeal / sluis
- Gemeal
- Uitwateringssluis
- Doorlaatsluis, hevel, spuisluis
- Scheepvaartsluis
- Keersluis

Bron: RIKZ (knelpunten trekvissen)

Referentie: N2000_0386

RWS WD, 03-04-2014

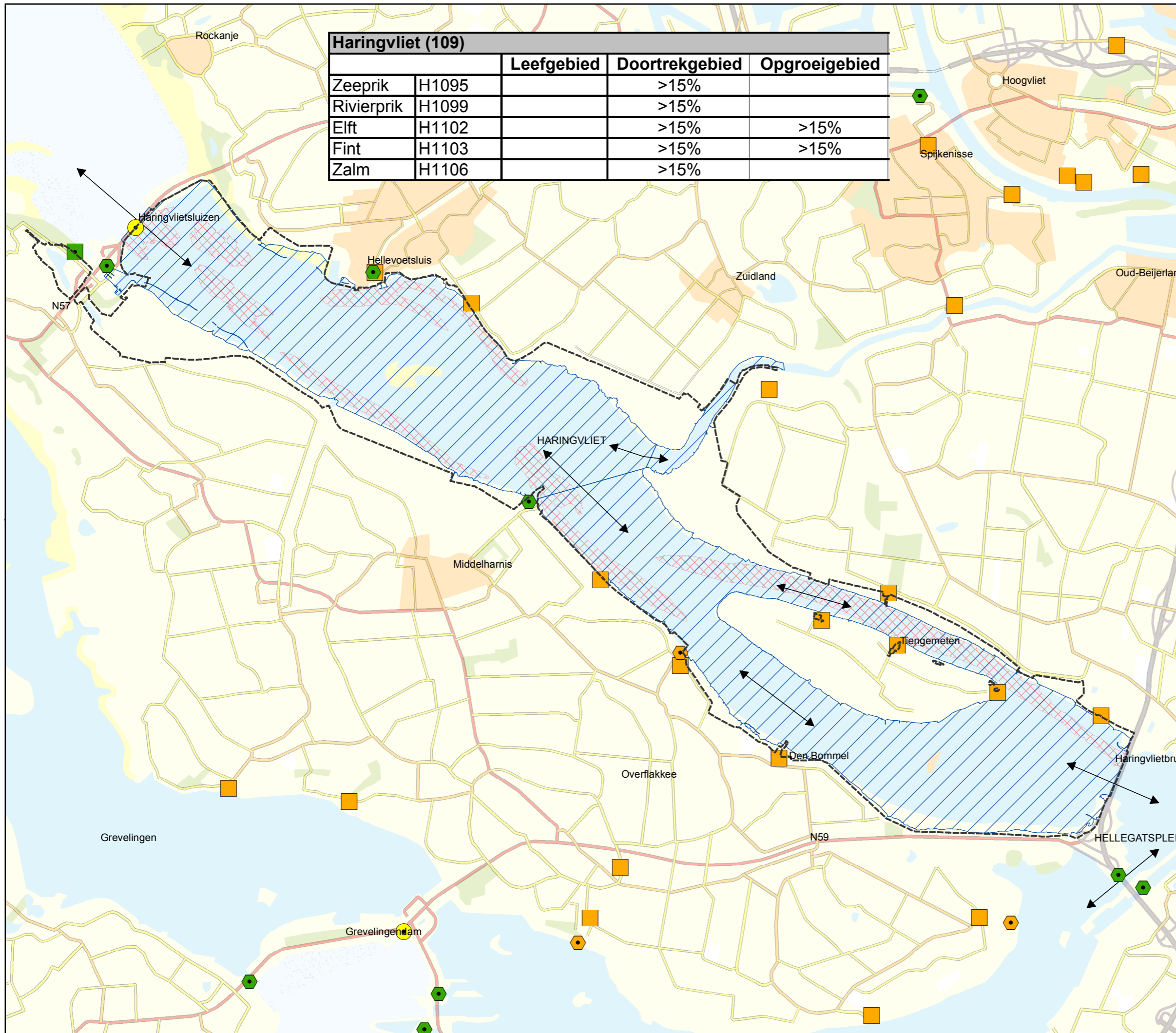

schaal 1:90.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Waterdienst

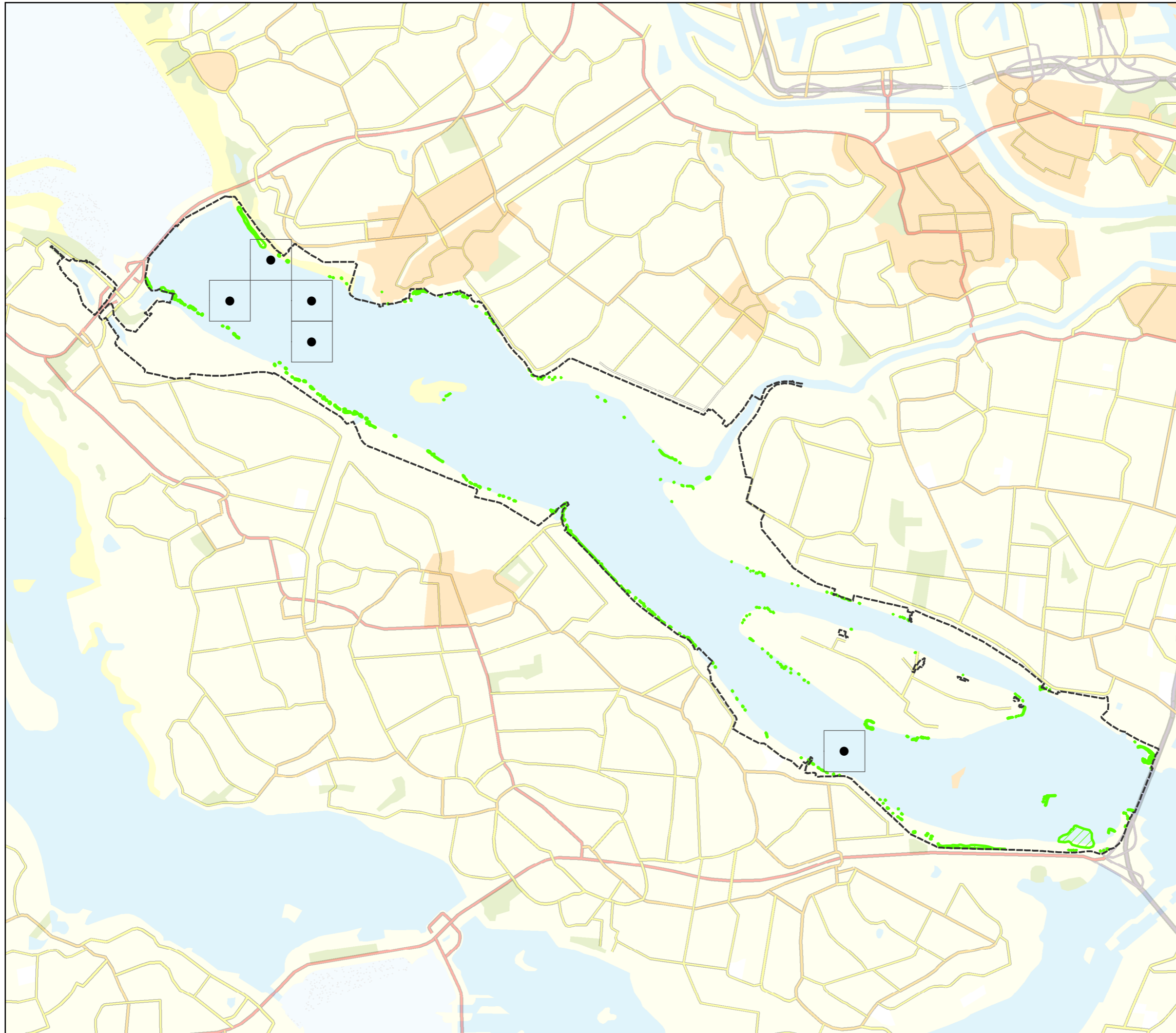
topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Haringvliet

ECO-3.2: Vissen

- Rivierdonderpad
2000 t/m 2005
- Habitatgeschiktheid Bittervoorn

Legenda

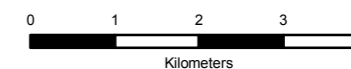
- N2000-grens Haringvliet
- Rivierdonderpad
- 1 km grid rond vangst
- ▨ Habitatgeschiktheid Bittervoorn

Bron: - VOFF (Rivierdonderpad)
- RWS Zuid-Holland (waterplanten)

Referentie: N2000_0335

RWS WD, 03-04-2014

Schaal 1:90.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Haringvliet

ECO-5-1: Leefgebieden Noordse Woelmuis

Legenda

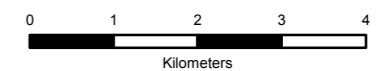
- N2000-grens Haringvliet
- Leefgebied Noordse woelmuis
 - Leefgebied
 - Mogelijk leefgebied
 - Zoekgebied maatregelen
 - Nieuwe Deltanatuur potentieel geschikt

Bron: Provincie Zuid-Holland; Kees Mostert

Referentie: N2000_0284

RWS WD, 17-12-2013

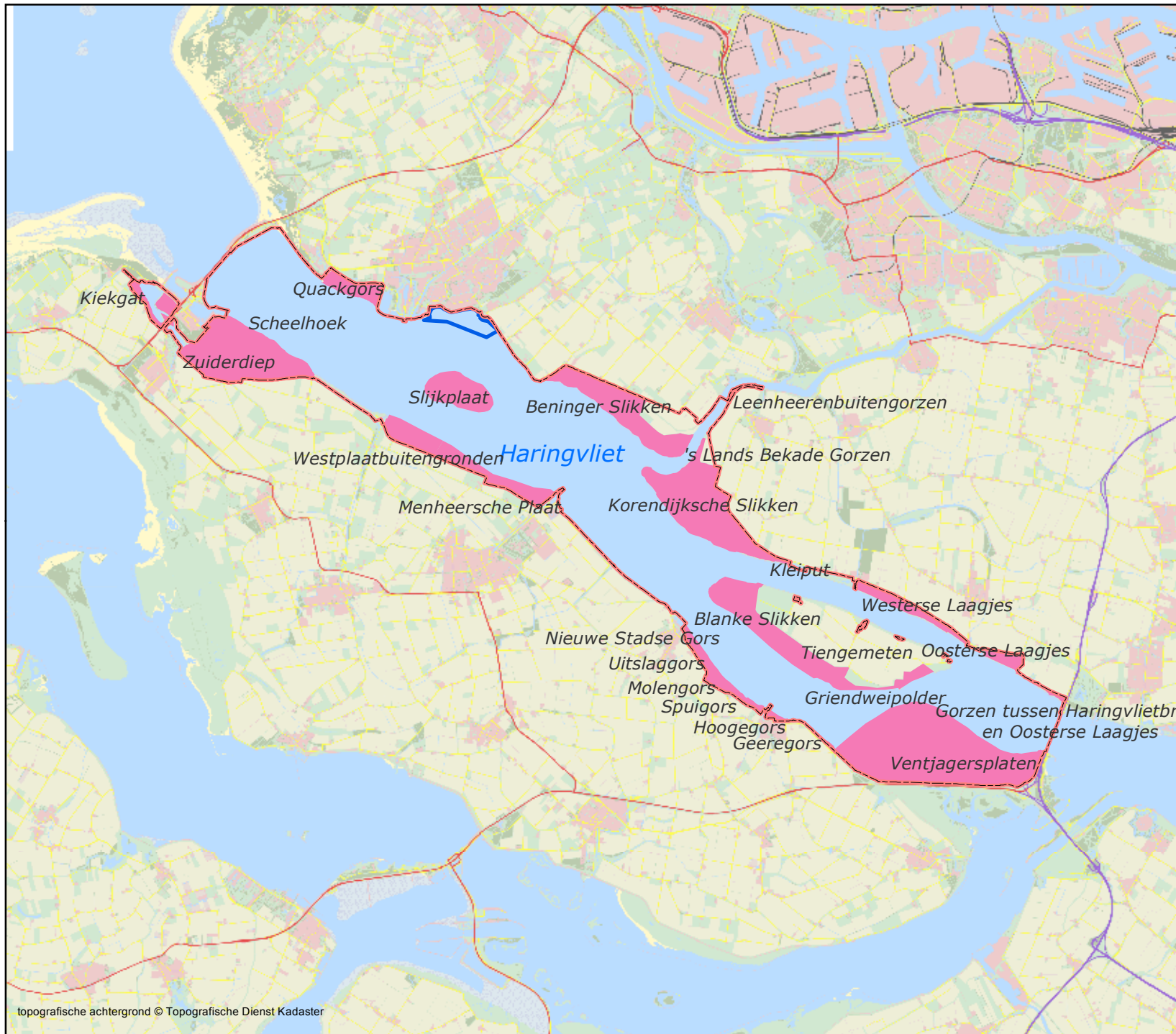

schaal 1:90.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

- N2000 begrenzing (feb 2015)
- Niet toegankelijk
- Kitesurflocatie

Behorende bij TBB Haringvliet

08-04-2015

0 2 4 Km

Dit is een uitgave van:

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl/deltawateren
of bel 0800 - 8002

juni 2016